

EESTI STATISTIKA

ILMUB KORD KUUS

RECUEIL MENSUEL

DU

BUREAU CENTRAL DE STATISTIQUE DE L'ESTONIE

1930

APRILL

SISUKS PEALE MUU:

Eestlaste arv Venes (N. S. V. L).
Töötaolu ja töøbörside tegevus 1929 a.
Rahvastiku jaotus linna ja maa vahel.
Linnade ja alevite rahvastik.
Tulekahjud 1929 a.
Kanapidamise tasuvus 1929 a.
Kesktööstusettevõtted 5—19 töötajaga 1928 a.
Spordistatistika 1920—30 a.

Nr. 101 (4)

TALLINN

Nr. 101 (4)

RIIGI STATISTIKA KESKBÜROO
BUREAU CENTRAL DE STATISTIQUE DE L'ESTONIE

SISUKORD

TABLE DES MATIÈRES

Lhk.	Page
Eestlaste arv Venes (N. S. V. L.).— H. Reiman	193
Töötaolu ja töøbörside tegevus 1929 a. — R. Sõrmus	198
Rahvastiku jaotus linna ja maa vahel. — G. Tomberg	202
Linnade ja alevite rahvastik 1929 a.—G. Tomberg	204
Tulekahjud 1929 a. — V. Feldman	208
Kanapidamise tasuvus 1929 a. — T. Kind	214
Kesktootusettevõtted 5—19 töötajaga 1928 a.— P. Semper	218
Sportistatistika 1920—30 a. — G. Tomberg	221
<i>Nombre des estoniens en Russie (U. R. S. S.). H. Reiman . . . . .</i>	<i>193</i>
<i>Chômage et activité des bourses du travail en 1929. — R. Sõrmus . . . . .</i>	<i>198</i>
<i>Répartition de la population entre les villes et bourgs et la campagne. — G. Tomberg . . . . .</i>	<i>202</i>
<i>Population de villes et bourgs en 1929. — G. Tomberg . . . . .</i>	<i>204</i>
<i>Incendies en 1929. — V. Feldman . . . . .</i>	<i>208</i>
<i>Rentabilité de l'élevage de poules en 1929. — T. Kind . . . . .</i>	<i>214</i>
<i>Industrie moyenne en 1928. — P. Semper . . . . .</i>	<i>218</i>
<i>Statistique sportive de 1920—30. — G. Tomberg . . . . .</i>	<i>221</i>

ANALISED TABELID — TABLEAUX PERMANENTS

(Standart-
numeraat-
sioon)

Tab. 1. Väliskaubandus veebruaris	236
" 2. Väliskaubandus muude riikidega veebruaris	238
" 3. Tähtsamate ainete väliskaubandus veebruaris	238
" 4. Tollimette läbikalk veebruaris	240
" 5. Tolliasutiste tulud	241
" 6. Riihtaudteed jaanuaris	242
" 7. Tallinna sadama tegevus märtsis	242
" 8. Eesti Panga kriisid 28. II. 30.	242
" 9. Maapanga kriisid	242
" 10. Pankade kriisid 1. XII. 29	117
" 11. Üksikute pankade kriiside summad 1. XII. 29	117
" 12. Riigi sisetulekud jaanuaris	243
" 13. Valuuta hinnad Tallinna börsil märtsis	244
" 14. Vabariigi piiridest ülesõitnud märtsis	243
" 15. Linnade rahvastik märtsis	244
" 16. Liikvel olev raha 1. III. 30.	245
" 17. Pankadevahelise arvekoja tegevus veebruaris	245
" 18. Protestitud veksid veebruaris	245
" 19. Kapitali emissioonid märtsis	245
" 20. Tööstustoodang jaanuaris	245
" 21. Tööstustoodang jaanuaris	245
" 22. Loomataudid jaanuaris	245
" 23. Tapamajade tegevus jaanuaris	245
" 24. Suurimõõlgihinnad jaanuaris ja veebruaris	187
" 25. Toidulaete maksumus kulorilise sisalduse järgi 1925—30.	243
" 26. Turuhinnad märtsis	246
" 27. Elumaksumusindeksid	247
" 28. Suurimõõlgindeksid	247
" 29. Tööbürg veebruaris	248
" 30. Tööstusettevõtted ja töölolu 1. märtsiks	249
" Suur- ja kesktootusettevõtete töödud 1. jaanuariks 1930 a.	250
" 31. Tööõnnetused tööstusettevõtetes veebruaris	252
" 32. Tööstustööliste arvu liikumise indeksid	252
" 33. Nakkushaigused veebruaris	252

(Numeraat-
permanente)

Tab. 1. Commerce extérieur en février	236
" 2. Commerce extérieur avec les autr. pays en février	238
" 3. Commerce extérieur des princp. articles en février	238
" 4. Activité des bureaux douaniers en février	240
" 5. Recettes douaniers	241
" 6. Chemins de fer en janvier	242
" 7. Mouvement du port de Tallinn en mars	242
" 8. Bilans de la Banque d'Estonie le 28. II. 30	242
" 9. Situation financière de la Banque agraire	117
" 10. Situation financière des banques au 1. XII. 29	117
" 11. Montant des bilans des banques au 1. XII. 29	117
" 12. Recettes de l'Etat en janvier	243
" 13. Cours du change à Tallinn en mars	244
" 14. Nombre de personnes passées les confins de la Répu- blique en mars	243
" 15. Mouvement de la population dans les villes en mars	244
" 16. Billets en circulation 1. III. 30.	245
" 17. Mouvement de la chambre de compensation en février	245
" 18. Effets protestés en février	245
" 19. Emissions des capitaux en mars	245
" 20. Production de quelques industries en janvier	245
" 21. Production de quelques industries en janvier	245
" 22. Epizooties en janvier	245
" 23. Fonctionnement des abattoirs en janvier	245
" 24. Prix de gros en janvier et février	187
" 25. Coût des denrées alimentaires à la base de leur valeur nutritive 1925—30	243
" 26. Prix de détail en mars	246
" 27. Nombres-indices du coût de la vie	247
" 28. Nombres-indices des prix de gros	247
" 29. Marché du travail en février	248
" 30. Entreprises industrielles et leur main d'oeuvre au 1. mars	249
" Main d'oeuvre des entreprises gr. ntes et mo- yennes	250
" 31. Accidents du travail dans les entreprises industriel- les en février	252
" 32. Nombres-indices du mouvement du nombre de la main d'oeuvre dans les entrepr. industr.	252
" 33. Maladies contagieuses en février	252

EESTLASTE ARV VENES (N. S. V. L.).

NOMBRE des ESTONIENS en RUSSIE (U. R. S. S.).

Andmed väliseestlaste arvust on väga puudulikud. Eestkätt öieti sellepärast, et Lääne-Euroopa ja selle eeskujul meretaguste riikide ametlik statistika ei harrasta rahvuste eritlemist etnilises mõttes, vaid nendes rahvuse mõiste ühtib riikkondluse mõistega. Nii, näiteks, L.-Euroopa statistika ei tunne juute kui rahvust etnilises mõttes, ja, näiteks, Prantsuse kodanikud-juudid on arvestatud prantslastena.

Teisiti on lugu osalt Kesk-, eriti aga Ida-Euroopa riikidega, kus on lahendada vähemusrahvuste probleeme. Siin juba tuntakse huvi rahvuste statistika vastu, kuigi tihti rahvusi eriteldakse vaid ema- või tavakeele järgi.

Eriolist tähelepanu on kinkinud rahvuste eritlemisele Vene 1926 a. 17 dets. rahvalugemine, mil arvestati kõik riigis elavad, ka väiksemarvulised rahvused — nii etniliselt kui emakeeleoskusest.

Instruktsioonide kohaselt rahvusliku kuuluvuse määras üleskirjutatu ise; raskuste korral aga märgiti rahvus ema rahvuse järgi. Emakeeleks tunnustati see, mida üleskirjutatu paremini oskab või mida ta tavaliselt kõneleb. Sellepärast oleme siin „emakeele“ asemel tarvitanud „tavakeel“.

Neil andmeil on võimalik põhjalikult selgitada Venes asuvate eestlaste arvu, asukohta, sugu, emakeele- ja kirjaoskust. Kahjuks aga puuduvad andmed eestlaste vanusliku koosseisu ja mõne teise demograafilise tunnuse kohta, sest andmete läbitõtamise laad (detsentraliseerituna üle riigi 67 erikohas, tavalistel käsitsi võtetel) võimaldas rahvuslikul alusel kombineeritud kokkuvõtteid vaid ühe või teise rahvuse massilisel elamiskohal; eestlased aga, nii kui allpool näeme, on pillatud laiali üle kogu hiigla maaala.

Üldarvult elab Venes eestlasi rohkem, kui kuskil mujal välisriikes, tõenäoliku koguni rohkem, kui kõigis teistes mais kokku, nimelt 156 tuhat (155 963). Sellest arvust on E. V. kodanikke 1 297 ja Vene kodanikke 154 666.

1897 a. rahvalugemine arvestas eestlasi Vene riigis üldse 1 002,7 tuhat, millest Vene Statistika Keskvalitsuse arvutusel kuulus praegusele N. S. V. L. maaalale 108,0 tuhat. Seega oleks eestlaste juurekasv ligi 30 a. kestel 49,3%, ehk aasta kohta keskmiselt 1,64% (16,40/100). Pidades

silmas, et eestlaste arv Eestis on kasvanud 1897—1922 a. rahvalugemiste vahel, s. o. 26 a. jooksul 6,1% ehk keskmiselt aastas vaid 0,25% (2,50/100), tuleb lugeda eestlaste arvu kasvu Venes väga suureks; see on suurem koguni venelaste enda juurekasvust — 42,5%.

Seletatav võib see olla vaid vahepealse eestlaste suurel arvul kodumaalt Venemaale rändamisega — kas asunikudena või muudel aladel teenistuse otsimiseks. Tõsi, 1897 a. rahvalugemisel rahvus määrati peamiselt vaid emakeele andmeil ja selletõttu, kahtlemata, paljud eestlased ühes teiste vähemusrahvustega sattusid muude rahvuste, peamiselt venelaste hulka; kuid ka eestikeelt emakeeleks tunnustanute arv Venes 1926 a. — 139,5 tuh. — näitab eestlaste arvu suurt juurekasvu 30 a. kestel—24,7%, ehk keskmiselt aastas 1,16% (11,60/100). Teisest küljest aga jälle, arvestades Venemaal rahvaste suure loodusliku juurekasvuga, võib pidada tõenäoliseks ka Venemaale väljarännanud eestlaste juures suuremat looduslikku juurekasvu, kui Eestis ilmasõja eelsetes oludes. Seda osutavad kaudselt ka teiste Venes asuvate eestlaste keelehõimude juurekasvu %/100: komidel (sürjäänidel) 47,8% (keelega järgi 43,9%) permlastel 42,7% (37,3%), mordvalastel 31,3% (24,1%), vepslastel 27,1% (20,6%), votjakidel 22,4% (21,4%), karjalastel 19,4% (15,4%), maridel 14,3% (13,6%). Nendel väljast juuretulijaid ei olnud, pigemini võis osa neist kaduma minna ümberrahvustumisel, näiteks maridel. Kuigi eestlased raassiliselt osalt erineda võivad loeteldud keelehõimudest, pole alust selletõttu looduslikus juurekasvus liig suurte erinevuste oletamiseks; need võivad tekkida ikkagi peamiselt vaid talunduslikest ja sotsiaaltervishoidlikest põhjustest. Emigratsiooni mõju kasuks räägib jälle võrdlus lätlaste arvu erakorraliselt suure kasvuga Venes — 108,2% (70,5%). Siiski, kui suurel määral arve on mõjutanud omaaegne väljaränd või jälle kodumaast suurem looduslik juurekasv, jääb lahtiseks.

Kahe tunnuse — etnilise päritolu ja tavakeele — alusel koostatud Vene rahvalugemise andmeist selgub, kui keeruline on rahvuste arvulise vahekorra kindlaksmääramine; ühest tunnusest selleks igatahes ei jätka. Kahe tunnuse abil aga selgub ka, mil määral rahvuste kõr-

vuti või segamini elamisel teostub nende vastastikune segunemine või ümberrahvustumine. Algandmete otstarbekohase läbitöötamise tõttu oli võimalik eestlaste suhtes koostada tab. 1, millest selgub mitte üksnes end eestlaseks tunnustanud isikute ja nendest eesti keelt tavakeeleks pidajate arv, vaid ka isikute arv, kes

etniliselt pole küll eestlased, kuid peavad eesti keelt tavakeeleks. Sellaste arv lahter 8 on saavutatud lahter 7 arvust 2 ja 5 summa maharvamise teel, kusjuures on oletatud, et E. V. kodanikkude tavakeeleks on kõigil eesti keel, kuigi vast mõnel see pole nii.

Eestlaste arv Venes (N.S.V.L.)—Nombre des estoniens en Russie (URSS).

1.	Üldse Nombre total	E. V. kodanikke ¹⁾ Dont sujets estons	N. S. V. L. eesti rahvusest kodanikkude Sujets de l'URSS		N. S. V. L. eesti rahvusest kodanikel tavakeeleks eesti keel— <i>Sujets URSS dont la langue habituelle est estonienne</i>		Isikute arv, kel tavakeeleks eesti keel (ühes E. V. kodan.) Totalité des personnes dont la langue habituelle est eston. (comples sujets estons)	Rahvuselt mitte eestlased, kel tavakeeleks eesti keel — <i>Non-estons (étrang.) dont la langue habit. est indiquée eston.</i>	
			Arv Nombre	% elan. arvust % au total de la popul.	Arv Nombre	% eestlast. N.S.V.L.kod. % au total de la popul.		Arv Nombre	% neist kel tavakeeleks eesti keel ²⁾
Üldse	155 963	1 297	154 666	1,05	136 688	88,4	139 486	1 501	1,1
Sellest:									
Mehed.	76 456	784	75 672	1,66	66 587	88,0	68 010	689	0,9
Naised.	79 507	513	78 994	1,04	70 101	88,7	71 476	862	1,2
Linnades	36 337	759	35 578	1,35	24 286	68,3	25 111	66	0,3
Sellest:									
Mehed.	18 200	464	17 736	1,37	12 142	68,5	12 604	— 2 ³⁾	—
Naised.	18 137	295	17 842	1,33	12 144	68,1	12 507	68	0,5
Maal	119 626	538	119 088	0,99	112 402	94,4	114 375	1 435	1,2
Sellest:									
Mehed.	58 256	320	57 936	0,99	54 445	94,0	55 406	641	1,2
Naised.	61 370	218	61 152	0,97	57 957	94,8	58 969	794	1,3

See vaevalt segab tab. 1 tulemist, et N.S.V.L. rahvuste vastastikkuses denatsionaliseerumises eestistumine eestlase kaotamise kõrval, kuigi väikene — 0,9% eesti rahvusest isikute kohta 11,6% denatsionaliseerunute vastu, — tõeliselt siiski küllalt suur on, silmaspidades eestlaste vähest üldarvu — 1,05%/100. Kuid ümberrahvustumise määr ja vast ka kiirus ei olene mitte sedavõrt segamini elavate rahvuste üldarvust kui nende võrdlevast kultuurilisest tasapinnast ja, peamiselt, nende omakultuurilise ümbruse tekkimise võimalusest, mis on tingitud asustumise laadist. Üksikperedena võõra rahva seas elamisel ka kõrgekultuuriline rahvus aja-jooksul paratamata denatsionaliseerub; saartena suuremates asulates elamisel aga on rahvusliku omapära ja keele säiluvus võrdlemisi suur ja mõeldav koguni suuremarvuliste naabrite osaline ümberrahvustamine. Eriti ebasoodsad on väikerahvaste liigetele oma rahvuse ja keele säilimiseks euroopaliku kultuuriga suurlinnad, kui selleks soodustavalt kaasa ei aita mõningad erilised asjaolud, näiteks tugev rahvuslik liitumine või antagonism enamurahvaga (näiteks soomlastel Leningradis). Kuna eestlastel sellased kaasaaitavad tegurid silmapaistval määral puudusid, siis linnades laiali elades on nad võrdlemisi suurel määral ümberrahvustunud ja ka teisi vähe, vast ainult võõrast rahvusest naisi, eestistanud; sellevastu maal, tihti küladena koos asüdes, eestlased esinevad oma rahvust alalhoidlikumaina ja on ka muid rohkem eestistanud.

Eestlaste asustumistihedust ja denatsionaliseerumise määra kogu Vene maaalal näeme tab. 2. Selles oleme, vältides eesti keelt emakeeleks pidajate üldarvu, toonud vaid koos E. V. kodanikkude ja N.S.V.L. eesti rahvusest kodanikkude arvud ühes viimastest eesti keelt tavakeeleks pidajate suhtarvuga.

Nii kui selgub, suurel NSVL maaalal leidub eestlasi kõikjal, väljaarvatud mõned üksikud raioonid. Kuid asumistihedusel on maaalised erinevused suured. Ostustades 1000 kodaniku kohta võetud suhtarvude järgi, eestlaste tähtsamaks asumisalaks on Leningradi-Karjala raioon, eesotsas Leningradi linnaga ja Leningradi-Pihkva ning Novgorodi kubermanguga, Põhja raioonist Põhja-Düüna kubermang, Krimm, Põhja Kaukaasias Armaviiri, Stavropoli ja Mustamere ringkond ning Karačai aut. raioon, Taga Kaukaasias Abhaasia SNV (Subuum), Kasakistanis Akmolinski kub., Siberis Barabinski, Kanski, Krasnojarski, Minusinski, Novosibirski, Omski, Rubcovi, Tara ja Tomski ringkonnad ja Kauges Idas Vladivostoki ringkond ühes Vladivostoki linnaga.

Ent oma rahvuse alalhoidus on ka need eestlaste peamised asupaigad väga erinevad. Kõrgema alalhoidlusega esinevad Põhja raiooni, Baškiri raiooni ja Siberi eestlased üldse ja eriti eelmainitud peasumisaladel; seal aga, kus eestlaste koondumine väiksem, on ka neid rohkem denatsionaliseerunud. Sama nähe kordub ka

¹⁾ Rahvus eritlemata. ²⁾ E. V. kod., kelle tavakeeleks mitte eesti keel. ³⁾ % au nombre des personnes dont la langue habituelle est estonienne.

EESTLASTE ARV S. N. V. L. MAAALADE JÄRGI. — NOMBRE des ESTONIENS en U. R. S. S.

2.	Maaalaline jagunemine				Rahva üldarv (1000)		Nombre des estoniens	Pour 1000 ha- bitants	Pour 1000 sqjets U. R. S. S. dont la langue habituel- est estonienne	Total de la population (1000)
	Eestlaste arv *)	1000 elan. kohta eestlasi vene- kod.	1000 vene-kod. eestlase emg- keelaks eesti keel							
L. N. S. V. L. üldse	155963	1,05	884	146698	Doni ringkond	293	0,24	601	1127	
A. V. S. F. N. V.	151533	1,49	880	100623	Kubani "	173	0,11	568	1472	
I. Põhja ralaon	3152	1,32	939	2368	Malkopi "	91	0,27	775	826	
Arhangelski kub.	126	0,29	605	429	Salski "	39	0,08	385	472	
Komi autonoomine r. (oblast)	4	0,02	500	207	Stavropoli "	1171	1,60	979	726	
Vologda kub.	302	0,34	716	1054	Sunja "	1	0,03	1000	35	
Põhja-Düüna kub.	2600	3,90	985	678	Taganrogi "	56	0,20	415	267	
II. Leningradi-Karjala ralaon	67650	13,12	884	6652	Tereki "	157	0,24	551	641	
Leningradi kub. (Ü. Leningr. l-ga)	66829	23,82	881	2785	Mustamere "	1804	6,48	934	277	
Sellest: Leningradi linn	15990	9,84	880	1610	Sahhti "	34	0,06	588	540	
Karjala A. S. N. V.	143	0,48	643	269	Vladikaukaas. auton. linn	22	0,23	529	75	
Murmanski kub.	69	2,97	632	28	Grozni auton. linn	53	0,75	480	96	
Nogorodi "	6929	6,56	919	1051	Adõgei-Cerkessi aut. r. (oblast)	6	0,05	667	113	
Pihkva "	19275	7,40	884	1788	Inguši aut. ralaon (oblast)	—	—	—	75	
Cerepoveci "	635	0,86	851	736	Kabardo-Baikani aut. r. (obl.)	4	0,02	500	204	
III. Lääne ralaon	1231	0,28	805	4296	Karaçal aut. r. (oblast)	148	2,29	993	65	
Smolenski kub.	599	0,26	658	2292	Põhja-Ossetia aut. r. (oblast)	9	0,06	667	152	
Brjanski "	632	0,31	943	2006	Cerkessi aut. r. (obl.)	4	0,11	1000	37	
IV. Kesk-Tööstuse ralaon	8533	0,43	777	19302	Cečeni aut. r. (oblast)	3	0,01	333	310	
Vladimiri kub.	120	0,08	634	1321	XIII. Dagestani A. S. N. V.	33	0,04	879	784	
Ivanovo-Voznesenski kub.	327	0,27	877	1196	XIV. Kasaka A. S. N. V.	2221	0,34	912	6501	
Kaluga kub.	150	0,13	777	1151	Akmolinski kub.	1431	1,13	932	1211	
Kostroma	129	0,15	694	811	Aktübinski "	20	0,03	750	469	
Moskva (Ü. Moskva l-ga)	2722	0,57	609	4561	Džetõssu "	45	0,05	591	887	
Sellest: Moskva linn	1949	0,93	577	2017	Sempalatinski kub.	665	0,50	918	1310	
Nižnõnovgorodi kub.	278	0,10	616	2743	Sõr-Darja "	39	0,03	576	1157	
Rjžani "	65	0,08	590	2429	Uralski "	9	0,01	889	638	
Tveeri "	2591	1,15	897	2242	Adaevi maakond	—	—	—	136	
Tuula "	112	0,07	514	1505	Kustanai ringkond	9	0,02	714	389	
Jaroslavi "	2089	1,50	884	1343	Kara-Kalpakl aut. r. (oblast)	3	0,01	—	304	
V. Kesk-Mustamulla ralaon	520	0,05	602	10824	XV. Kirgisi A. S. N. V.	60	0,07	863	690	
Voroneži kub.	152	0,04	552	3308	XVI. Siber	30062	3,44	938	8681	
Kurski "	119	0,04	583	2006	Ačinski ringkond	62	0,16	629	394	
Orelli "	116	0,06	704	1884	Barabinski "	3110	6,17	971	503	
Tambovi "	133	0,05	585	2726	Barnauli "	632	0,88	932	699	
VI. Vjatka ralaon	263	0,07	803	3463	Biiski "	204	0,26	679	743	
Votjakid autonoomne r. (obl.)	31	0,04	857	756	Irkutski "	295	0,59	572	471	
Vjatka kub.	220	0,10	819	2225	Kameni "	43	0,09	479	446	
Mari autonoomne ralaon (obl.)	12	0,02	364	482	Kanski "	3241	8,54	950	379	
VII. Uurali ralaon	2225	0,32	899	6784	Kirenski "	10	0,20	600	49	
Verhnekamski ringkond	41	0,20	878	203	Krasnojarski "	4038	12,44	955	372	
Zlatoustovi "	35	0,15	886	239	Turuhhanski maa	5	0,21	600	24	
Irbiti "	27	0,09	680	279	Kusnecki ringkond	216	0,49	799	404	
Išimi "	563	1,26	959	441	Minusinski "	1935	6,09	961	317	
Komi-Permi "	—	—	—	152	Novo-Sibirski "	2029	2,50	881	794	
Kunguri "	202	0,55	1000	479	Oirati auton. ralaon (obl.)	27	0,27	444	100	
Kurgani "	79	0,14	871	493	Omski ringkond	4634	5,61	934	823	
Permi "	528	0,72	924	716	Rubcovi "	1115	2,69	903	419	
Sarapuli "	66	0,12	909	540	Slavgorodi "	428	0,99	935	433	
Sverdlovi "	127	0,19	672	620	Tara "	2155	7,77	971	277	
Taglii "	73	0,16	725	438	Tomski "	5137	7,08	963	723	
Toboli "	38	0,19	622	192	Tuluni "	75	0,32	583	222	
Troicki "	111	0,35	927	313	Hakassi "	71	0,75	701	89	
Tjümeni "	121	0,21	785	505	XVII. Burjati-Mongooli A. S. N. V.	83	0,14	814	490	
Čeljübinski "	114	0,23	830	496	XVIII. Jakuti A. S. N. V.	18	0,06	813	286	
Sadrinski "	45	0,06	951	678	XIX. Kange-lda ralaon	2171	1,23	847	1728	
VIII. Baschkiri ralaon—Baschkiri A.S.N.V.	1216	0,45	945	2665	Amuuri ringkond	166	0,42	702	387	
IX. Kesk-Volga ralaon	2870	0,27	909	10266	Vladivostoki "	1564	3,41	906	453	
Orenburgi kub.	81	0,07	566	773	Zela "	72	1,48	614	47	
Penza "	67	0,03	714	2208	Kamõatka "	23	0,66	870	35	
Samaara "	1307	0,53	918	2413	Nikolaevi "	50	1,42	620	35	
Tatari A. S. N. V.	87	0,03	549	2594	Sahhalini "	7	0,66	286	11	
Uljanovski kub.	1318	0,94	946	1344	Sretenski "	50	0,23	565	202	
Čuvaši A. S. N. V.	10	0,01	1000	894	Habarovski "	112	0,63	757	176	
X. Alam-Volga ralaon	1824	0,33	922	5526	Čita "	127	0,31	726	382	
Astrahani kub.	34	0,06	656	509	B. Valge-Vene S. N. V.	973	0,19	787	4983	
Kalmõki a. r. (oblast)	722	5,10	936	142	Minski ringkond	54	0,10	481	540	
Volgäärne-Saksa A. S. N. V.	754	1,32	967	571	Bobruiski "	33	0,06	638	531	
Saratovi kub.	264	0,09	680	2396	Borissovi "	17	0,04	529	381	
Staifingradi kub.	50	0,03	543	1408	Vitebski "	619	1,06	913	583	
XI. Krimmi ralaon—Krimmi A. S. N. V.	2104	2,95	889	707	Gomeli "	31	0,07	400	408	
XII. Põhja-Kaukaasi ralaon	5267	0,63	881	8308	Kalini "	24	0,06	364	375	
Armaviri ringkond	1192	1,23	926	923	Mogilevi "	47	0,09	660	531	
Doneci "	7	0,02	286	375	Mozõri "	11	0,03	636	330	
					Orõa "	63	0,15	651	416	
					Polocki "	40	0,12	590	324	
					Režica "	20	0,03	450	255	
					Slučki "	14	0,05	643	309	

*) Koos S. N. V. Liidu kodanikud ja E. Vabariigi kodanikud.

EESTLASTE ARV S. N. V. L. MAAALADE JÄRGI — NOMBRE des ESTONIENS en U. R. S. S.

2.	Maaalaline jagunenine				Eestlaste arv *)	1000 elan. kohta eestlasti vene-kod.	1000 vene-kod. eestlastel emakeelset eesti keel	Rahva üldarv (1000)		3.			
										Nombre des estoniens	Pour 1000 habitants	Pour 1000 sujets U. R. S. S. dont la langue habituelle est estonienne	Total de la population (1000)
C. Ukraina S. N. V. *)					2 123	0,07	550	28 995		873	0,33	902	2 644
1. Metsa ala (Polesje)					...	...	...	...		779	4,19	965	186
2. Parem-kalda Metsa-Stepp					1 137	0,00	572	19 012		14	0,10	462	129
3. Palnem-kalda					...	...	...	...		1	0,01	—	87
Sellest: Harkovi ringkond					382	...	613	...					
4. Stepi ala-raioon					526	0,09	570	5 561		228	0,04	579	5 268
Zinovjevi ringkond					27	0,03	640	770		10	0,02	500	791
Mariupoli					47	0,11	295	415		9	0,02	607	300
Melitopoli					52	0,07	409	735		3	0,01	500	278
Nikolaevi					62	0,12	550	497		2	0,01	1000	344
Odessa					228	0,26	641	861		34	0,06	750	526
Pervomaiski					27	0,04	580	666		3	0,01	1000	202
Starobelski					19	0,02	455	480		123	0,17	500	672
Hersoni					49	0,08	609	595		24	0,04	583	674
Moldava A. S. N. V.					15	0,02	615	572		3	0,01	1000	207
5. Dnjepropetrovski ala-raioon					223	0,09	545	2 890		3	0,01	067	314
Dnepropetrovski ringk.					128	0,09	500	1 292		—	—	—	23
Zaporozje					60	0,11	603	533		—	—	—	17
Kriivol-Rogi					35	0,06	600	565		8	0,01	625	827
6. Mäetööstuse ala-raioon					237	0,11	491	2 032					
Artemovski ringkond					92	0,08	517	765		53	0,05	608	976
Luganski					72	0,12	479	814		6	0,05	1000	128
Stalini					103	0,15	485	853		14	0,05	943	266
D. Taga-Kaukaasi S. F. N. V.					1 053	0,18	865	5 793		32	0,12	516	204
1. Azerbaidžani S. N. V.					176	0,07	673	2 270		—	—	—	126
2. Armeenia S. N. V.					4	0,00	750	879		1	—	—	192

teistes raioonides, näiteks, kas või väikese arvu suuresti denatsionaliseerunud eestlastega Valges-Venes Vitebski eestlaste kõrge omapära säiluvus. Suur aga on denatsionaliseerunute % Moskvas ja Leningradis, mis seda huvitavam, et viimases, näiteks, soomlaste denatsionaliseerumine on äärmiselt väikene. Samuti suureks osutub eestlaste denatsionaliseerumine Kesk-Mustamulla raioonis ja Ukrainas, kus nende väikse arvu tõttu puuduvad suuremad asulad. Sama pilti pakuvad ka näiteks Usbeki ja Turkmeeni SNV eestlased. Ent on ka kohti, kus eestlasi väga vähe, kuid nende rahvuspärasus siiski kõrge on, näit. kas või Burjati-Mongooli ASNV ja Jakuuti ASNV. Kõigi nende erinevuste juures tuleb silmaspidada peale asustamislaadi ja võrdleva kultuurilise tasapinna veel ka võõrsil asumise aega.

Kuna viimase teguri kohta puuduvad meil andmed, kahe esimese mõju kohta oleme katsumud selgusele jõuda võrdluse teel mõningate teiste Vene rahvuste denatsionaliseerumisega. Tab. 3 oleme toonud ühes denatsionaliseerunute % ka vastavad kirjaoskuse ja linnas asumise määrad. Neid korreleerides denatsionaliseeritute % peaks selguma nende tegurite mõju.

Otsustades korrel. koefitsientide iseloomu, suuruse ja nende võimalikkude vigade järgi, denatsionaliseerumisele aitab kaasa võrdlemisi suurel määral küll linnas elamine, kirjaoskus aga vaevalt. Kuid kirjaoskus kui haridustasapinda iseloomustav tegur ei kaitse ka mitte denats. eest. Viimases suhtes etendab peaosas ikkagi vaid võrdlev tulundusliku kultuuri tasa-

Denatsionaliseerunute % mõningatel N. S. V. L. vähemrahvastel. % des personnes dénationalisées parmi quelques minorités en U. R. S. S.

3.	Üldarv Nombre total	Tavakeeleks mitte oma rahvuse keel % Langue indiquée ne correspond pas à la nationalité			Lingeda osakate % % de lettrés	Linnas elanikkude % % des habitants des villes
		K.-T.	M.-H.	N.-F.		
Ukrainlased	31 194 976	12,9	13,0	12,8	41,3	10,5
Valgevenelased	4 738 923	28,1	29,2	27,2	37,3	10,3
Poolakad	782 334	57,1	58,0	55,7	53,5	32,7
Lätlased	141 703	21,7	23,5	19,7	74,5	42,3
Leedulased	41 463	58,1	53,9	52,1	70,5	63,2
Sakslased	1 238 549	5,1	5,3	4,9	60,2	14,9
Juudid	2 599 973	28,1	28,5	27,7	72,5	82,4
Soomlased	19 467	15,0	14,2	15,9	70,0	37,0
Leningr. soomlased	115 234	2,3	2,6	2,1	70,5	6,0
Karjalased	248 120	4,5	4,4	4,6	41,4	2,9
Eestlased	154 666	11,6	12,0	11,3	72,4	23,0
Vepslased	32 785	5,4	5,5	5,3	35,7	0,8
Vadjalased	705	3,0	1,9	4,0	59,9	1,0
Isurlased	16 137	12,1	12,4	11,9	60,9	0,6
Laplased	1 720	2,8	3,4	2,8	12,3	0,8
Sõrjäläid	226 983	3,5	3,7	3,3	38,1	3,5
Permlased	1 10 433	6,1	6,4	5,9	26,1	1,1
Votjakid	504 187	1,1	1,2	0,9	25,6	1,2
Märid	428 192	0,7	0,7	0,6	20,5	0,8
Mordvalased	1 340 415	6,0	6,4	5,6	22,9	2,2
Madžaarid	5 476	28,1	26,5	35,4	82,4	63,3
Voguulid	5 754	11,1	11,8	10,4	6,2	0,2
Ostjakid	22 306	16,5	17,9	15,0	6,9	0,6
Hiinlased	10 247	13,9	14,6	11,5	42,1	64,9
Korealased	86 939	1,1	1,4	0,6	39,5	10,5
Grusinalased	1 821 184	3,5	3,4	3,6	39,5	16,9
Armeenlased	1 567 568	7,6	7,6	7,5	34,0	35,4
Perslased	43 971	32,2	30,9	34,2	14,1	64,0
Türklast	1 708 005	6,2	6,4	5,9	8,1	15,6

Korrelatsioon koefitsientide lingeda osakajal +0,32±0,112.
koef. r ± Δr: (linnas elanikkude +0,65±0,07.

pind ja massi-psühholoogiliste harrastuste (keele, kultuse, traditsiooni jne.) võimalused.

Võrreldes teiste tab. 3 toodud rahvastega, N.S.V.L. eestlaste denatsionaliseerumist ei või lu-

*) [Ukraina S. S. R. rahvalugemise andmed pole kõik veel trükitis ilmunud.

geda just suureks, eriti silmaspidades nende asustumisjäraldusi. Neist väiksemate arvudega esinevad ühelt poolt vaid kõrgekultuurilised ja suurasulates elavad sakslased ja venelastega teravas antagonismis elavad Leningradi-soomlased, teiselt — aga enamvähv puhtalt asustatud rahvusmaaaladel elavad ja vähese linnaelanikkude % rahvad. Selle juures tuleb ka veel arvestada sellega, et madalkultuuriliste rahvaste liikmete denatsionaliseerumine teostub tihti kiiresti, ja täielikult võõra keele omandanud isik ei taha tunnustada oma rahvuslikku päritolu. Eestlaste denatsionaliseerumise määra hinnanguks on tähtis ka veel silmaspidada, näiteks, suurt denatsionaliseerunute arvu leedulastel, lätlastel, poolakatel, kuigi nendest on suur % linnlasi.

Venes asuvaid eestlasi denatsionaliseerivateks rahvusteks on peamiselt küll enamusrahvus — venelased, nii kui seda näitavad tab. 4 toodud võõra tavakeelega eestlaste arvud. Muude rahvaste koosseisu kohta aga allikandmed selgust ei anna. Kuid nende mõju on tugevam just linnades ja teostub arvatavasti abiellumiste kaudu, nii kui seda osutab kõrgem % naistel.

Rahvuselt eestlased N.S.V.L. kodanikud kel tavakeeleks võõraskeel. *Estoniens par nationalité dont la langue habituelle est une autre langue.*

4.	Tavakeeleks on: <i>Langue habituelle:</i>			% Vene kod. eesti. üldarv. % au nombre des estoniens-sujets de l'URSS	
	Vene-keel <i>Russe</i>	Muud võõrad keeled <i>Autres langues</i>	Teadmata keel <i>Langue non indiqu.</i>	Vene-keel <i>Russe</i>	Muud võõrad keeled <i>Langue non indiqu.</i>
Üldse . . .	16 467	1 291	220	10,6	0,8
Mehed . . .	8 448	529	108	11,2	0,7
Naised . . .	8 019	762	112	10,1	1,0
Linnades . . .	10 441	785	66	29,3	2,2
Mehed . . .	5 270	296	28	29,7	1,7
Naised . . .	5 171	489	38	29,0	2,7
Maal . . .	6 026	506	154	5,1	0,4
Mehed . . .	3 178	233	80	5,5	0,4
Naised . . .	2 848	273	74	4,7	0,4

N.S.V.L. elavate eestlaste kirjaoskuse kohta leidub võrdlusandmeid tab. 3. Sellest selgub, et eestlaste kirjaoskus, mille all on mõeldud vaid lugeda oskamist (arvestamata kirjutamisoskusega), osutub N.S.V.L.-s hästi kõrgeks: neid ületavad vaid suurema linnlaste % madjaarid, lätlased ja soomlased. Tab. 3 mitte toodud NSVL rahvustest esinevad eestlastest kõrgema kirjaoskusega tšehhid ja slovakiid — 74,3%, inglased — 90,7%, rootslased — 85,1%, itaallased — 80,5%, prantslased — 91,6%, karaiimid — 84,9% ja jaapanlased — 75,3%, kes kõik suurel määral elavad linnades. Kuid võrreldes kirjaoskusega Eestis, on Vene eestlaste kirjaoskus siiski hästi madalam, nii kui näitab tab. 5.

Vene kodanikkude eestlaste kirjaoskus.
Savoir-lire des estoniens-sujets de l'URSS.

5.	Lugeda oskajate % % des sachant lire	Lugeda oskaj. oskaskid lugeda eestikeelt % <i>Du nombre de sachant lire savant lire estonienne</i>
Üldse . . .	72,4	91,4
Mehed . . .	74,0	96,6
Naised . . .	70,8	93,0
Linnades . . .	87,2	57,1
Mehed . . .	88,6	56,2
Naised . . .	85,9	58,0
Maal . . .	67,9	85,0
Mehed . . .	69,5	82,3
Naised . . .	66,4	87,7
Eesti V. R. 1922 a. (Kõik rahvused koos.) — % des sachant lire en Estonie (toutes les nationalités comprises)	83,0	—

Kuna Vene eestlastest linnaelanikkude % — 23,0 — on vaid vähe madalam Eesti V. kodanikkudest linnaelanikkude % — 24,2, siis pole Vene eestlaste madalamas kirjaoskuses kahtlust. Selle juures sugude erinevus osutub meeste kasuks, kuna Eesti V. kodanikkul kirja (lugeda) oskus mõlemil sool on võrdne. Kuidas esineb kirjaoskus üksikuis vanusrühmes, selle kohta puuduvad andmed.

Lugeda oskajaist N. S. V. L. kod. eestlastest oskaskid lugeda eestikeelt 91,4%; kuid seda ei saa võrdlevalt kõrvutada eestikeelt tavakeeleks pidajate suhtarvuga, sest eestikeelt lugeda oskaja võib siiski tavakeeleks pidada mõne muu keele. Ent vaatamata sellele, kirjaoskajaist eestikeelt lugeda oskajate erinevus soo ja elukoha järgi vastab üldjoontes oma keele säilitanute vahekorrale — maal ja naiste seas on sarnaseid rohkem.

Sugude vahekorda Vene eestlaste juures on tähtis konstateerida vaid kui nende arvu mehaanilise kasvu osutust. Nii, linnas naiste väikesest ülekaalust võib järeldada omal ajal Eestist Venesse suuremal arvul meeste rändu. Eestlaste loodusliku kasvu tegurina osutud vahekordil vaevalt on tähtsust, silmaspidades mitte-eestlastega naimise võimalusi. Sest enamusrahval — venelastel — on naiste ülekaal palju suurem — 1000 m. kohta 1119. Kuna segaabelud on tähtsaks denatsionaliseerumise teguriks, siis N. S. V. L. eestlaste soolist vahekorda rahvuslikust seisukohast ei või lugeda soodsaks.

1000 mehe kohta naisi.

	N.S.V.L. eestlastel	Eestis elavatel eestlastel
Üldse . . .	1 044	1 132
Linnades . . .	1 006	1 234
Maal . . .	1 056	1 136

TÖÖTAOLU JA TÖÖBÖRSIDE TEGEVUS 1929 a. CHÔMAGE et ACTIVITÉ des BOURSES du TRAVAIL en 1929.

Sisu: 1) Töötaolu liikumine tööbörside andmeil 1929 a., lk. 198. 2) Töötaolu ulatus ja töötute arvu sesooniline kõikumine, lk. 199. 3) Töötute koonduskohad, lk. 200. 4) Töötute ametala, lk. 201. 5) Tööbörssides pakutava töö vastuvõtu määr, lk. 201. 6) Era vahetalituskontorite tegevus, lk. 201.

Tööturul vahetalituse alal töötajate ja tööandjate vahel oli 1929 a. ametlikult tegevuses üldse 15 omavalitsusasutiste tööbörssi. Nende arvus ei olnud muutusi kogu 1929 a. jooksul. Tegelikult aga terve aasta läbi töötasid ainult 8 tööbörssi (Tallinna, Tartu, Valga, Pärnu, Narva, Rakvere, Harjumaa börs — Tallinnas ja Nõmme tööbörss). Viljandi, Võru, Petseri ja Haapsalu tööbörssid avaldasid vahetalituse alal tegevust ainult suuremal tööpuuduse ajal, s. o. sügise-, talve- ja esimesel kevadkuudel. Saaremaa tööbörss ei avaldanud aga üldse tegevust terve aasta jooksul, mille põhjuseks nähtavasti asjaolu, et Saaremaal seniin hädaabitöid üldse pole korraldatud ja et tööbörss eelmistel aastatel, mil töötud tööbörssis endid siiski registreerisid, neile ei suutnud rahuldaval määral tööd muretseda.

Peale selle vahetalituse alal tööandjate ja töötajate vahel töö saamiseks 1929 a. tegutsesid terve aasta vahetpidamata veel 3 era vahetalituskontorit. Need töötasid võrdlemisi hea

eduga, kuna nende erialaline vahetalitus nihesti töötajate kui tööandjate hulgas, nagu andmed näitavad, leiab laialdaselt kasutamist.

1. Töötaolu liikumine tööbörside andmeil 1929 a.

Mouvement de chômage d'après les données des bourses du travail en 1929.

Üksikasjalise ülevaate tööbörside tegevusest 1929 a. annavad tab. 1 antud andmed. Neist selgub, et kõigis tööbörssides kokku registreeriti 1929 a. üldse 24,8 tuh. töötajat (neist 12,9 tuh. meest ja 11,9 tuh. naist), kuna eelmisel aastal registreeriti 21,7 tuh. töötajat (neist 12,6 tuh. meest ja 9,1 tuh. naist). Seega on 1929 a. töötajaid registreeritud rohkem kui eelmisel aastal üldse 14,1% võrra.

Tööbörside tegevus 1929 a. — *Activité des bourses du travail en 1929.*

1.	Tööjõu pakumine (uuesti registreeritud töötajate arv) Chômeurs enregistrés		Ajutiselt tagasi tulnud (rentreeritud töötajate arv) Nombre de rentrés après l'exécution des travaux temporaires		Tööjõu nõudmised — Offres du travail		Tööjõu nõudmine — Offres		Tööle saadetute arv Nombre de désignations	Tööle jäänute arv Nombre d'occupés actuellement	Tööta hulga väljalangemine arv Nombre de personnes rayées des listes des chômeurs enregistrés		Töötute arv järgneva kuu 1-ks Nombre de chômeurs au 1 ^{er} du mois suivant		Vabakohade arv järgneva kuu 1-ks Nombre de places vacantes au 1 ^{er} du mois suivant				
	M. N.		M. N.		M. N.		M. N.				M. N.		M. N.		M. N.				
	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.			M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	
1929	2 458	1 559	232	31	413	2 031	1 175	109	28	1 702	1 201	1 601	1 091	2 340	629	3 829	2 500	490	65
Jaauanuar . . .	1 462	991	196	126	298	2 173	799	197	23	1 574	823	1 458	807	1 632	531	2 389	2 235	1 008	34
Veebruar . . .	1 435	1 097	169	190	332	1 356	1 127	837	85	978	1 187	945	1 031	808	566	2 240	1 925	582	05
Märts . . .	1 046	1 103	158	196	392	796	883	833	34	717	999	669	889	1 203	835	1 572	1 442	76	25
Aprill . . .	592	1 311	142	134	462	532	532	187	84	430	560	401	448	1 008	1 172	897	1 272	40	30
Mai . . .	391	384	93	58	260	336	332	75	47	280	363	263	308	738	676	380	730	38	7
Juuni . . .	319	188	75	54	275	422	226	98	25	303	220	295	198	152	321	327	453	67	10
Juuli . . .	279	294	89	52	274	232	220	48	21	211	282	210	189	245	246	240	369	49	20
August . . .	340	423	102	73	246	278	266	96	50	195	295	181	225	138	101	363	539	44	11
September . . .	1 073	1 483	205	197	279	602	347	170	34	378	410	344	311	82	58	1 215	1 850	132	13
Oktoober . . .	1 787	1 854	108	97	266	621	597	151	25	634	647	578	541	382	209	2 199	3 051	24	44
November . . .	1 692	1 205	288	75	236	1 185	922	71	12	953	959	929	939	293	308	2 963	3 084	212	15
Detsember . . .																			
Kokku	12 864	11 899	1 859	1 223	3 733	10 564	7 426	2 650	448	8 360	7 952	7 868	6 972	8 971	5 652	1 551¹⁾	1 621¹⁾	230¹⁾	28¹⁾
1929 . . .	24 763		3 082		3 733	17 990		3 098		16 312		14 840		14 623		3 172 ¹⁾		258 ¹⁾	
1928 . . .	21 703		3 325		4 047	14 311		2 840		13 089		11 321		10 253		2 522 ¹⁾		1 42 ¹⁾	
1927 . . .	23 618		2 474		3 796	16 062		3 027		15 191		13 391		12 204		2 990 ¹⁾		1 38 ¹⁾	
1926 . . .	21 249		2 085		3 752	16 266		3 914		13 539		12 031		10 696		2 146 ¹⁾		314 ¹⁾	
1925 . . .	31 180		2 067		3 538	21 877		3 519		20 258		18 372		13 811		2 406 ¹⁾		301 ¹⁾	

Tõsi, registreeritud töötajate arvuline vahetamine (tõus 1929 a. 14,1% võrra, võrreldes 1928 a.) võib mõjutatud olla osalt hädaabitööde ulatuse ebaühtlusest neil aastatel, mille tulemusena eelantud vahetamine arvatavasti ei ole täpselt loomutruu tegelikule seisukorrale vabal tööturul. Ent teisest küljest, andmed suvi- ja esimestel sügiskuudel registreeritud töötajate

arvu kohta, mil puudub hädaabitööde segav mõju, osutavad nende aastate kohta üldiselt sama tendentsi. Nimelt, registreeriti omavalitsuse tööbörssides juunist — septembrini incl. 1929 a. keskmiselt 656 ja 1928 a. 620 töötajat (1929 a. tõus 5,8% võrra). Neid võrdlusi silmas pidades, ei tule 1929 a. töötaolu tõusu juures kahelda.

¹⁾ Keskmiselt kuus — *Moyenne par mois.*

Tööstöajaloo uuesti registreeritud töötajate arv juunist septembrini 1925–29 a.

Nombre de chercheurs du travail réenregistrés dans les bourses du travail au cours de juin–septembre 1925–29.

2.	1920		1928		1927		1926		1925	
	M. H.	N. F.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.
Juuni	391	384	343	363	492	545	498	412	1045	682
Juuli	319	188	291	285	357	245	453	352	465	288
August	279	299	241	264	320	414	371	409	468	339
September	340	423	295	396	498	520	420	427	576	329
Kokku—Total	1329	1294	1170	1308	1667	1724	1742	1600	2554	1638
Keskmiselt kuus Moyen. par mois	2623		2478		3391		3342		4192	
	332	324	293	327	417	431	430	400	639	410
	656		620		848		836		1049	

Erinevat tendentsi näitab töötajate arvu liikumine töötute soo järgi. Aasta jooksul tööstöajaloo uuesti registreeritud töötajate arvud näitavad 1929 a. tõusu nii meeste (2,3%), kui naiste suhtes (30,3%), kuna juunist — septembrini registreeritute arvu järgi meestöötute arv näitab tõusu 13,6% võrra, naistöötute arv aga langust 1,1% võrra, 1928 a. võrreldes.

Suurem naistöötute tung tööstöajaloo uuesti registreeritud töötajate arvu, eelmise aastaga võrreldes, kannab enamvähem üldist iseloomu. Nimelt, 1929 a. jaanuarist maini incl. registreeriti töötuid naisi Tallinna tööstöajaloo uuesti registreeritud töötajate arvu suhtes 55,7% võrra rohkem, kui samal ajal eelmisel aastal, Valgas — 71,7%, Narvas 56,8%, Võrus 124,8%, Petseris 244,7% ja Pärnus 337,7% võrra. Ainult Tartus registreeriti neid 1929 a. 6,2% ja Viljandis 22,3% võrra vähem, kui eelmisel aastal.

Otsides tööpuuduse kasvu põhjuseid naistöötajate hulgas 1929 a., selgus, et tööstuslik tegevus, nimelt, muutused tegevuse ulatuses, mis tavaliselt on tähtsamaks teguriks tööstöajaloo uuesti registreeritud töötajate arvu liikumises, ei võinud käesoleval juhul eelosutatud nähtusele alust anda. Naistöötajate arv tööstuses ei olnud 1929 a. algul mitte väiksem kui eelmisel aastal samal ajal, vaid, vastuoks, näitas koguni väikest tõusu.

Põllumajandus aga, nagu selgub tööstöajaloo andmetest, on annud 1929 a. algul naistöötute

arvu juurekasvust ümmarguselt 50%. Väga võimalik, et siin tegemist on veel algajate töötajatega, kes alles esmakordselt töö saamise otstarbel tööstöajaloo poole on pööranud. Niihästi suuremal arvul töötute reservi kogunud põllu- ja aiatöölise, kui „algajate“ arvu tõusule võisid anda tõuget palgaliste lühiajaline teenistus suvisesooni tööl 1928 a. vihmasse suve tõttu, mille tagajärjel suuremal hulgal töötajal suvine teenistus talve üleelamiseks napiks jäi. Naistöötute arvu tõusule võis tõuget anda peale selle veel 1928 a. ikaldusaastale 1929 a. algul järgnenud elumaksumuse tõus.

Konkreetselt Pärnu kohta on teada, et seal lühiajaliste hädaabitööde pärast ühed ja samad töölised 1929 a. esimese 5 kuu jooksul end mitmekordselt registreerisid tööstöajaloo uuesti registreeritud töötajate arvu. Nii tuleb siin naistöötute arvulist kasvu pidada puht vormiliseks.

2. Tööstöajaloo uuesti registreeritud töötajate arvu sesooniline kõikumine.

Portée de chômage et fluctuations saisonnières.

Tööstöajaloo uuesti registreeritud töötajate arvulist liikumisest selgub, et töötajatest suur enamus kuhjub tööstöajaloo uuesti registreeritud töötajate arvu liikumises sügise lõpul, talvel ja esimestel kevadekuudel (oktoobrist — maini), mil tööstöajaloo vahetult töötajate abiandmiseks korraldatakse hädaabitöid. Tööstöajaloo tõus talveks korraldub järjest iga aasta, kuna selle põhjuseks on püsiva iseloomuga kohalikud tingimused, millele kõrvaldamiseks ei ole võimalust. Meie tähtsamal tööstöajaloo põllumajanduses — samuti mõnedel tööstöajaloo tööstuses, nagu turbatööstus, igasugused mäesaaduste murrud ja kaevandused, telliskivi tehased, saeveskid, ehitustegevus jne., tööstöajaloo maht on looduslike tingimuste tõttu õige suurel või koguni läiel määral kontsentreeritud suvikuudele. Nagu tab. 3 toodud andmed näitavad, üksipäini suurtootus ilma ehitustööstuseta mahutab inimitööstöajaloo enesesse suvikuudel peamiselt suvisesoonitööde arvel

Suurtööstuse tööstöajaloo ja töötute arvu sesoonilised kõikumised 1925–30.
Fluctuations saisonnières du nombre des ouvriers industriels et des chômeurs.

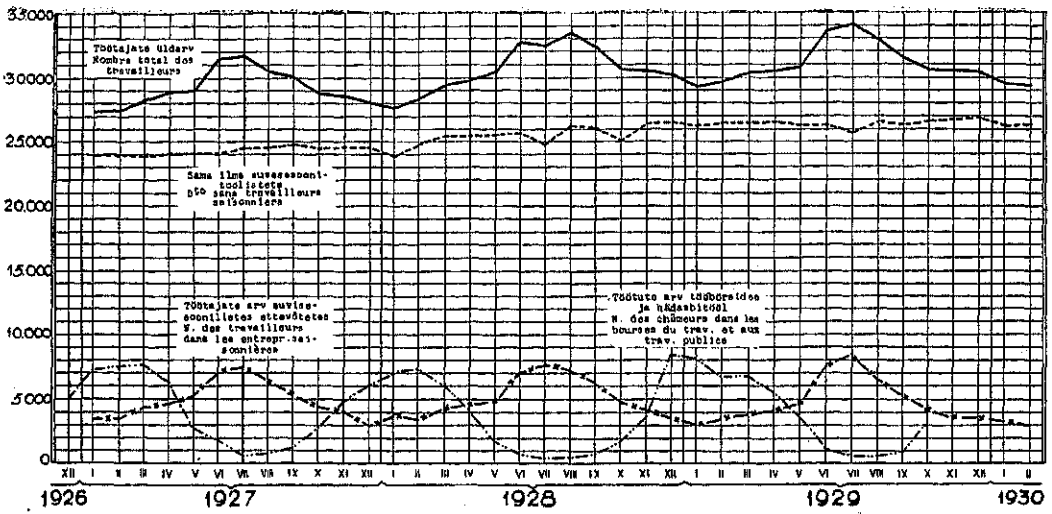
3.	Töötajate arv (12 kuu keskmised) — Nombre de travailleurs (moyenne des 12 mois ¹⁾)	Sellest tööstöajaloo — Dont des ouvriers				Töötute arv — Nombre de chômeurs	
		1 jaanuaril Au 1 janvier	1 juulil Au 1 juillet	Suurenemine jaanuarist juulini Accroissement jusqu'à juillet	Vähennemine juulist järgneva jaanuarini Diminution jusqu'à janvier	1 jaanuaril Au 1 janvier	1 juulil Au 1 juillet
1930	...	26 168	...	...	...	6 118	...
1929	32 324	26 208	31 240	5 032	5 072	7 770	1 110
1928	31 490	24 938	29 443	4 545	3 235	4 437	583
1927	30 094	24 327	28 822	4 495	3 924	3 807	1 907
1926	30 887 ²⁾	25 160	28 794	3 634	4 467	3 213	1 051
1925	29 815	21 943	25 573	6 630	3 413	2 159	1 771

¹⁾ 4 ettevõtte andmete puudumisel 1927 a. peale on nende arvud ka 1925–26 a. välja jäetud. — Par suite de manque des données pour 4 entreprises les chiffres pour les années 1925–26 sont également calculés sans ces entreprises.

²⁾ Esimese 6 kuu keskmine — Moyenne de 6 mois.

ümmarguselt 4–5 tuhande inimese võrra rohkem kui talvel. Kui võtta arvesse ka tööliste arvu sesoonilised kõikumised ehitustööstuses, siis tõuseks see arv veel rohkem. Kui palju eriti

ehitustööstus kogu ulatuses tarvitab suvikuudel tööjõudu ja annab talveks töötuid, seda, kahjuks, vastavate andmete puudusel pole võimalik kindlaks teha.

Sesooniliste ettevõtete mõju töötaolu peale. — Influence des entreprises saisonnières sur le chômage.

Artiklis toodud diagramm näitab, et meil suurtööstuse eriharud, kus sesoonilised temperatuuri kõikumised ja sademete rohkus ei pääse mõjutama tööstuslikku tegevust, ei anna sugugi põhjust ei töötaolu üldiseks tõusuks, ega tööturu seisukohalt soovimata iseloomuga töötute arvu sesoonilistele kõikumistele — töötute reservi kasvule talvekuudel. Neis eritööstusharudes töötajate arv näitab aeglast, kuid järjekindlat tõusu tendentsi. Sija kuuluvad tsemendivabrikud, metalli-, keemia-, naha-, tekstiil-, puu-, paberi-, poligraafia-, toidu-, jookide- ja maitseainete tööstus, elektri- ja gaasijaamad ning lõpuks, puhastustööstus.

Põllumajanduse kohta võib tähendada, et see järjest püüab ratsionaliseerida tootmistingimusi. Tööturu seisukohalt on siin tähtis äärmärkida, et juba sest ajast (1928 a.) kui tööturu kohta põllumajanduselt andmeid hakati koguma, aastapalgaliste arv näitab suhteliselt vähenemist, kuna püütakse rohkem läbisaada suvilistega.

Nii annavad kõik rahvamajanduse alad kokku töötuid, kes ennast töösaamise sihiga tööbörsides registreerivad, iga aasta talveks ümmarguselt 7–8 tuhat töötut (arvatud kaasa hädaabitööle paigutatud töötud). Aasta vältel see kõigub umbes 500-8 000. Sellest suurema osa, loomulikult, annavad tööstus ja põllumajandus.

Sel inimeste hulgal pole kindlat püsivat töökohta, mille tõttu need iga aasta suvel tegutsevad vabal turul leiduvatel töökohtadel, tööde lõpul — sügisel — aga kogunevad tööbörsidesse,

Töötute arv 1927–29 a. — Nombre des chômeurs de 1927–29.

4.	Tööstöörises registreeritud (arvud kuu lõpuks) Enregistrés dans les bourses du travail (à la fin du mois)			Hädaabitööil (keskmise kuus) Paquets aux travaux publics (moyenne mensuelle)			Kokku Total		
	1929	1928	1927	1929	1928	1927	1929	1928	1927
Jaanuvar . . .	6329	4421	4811	1781	2029	2382	8110	7050	7223
Veebruar . . .	4624	4113	4734	2255	3247	2932	6879	7360	7666
Märts . . .	4185	3134	4405	2707	2958	3202	6872	6092	7697
Aprill . . .	3014	2162	2970	2481	2170	3279	5495	4332	6249
Mai . . .	2169	1470	2337	1757	463	611	3926	1933	2981
Juuni . . .	1110	883	1907	—	—	—	1110	885	1907
Juuli . . .	780	486	729	—	—	—	780	486	729
August . . .	609	467	809	—	—	—	609	467	809
September . . .	902	706	1201	—	—	—	902	706	1201
Oktoober . . .	3065	1561	2864	—	—	—	3065	1561	2864
November . . .	5230	4369	4526	—	107	456	—	4476	4982
Detsember . . .	6047	7770	4437	—	651	1632	—	8421	6069

kus suuremalt jaolt jäävad tööd ootama ehk paigutatakse võimaluste järgi hädaabitööle.

Kuna kõik töötud endid tööbörsides ei registreeri, teisest küljest aga osa töötöötajana registreeritud töötutena võtta ei saa — töövõimetud, tööil olijad jne., — siis ei saa tegelikku töötute üldarvu täpsemalt kindlaks teha. Suvekuudel tavaliselt, muuseas ka 1929 a., on tööpuudust kannatajate arv õige väike. Ajutine tööpuudus uue töökohta otsimisel on mõeldav alati.

3. Töötute koonduskohad
Centres du chômage.

Tallinn, kui suurim tööstuslik keskus, ja Tartu, kui tähtsam suurel määral palgalist tööjõudu tarvitava põllumajandusringkonna keskkohat, on loomulikult ka suuremateks töötute koonduskohadeks. 1929 a. iga kuu lõpuks bür-

sides registreeritud töötisjale üldarvust (keskmiselt 1551 meest ja 1623 naist, kokku 3174) Tallinna arvele langes üldse 27,6% ja Tartu arvele 29,4%. Töötute arvu järgi alanevas järjekorras Tallinnale ja Tartule järgnevad Petserimaa (13,5% — jaanuari-mai keskmine, teistel kuudel registreeritud töötisjaid polnud), Võru (12,8% — 8 kuu keskmine, juunist septembrini registreeritud töötisjaid polnud), Narva (7,7%), Valga (6,4%) jne. Pärnus, Viljandis ja Rakveres oli töötisjaid alla 5% üldarvust.

4. Töötute ametala.

Profession des chômeurs.

Ametalaliselt töötute koosseis on õige kirju. Arvult kõige tähtsama rühmana esikohal on nii meeste kui naiste hulgas lihttöölised. Need on arvult esikohal terve aasta vältel kõigis tööbörsides. 1929 a. oli lihttöölisi mehi üldarvust 51,8% ja naisi 61,1%. Nagu näeme, meeste hulgas lihttöölised on väiksemas ülekaalus, kuna meeste hulgas on rohkem oskustöölisi. Meeste hulgas oskustöölisest esikohal on ehitustöölised (1929 a. 18,4%). Nende töö on suurel määral suvisesooniga seotud, mille tõttu nende esinemine talvekuudel tööturul kõrgel määral on meie oludes paratamata nähe. Järgmise töötute arvult tähtsa rühma moodustavad põllu- ja aiatöölised (1929 a. 10,6%) ning nende järgi metallitöölised (5,9%). Kõik teised oskustöölised esinevad kaugelt väiksema arvuga.

Naistöötute hulgas, peale lihttöölise, võrdlemisi kogukalt esinevad veel kaks, kaalult võrdset rühma — põllu- ja aiatöölised (8,9%) ning majateenijad (8,7%). 1929 a. registreeritud naistöötute hulgest on end veel 15,7% annud üles riietustöölisena. On kindel, et tegelikult töötava riietustöölise arv pole küll mitte nii kõrge. Pigemini tuleb arvata, et mõned naised registreerisid end riietustöölisena, lootuses saada riiete valmistamise alal hädaabitööd, kuigi nad tegelikult elukutselised riietustöölised ei olnud. On ju riiete valmistamine enamvähem kõigile naistele omane, ilma et see oleks nende alaliseks elukutseks.

Pälvib veel tähelepanu üldises töötute arvus sotsiaalselt töötute tavalisest koosseisust erinev tööta haritlaste pere. Neid registreeriti kõigis tööbörsides kokku kogu aasta kestel 229 meest ja 361 naist. Arvatavasti mõned neist registreerisid end mitu korda aastas, mispärast õigema kujutuse selle kihi suurusest — tööbörsides registreeritud osas, saame arvudest läbilõikeliselt aasta lõpuks. 1. I. 1930 peale jäi neid tööbörsides registreerituna 63 meest ja 138 naist, neist Tallinna tööbörsis 36 meest ja 113 naist ning Tartu börsis 21 meest ja 25 naist.

Tööbörsides registreeritud kantselei- ja kontoriameetnikkude hulgest börsi kaudu on tööd saanud 1929 a. 84 m. (36,7% üldarvust) ja 95 n. (26,3% üldarvust). Peab tähendama, et paljud

tööd saanute hulgest on saanud hädaabitööd, kus päevapalk ä 1,20 kr.

5. Tööstöösides, pakutava töövastuvõtu määr.

% des désignations.

Börsides pakutud töökohtadest töötisjad võtsid vastu mehed ümmarguselt 95% ja naised ligi 88%. Nagu vastavast tabelist näeme, töö vastuvõtu määr on 1929 a. tunduvalt tõusnud nii meeste kui naiste suhtes ja ületab ses suhtes kõik eelmised 3 aastat, mis näitab, nagu juba märkisime, et tööpuudus oli 1929 a. veidi teravam kui eelmisel aastal.

Pakutava töövastuvõtu määr tööstöösides (tööle jäänute % tööle saadetuisi) 1927—29.

% des personnes ayant obtenu l'engagement au nombre des désignations de 1927—29.

	Mehed—Hommes			Naised—Femmes		
	1929	1928	1927	1929	1928	1927
Jaanuar	94,1	92,7	97,5	90,8	90,2	88,6
Veebruar	92,6	94,0	91,3	98,1	91,0	82,7
Märts	96,6	79,4	93,9	86,9	92,1	78,7
Aprill	93,3	91,5	90,3	89,0	80,6	87,7
Mai	93,3	84,0	93,9	79,1	78,1	72,6
Juuni	93,2	81,9	84,2	84,8	83,5	...
Juuli	97,4	93,3	94,5	90,0	85,1	79,5
August	90,5	95,4	91,2	67,0	74,3	61,2
September	92,8	96,4	82,0	76,3	51,8	58,7
Oktoober	91,0	98,0	88,5	74,3	57,0	75,3
November	91,2	90,3	97,3	83,6	89,2	89,0
Detsember	96,3	90,5	94,9	97,9	93,9	96,8
Keskmiselt kuus — <i>Moyenne par mois</i>	94,1	90,7	93,4	87,7	82,3	80,5

6. Era vahetatultuskontorite tegevus.

Activité des agences privées.

Era vahetatultuskontorid asuvad kõik Tallinnas. Nende tegevus järjest laieneb ja muutub järjest produktiivsemaks. 1929 a. võib märgata nende tegevuses uut tõusu ja töötulemuste paranemist. 1929 a. era vahetatultuskontorites registreeriti keskmiselt 19 töötisjat meest ja 302 naist. Seega registreeriti neis kontorites naistöötsijaid, kellele töö leidmine on kontorite erialaks, 1929 a. 18,1% võrra rohkem kui eelmisel aastal. Kõik kontorid kokku muretsesid tööd 1927—29 a. 447, 560 ja 1675 naistöötsijale (arvud antud aastate järjekorras), mis teeb välja vastavalt neil aastatel uuesti registreeritud töötisjate arvust 29,3%, 32,3% ja 36,3%.

Töötisjate arv kuulõpuks eravahetatultuskontoreis 1928—29 a.

Nombre de chercheurs du travail à la fin du mois enregistrés dans les agences d'affaire privées en 1928—29.

	1929		1928	
	M.	N.	H.	P.
Jaanuar	13	324	10	312
Veebruar	14	312	12	346
Märts	18	259	13	321
Aprill	27	392	7	374
Mai	17	408	5	421
Juuni	18	365	4	395
Juuli	19	284	4	294
August	16	390	4	264
September	23	467	5	379
Oktoober	17	534	13	355
November	30	544	15	310
Detsember	21	421	2	217
Keskmiselt kuus — <i>Moyenne par mois</i>	19	392	8	392

Töotaolu ja tööhõrside tegevuse kohta enne Keskbüroo väljaandele ilmunud artiklid.

- Töotaolu ja tööhõrside tegevus 1927—28 a., R. Sõrmus, Eesti Statistika Nr. 89 (4), 1929 a., lhk. 216—219.
 Tööolud 1922—27 a., R. Sõrmus, Eesti Statistika 1928 a., lhk. 138—140.
 Tööhõrside tegevus ja töotaolu 1924—26 a., R. Sõrmus, Eesti Statistika 1927 a., lhk. 524—528.
 Töötajad Tallinnas 8 aprillil 1926 a., R. Sõrmus, Eesti Statistika 1927 a., lhk. 9—20.
 Töotaolu Tartus 16 veebruaril 1927 a., Eesti Statistika 1927 a., lhk. 464—466.
 Töotaolek Eestis 1922—24 a., R. Sõrmus, Eesti Statistika Nr. 39 (6) 1925 a., lhk. 15—30 (lisa).
 Hädaabitööd 1927/28 a. talvel, R. Sõrmus, Eesti Statistika 1928 a., lhk. 600—604.
 Hädaabitööd 1924—26 a., R. Sõrmus, Eesti Statistika 1927 a., lhk. 455—463.

G. Tomberg.

RAHVASTIKU JAOTUS LINNA JA MAA VAHEL.

RÉPARTITION de la POPULATION ENTRE les VILLES et BOURGS et la CAMPAGNE.

Üldrahvalugemisest, millel saadi täpsed andmed rahvastiku jaotusest linnade, alevite kui ka maa vahel — on möödunud üle 7 a. Selle aja jooksul on rahvastik sise- ja välisliiklemise mõjul siseriiklikult asetunud ümber, nii et rahvalugemise andmed rahvastiku jaotusest maa, linna ja alevite vahel enam küllaldaselt seisukorrale ei vasta. Eriti on vajalik silmaspidada linnade rahvastiku hoogsat tõusu ja maarahvastiku järjekindlat kahanemist rohke maalt väljarännu mõjul.

Linnade ja alevite rahvastiku kindlaksmääramiseks ja selle muutuste jälgimiseks on Keskbürool kasutada igakuulised linna- ja alevivalitsuste või vastavate politsei asutiste poolt kokkuseatavad sellekohased aruanded.

Kasutuskõlbulikud andmed linnade ja alevite rahvastikust ulatavad 1927 a. Üleriiklik rahvaarv saavutatakse iga aasta (aluseks võttes rahvalugemise andmeid) aasta jooksul olnud sündinute, surnute, ja sisse- ning väljasõitnute arvude vahede näol, üldist ülejääki või kahanemist eelmise aasta rahvaarvule lisades juure ehk arvates maha.

Seega on Keskbürool rahvastiku statistikas konkreetsete andmete varal võimalik arvutada: 1) üldist rahvaarvu riigis, 2) rahvastiku arvu linnades ja 3) rahvastiku arvu alevites.

Maa rahvastiku arvu ühes alevikkudega võimaldub arvutada igal aastal vaid negatiivsel teel, — selle saavutamise üleriiklikust rahvaarvust arvates maha linnade ja alevite rahvaarvu. Sel teel arvutatud maa rahvastiku arvu täpsus oleneb muidugi eestkätt linnade ja alevite rahvastiku arvu liikumise aruannete väärtusest, kui ka seni arvutatud üleriikliku rahvaarvu täpsusest. Arvestades paljudes linnades ja alevites läbiviidud kontrolli tulemustega ja täpse statistika pidamisega demograafias kui ka üle piiri liiklemises ei tohiks arvata ebatäpsus siiski kuigi suur olla.

Kuigi puht maarahvastikust ei võimaldu esitada lähemaid andmeid iga üksiku maa siseliiklemise üle, siiski pakuvad tab. 1. toodud üldandmed, kui ainsad sellised küllaldase ülevaate rahvastiku siseriiklikust kujunemisest, nimelt rahvastiku liiklemisest linna ja maa vahel, viimastel aastatel.

Rahvastiku jaotus linnade, alevite ja maa vahel 1922—30 a.
 Répartition de la population entre les villes et bourgs et campagne 1922—30.

1.	Absoluutarvud (tuhandetes)					Suhtarvud				
	1. I. 1930	1. I. 1929	1. I. 1928	1. I. 1927	¹⁾ 28. XII. 1922	1. I. 1930	1. I. 1929	1. I. 1928	1. I. 1927	28. XII. 1922
Üldse riigis—Total	1 114,8	1 116,6	1 115,0	1 116,3	1 107,4	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Linnades—Villes	332,9	²⁾ 329,4	325,8	310,2	296,0	29,9	29,5	29,2	28,3	26,7
Alevites—Bourgs	28,1	28,0	27,9	27,7	25,1	2,5	2,5	2,5	2,5	2,3
Maa ühes alevikkudega Arrondis. (avec bourgades)	³⁾ 753,8	759,1	761,3	772,4	786,3	67,6	68,0	68,3	69,2	71,0

¹⁾ Võetud harilik rahvaarv rahvalugemisest, mis oma iseloomult vastab aadresslaudade andmetele. Kõrvutusel on vastavad muudatused tehtud linnade ja alevite praeguse koosseisu kohaselt. ²⁾ Eelkõrvutõite arvud. ³⁾ Eelmise aasta kokkuvõttes on linnade rahvastiku üldarv suurem, 1929 a. algul toimetatud el. arvu kontrollimisel majaraamatute järgi osutus Tallinna elanikkude arv 3 829 ja Nõmme 1 892 võrra vähemaks, sel määral on vähendatud siin linnade rahvastiku arvu 1. I. 29 a. kohta.

Tabelis esitatud uusimate andmete kohaselt elas 1. I. 30. linnades 29,9%, alevites 2,5% ja maal ühes alevikudega 67,6% kogu rahvast, millist vahekorda tuleb käsitada vastavälil võrdlusil.

Kujuka pildi annab rahvastiku muudatusisist sisemaal tab. 2.

Linnade rahvastik kasvab järjekindlalt. Kui rahvalugemisel 28. XII. 22 a. moodustas linnade rahvastik üleriiklikust rahvaarvust 26,7%, (uued linnad juurearvatud), siis 1930 aastaks on ta tõusnud 29,9% peale. Kasv on sündinud peaaegu ühtlaselt kõigil aastail. Nagu andmeist selgub, puudub linnadel looduslik juurekasv (oma kasv) viimastel aastatel täiesti. See tähendab, surevus linnades ületab sündivuse ehk paremal juhtumisel on tasakaalus. Seega langeb linnade rahvastiku järjekindlalt kasv täielikult maalt linnadesse rännanute arvele.

Alevite juurekasvu arvud, kuigi absoluutselt väiksed, annavad siiski juurekasvu, mis peaaegu võrdne linnade omaga. Alevite rahvastiku arvu märgatavam tõus sündis 1923—25 aastatel. 1922 a. rahvalugemisel elas alevites 2,5% kogu rahvast, 1927 aastaks tõusis vastav % 2,5 peale ja on jäänud püsima sellele ka 1929 a.

Puht maa rahvastik alates 1922 a. on vähenenud järgmiselt: nelja — 1923—26 a. — jook-

Rahvastiku arvu kujunemise indeksid 1922—30 a. (1922 = 100).
Indices de l'accroissement de la populat. de 1922—30 (1922 = 100).

2.	Üldse riigis Total	Linnad Villes	Alevid Bourgs	Maa (ühes alevik- kudega) Campagne (avec bourgades)
1. I.				
1930	100,7	112,5	112,0	95,9
1929	100,8	111,3	111,6	96,5
1928	100,7	110,1	111,2	96,8
1927	100,8	106,3	110,4	98,2
1922	100,0	100,0	100,0	100,0

sul 18.900 ehk 1,8%; 1927 a. — 11.100 ehk 1,5%; 1928 a. — 2.200 ehk 0,3%; 1929 a. — 5.300 ehk 0,5%. Kokku seitsme — 1923—29 a. — jooksul on maaelanikkude üldarv vähenenud 32.500 in. võrra ehk 4,1%. Aastas keskmiselt seega 4.600. Mil määral on vähenenud iga üksiku maa rahvastik, seda võimaldub selgitada alles järgneval rahvalugemisel. Et maa sündivus iga aasta surevust ületab — seega annab looduslikku juurekasvu, mida maa sündivuse- surevuse igaaastase vahekorra alusel 7 a. jooksul võiks lugeda umbes 17.000 inimest, siis peab maalt väljarännanute arvuks 1923—29 aastail pidama üm marguselt ligi 50.000 inimest ehk keskmiselt aastas sellel ajajärgul 7.000. Enamikult on need asunud elama linnadesse, osalt alevitesse ja osa rännanud otseselt riigist välja. Loomulik, et linnaelanikest on omakorda veel teatav hulk rännanud välja, mistõttu linnade kasv ei vasta maalt väljarännanute arvule.

LINNADE ja ALEVITE RAHVASTIK 1929 a. POPULATION de VILLES et BOURGS en 1929.

Isu: 1) Linnade rahvastik, lhk. 204. 2) Alevite rahvastik, lhk. 207.

Järgnevas kokkuvõttes on püütud anda linnade ja alevite aadressilaudade andmeid ülevaade meie linnade ja alevite rahvastiku kujunemisest. 1929 a. andmetega on kõrvutatud eelmise kolme aasta täiendatud kokkuvõtted ja võrdluseks kasutatud 1922 a. rahvalugemise andmeid.

1926 a. said Nõmme, Tapa, Türi, Põltsamaa ja Tõrva alevid linnade ja Mustla alevik alevi õigused. Alates 1927 a. avaldatakse linnade rahvastiku arvu liikumise statistikas andmed igakuuliselt juba ühes nite linnadega, mistõttu 1925 ja 1926 a. linnade kohta vanalinnade koosseisu alusel avaldatud andmed pole võrreldavad hilisemaga. 1923 ja 1924 a. kohta aga puuduvad vastavad andmed üldise. Alevite rahvastiku arvu muudatusist tehakse kokkuvõtte igal aastal kord.

Linna- ja alevivalitsuste ehk vastavate politseijaoskondade poolt igakuuliselt tehtavad kokkuvõtted võivad sisaldada mõningaid ebatäpsusi, kuid paljudes linnades ja alevites ettevõetud elanikke arvu kontrollrevideerimistega on kõrvaldatud ilmsiks tulnud arvesfused vahed ja vastavalt parandatud eelmiste aastate kokkuvõtted.

1. Linnade rahvastik. Rahvalugemisel — uued linnad juurearvatud — oli linnade rahvastiku arv 295 948. Siin on kasutatud harilikku rahvaarvu, mille hulka võetud osa ka rahvalugemisel eriti arvestatuist üldise el. arvu linnadesse kuuluva % määral. Faktiline linnade el. arv rahvalugemisel oli harilikust el. arvust väiksem.

Rahvastiku kasv linnades 1922—30 a.
Accroissement de la population des villes de 1922—30.

1.	Kasv (või kahanemine —) 1929 a. jooksul Accroissement (ou diminution —) durant 1929	Kasv või kahanemine (—) 7 a. (1923—29) jooksul Accroissement ou diminution (—) durant 7 an. (1923—29)
	Tallinn	2065
Haapsalu	28	22
Kuressaare	755	570
Narva	183	— 234
Nõmme	1069	7361
Palde	— 48	— 57
Paldiski	— 30	14
Petseri	384	2074
Pärnu	— 463	1787
Põltsamaa	79	872
Rakvere	— 125	4281
Tapa	240	1426
Tartu	2564	13337
Tõrva	— 141	350
Türi	— 26	1171
Valga	— 1267	3145
Viljandi	— 1875	1748
Võru	112	95
Rahvalugemisel eraldi arvestatuist linnadesse kuuluvaid Nombre de la popul. comp. à part se rapport. aux villes	—	— 2724
Kokku—Total	3512	36964

Aadressilaudade andmeid 1. I. 30 asub linnades 332 948 elanikku — seega kasv seitsme —

1923—29 aasta jooksul 36 964 ehk 12,5% 1929 a. kestel 3512 in. ehk 1,1%. Üksikuist linnest esineb suurima kasvuga Tartu — tervelt 13 337 el. võrra ehk keskmiselt aastas ligi 2 000. 1929 a. isegi 2 564¹⁾.

Järgmisena kasvu suuruselt — 7 361 el. — esineb Nõmme. Selle arvu tõelikkuses pole kahtlust, kuna alles 1929 a. võeti Nõmme linnas el. arvu revideerimine ette. Kahtlemata peab aga Nõmme kasvu vaatlema koos Tallinnaga. Seetõttu pole puht Tallinna el. arvus märgata 7 a. vältel märkimisväärt kasvu — vaid 1 717. Tallinna kasv sünnib Nõmme kaudu, kuna viimase elanikkond kindlas sõltuvuses eelmisest. Silma paistab ka Rakvere kasv — 4 284 el., kuigi 1929 a. jooksul 128 võrra vähenenud. Märkimisväärt oleks veel Valga el. arvu suurenemine 3 145 in. võrra. 1929 a. kestel on aga vastav arv vähenenud tublisti — tervelt 1 267 in. Edasi Petseri, missugune linn poole suuremaks kasvanud 2 047 pealt — 4 121 peale. Nendele järgnevad Pärnu 1 787, Viljandi 1 748, Tapa 1 421, Türi 1 171 el. kasvuga. Teised linnad osutavad vähemat kasvu määra. Kahanenud on rahvastiku arv 7 a. jooksul kahes linnas — Narvas 234 ja Paides 57 in. võrra. Pääaegu samase rahvastiku arvu, kui rahvalugemisel, on säilitanud Paldiski, Haapsalu ja Võru. Võrreldes 1928 a. on 1929 a. paljudes linnades — Viljandis, Valgas, Pärnus, Tõrvas, Rakveres, Paides ja Paldiskis vähenenud rahvastiku arv. Suurima kasvuga 1929 a. oleks märkida Tartut, Tallinnat ja Nõmme. Sellest võib järeldada, et meie linnade üldine kasv langeb kahtlematult Tallinna (ühes Nõmme-ga) ja Tartu arvele. Üldisest linnade rahvastiku kasvust 7 a. jooksul 60,6% langeb nimetatud linnadele. Paljustest teistest linnadest on isegi rännatud välja Tartu ja Tallinna, mis eriti torkab silma 1929 a.

Suhteliselt on linnad kasvanud järgmiselt:

Nõmme	135,8%	Valga	30,4%
Petseri	101,3%	Tartu	24,7%
Türi	56,9%	Tõrva	17,6%
Tapa	56,8%	Viljandi	16,4%
Põltsamaa	40,1%	Kuressaare	15,6%

Teised vähemal määral. Välja tõsta võiks eriti meie uusi linnu, missuguste kasv osutub intensiivsemaks, kui vanalinnade oma.

¹⁾ See arv osutub ebausutavalt kõrgeks. Tuleb kahelda, kas kõik linna sissesõitnud ja korteritesse sissekolijad nende väljasõitnud ja väljakolimisel on registreeritud maha täpselt. Üldse näib, et linnade poliitisel jaoskondades el. aruanete kokkuseadmisel uute juureteulejate sisseregistreerimine majaraamatutesse sünnib täpselt, kuna väljeregistreerimisel toimetakse suurema viivitusega ja tihti paljud jäävad maha registreerimata. Sarnane nähe tuli ilmsiks selgekujuliselt Tallinna ja Nõmme el. arvu kontrollimisel majaraamatute järgi.

Linnade rahvastiku muutused 1929 a. -- *Changements dans la population des villes en 1929.*

2.	Rahvastiku arv 1. jaanuariks 1929 a. <i>Nombre de la population au 1. janvier 1929.</i>			Sisse registreeritud -- <i>Enregistrés</i>					
				Sündinud <i>Naissances</i>		Sisseeõitnud <i>Arrivés</i>		Teise korteri sisse- koiljad <i>Changement de logement</i>	
	K.-T.	M.-H.	N.-P.	M.	N.	M.	N.	M.	N.
Tallinn	132 089 ¹⁾	59 046 ¹⁾	72 443 ¹⁾	521	416	23 015	23 372	17 423	22 135
Haapsalu	4 372	1 820	2 552	24	20	1 655	2 188	380	493
Kuressaare	3 467	1 510	1 957	22	19	2 546	2 670	381	519
Narva	29 836	11 558	15 278	66	48	3 597	3 605	3 085	4 493
Nõmme	13 606 ¹⁾	6 120 ¹⁾	7 486 ¹⁾	58	66	3 325	4 279	1 706	1 991
Paide	3 481	1 508	1 973	16	16	1 542	857	431	471
Paldiski	1 166	571	595	8	4	197	249	68	82
Petseri	3 737	1 803	1 934	28	34	727	714	800	771
Pärnu	21 663	9 953	11 710	91	82	5 222	6 194	5 978	6 807
Põltsamaa	2 965	1 334	1 631	12	6	922	935	245	293
Rakvere	12 912	5 341	7 571	64	31	1 969	2 111	1 310	1 681
Tapa	3 704	1 787	1 917	29	28	678	550	451	451
Tartu	64 785	27 514	37 271	159	152	11 613	11 920	8 054	10 899
Tõrva	2 515	1 091	1 424	13	12	446	437	264	343
Türi	3 202	1 492	1 710	30	24	491	479	273	301
Valga	14 746	6 089	8 657	91	110	1 904	1 849	1 639	1 939
Viljandi	14 307	6 602	7 705	12	11	1 673	2 024	1 580	2 131
Võru	5 717	2 704	3 013	20	13	1 000	958	626	672
Kokku--Total	335 220 ¹⁾	149 028 ¹⁾	186 192 ¹⁾	1264	1101	62 722	65 334	44 710	55 972
				2 365		123 056		100 682	

(lõrg).

	Valja registreeritud -- <i>Rayés des listes</i>						Rahvastiku arv 1. jaanuariks 1930 a. <i>Nombre de la population au 1. janvier 1930.</i>			Keskmise rahvastiku arvu aasta kohta (iga kuu esimeste päevade seisud arvatud). <i>Nombre moyen annuel de la population (au 1 de chaque mois)</i>				
	Surnud <i>Décés</i>		Välja- sõitnud <i>Départs</i>		Teadmata kuhu <i>Inconnu</i>		Korterist väljakolijaid <i>Changement de logement</i>		K.	M.	N.	K.	M.	N.
	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.						
Tallinn	875	847	20 639	21 579	9 101 ¹⁾	5 608 ¹⁾	13 215	16 851	130 262	56 781	78 481	127 708	56 630	71 079
Haapsalu	42	52	1 021	2 144	---	---	386	493	4 400	1 936	2 561	4 505	1 870	2 635
Kuressaare	30	47	2 178	2 245	---	---	381	521	4 222	1 870	2 352	4 073	1 763	2 310
Narva	192	177	3 346	3 419	489	432	2 730	3 983	26 975	11 559	15 416	26 214	11 246	14 963
Nõmme	88	100	2 592	3 361	1 512 ¹⁾	1 604 ¹⁾	1 362	1 629	12 783	5 655	7 128	12 727	5 664	7 063
Paide	24	20	1 532	903	---	---	431	471	3 983	1 510	1 873	3 393	1 522	1 871
Paldiski	10	10	210	258	---	---	68	82	1 136	556	580	1 141	502	579
Petseri	28	27	5 565	5 833	6	3	748	780	4 121	2 016	2 105	3 883	1 380	2 003
Pärnu	166	207	5 007	5 673	407	462	5 978	6 877	21 200	9 686	11 514	21 417	9 795	11 622
Põltsamaa	23	19	856	849	93	16	245	293	3 044	1 356	1 688	2 906	1 335	1 631
Rakvere	80	72	1 630	1 905	272	268	1 346	1 701	12 787	5 358	7 431	12 828	5 384	7 444
Tapa	25	31	509	414	107	49	406	496	3 944	1 899	2 046	3 840	1 860	1 980
Tartu	371	353	8 505	7 940	2 711	3 034	7 402	9 591	67 340	28 551	38 789	64 666	27 575	37 091
Tõrva	32	20	488	436	41	27	201	351	2 374	992	1 362	2 376	1 007	1 369
Türi	16	10	516	456	---	---	273	301	3 228	1 481	1 747	3 204	1 482	1 722
Valga	79	65	2 592	2 483	51	39	1 630	1 956	13 479	6 041	7 438	14 042	6 354	7 685
Viljandi	86	98	2 468	2 948	---	---	1 580	2 131	12 432	5 793	6 699	12 774	5 861	6 913
Võru	30	40	883	835	67	84	564	648	5 829	2 786	3 043	5 715	2 713	3 002
Kokku--Total	2 197	2 281	56 041	58 382	14 817 ¹⁾	11 646 ¹⁾	39 006	49 005	332 948	145 663	187 285	327 472	144 503	182 969
	4 478		114 423		26 463 ¹⁾		88 011							

Keskmine rahvastik aastas on arvatud iga kuu esimeste päevade el. arvu seisudest, ja osutub väiksemaks kui näidatud aasta alguse lõpuseisudes. Vahe on olnud linnade elan. suvekuude madalusest. Linnade rahvastiku keskmist on kasutatud igasugu linnade kohta käivate keskmiste ja koefitsientide arvutuses kui ka üldises käsiteluses.

Tähelepanu peab juhtima tabelis toodud sündinute ja surnute arvule. Nad ei vasta täpselt Keskbüroo demograafia statistikas linnade kohta avaldatud sündidele-surmadele. Lähkuminek on olnud demograafia statistikas tarvitata vast sündinute ja surnute territoriaalsest jaotusest asjaosalise alalise elukoha järgi.

kuna siin pole viidud läbi sarnast liigituse põhimõtet puhtal kujul. Sisse- ja väljasõitnute, kui ka korteritesse sisse- ja väljakolimiste registreerimine toimetatakse nagu tähendatud eelpool sageli suure aegumisega ja väljaminekul maha registreerimata jätmisega, selletõttu võivad tabeli tähendatud osas tulla vähemad lahkuminekud ette.

Kuivõrra intensiivselt külastatakse teatavat linna suvituskohana, ärilise või kultuurilise tsentrumina ning mil määral liiklenud linna oma rahvastik (sisse- ja väljasõidul kui ka korteritesse sisse- ja väljakolimisel), seda osutab keskmise elanikkude arvu alusel protsenditud tab. 3.

¹⁾ Tallinna ja Nõmme linnade rahvastiku arvu kindlaks tegemisel majaraamatute kontrollvideerimisega ja sellega ühenduses seisva aadressilaudade uuel alusel ümberkorraldamisega osutus Tallinna rahvastiku üldarv 3892 ja Nõmme -- 1892 in. võrra vähemaks. -- Nimetatud vahed on paigutatud "välja registreeritud teadmata kuhu" lahtrisse. Tähendatud arvude võrra peaks vastavate linnade rahvastik 1. I. 29. kohta vähem olema.

Elanikkude liiklemise intensiivsus linnades 1929 a. (% keskmisest rahvastiku arvust aastas).

Intensité du mouvement de la population des villes en 1929 (% au nombre moyen).

3.	Sisseeõitnud Arrivés	Väljasõitnud Départés	Välja registr. tead- mata kuhu Ragés des listes sans connaissance du lieu de départ	Korteri vahetu- sel—Changem. du logement	
				Sisse registr. Enregistrés	Välja registr. Ragés des listes
Tallinn	36,3	33,1	11,5	31,0	23,5
Haapsalu	55,9	53,6	—	19,5	19,5
Kuressaare	128,1	108,0	—	22,1	22,1
Narva	27,5	25,8	3,5	28,9	25,6
Nõmme	59,7	46,8	24,5	29,0	23,5
Paide	70,7	71,8	—	26,6	26,6
Paldiski	39,1	41,0	—	13,1	13,1
Petseri	37,1	28,9	0,2	40,5	39,4
Pärnu	53,0	49,9	4,1	59,7	60,0
Põltsamaa	62,6	57,5	1,7	18,1	18,1
Rakvere	31,8	27,3	4,4	23,3	23,8
Tapa	32,0	24,0	4,1	23,5	21,1
Tartu	36,7	25,4	9,9	28,5	26,2
Tõrvu	37,2	38,9	2,9	25,5	25,8
Türi	30,3	30,3	—	17,9	17,9
Valga	26,7	35,5	0,6	26,5	25,5
Viljandi	28,9	42,4	—	29,1	29,1
Võru	34,3	30,1	3,0	22,7	21,2
Kokku—Total	39,1	34,9	8,1	30,7	26,9

Erilise, korduvalt kõrge sisse- ja väljasõitnute määraga esinevad suvituslinnad Kuressaare ja selle järele Haapsalu. Samuti kestvalt püsib kõrgel vastav määr Paidel, missugune pole ei suvituslinn ega mingi äriiline keskkoh. Nimetatule järgnevad Põltsamaa, Nõmme, Pärnu. Vähemal määral leidub sisse- ja väljasõitjaid, nagu eelmiselgi aastal, Narvas, selle järele Rakveres ja Valgas. Korteri vahetuses omab esikoha vastavalt eelmistele aastatele Pärnu. Siis järgneb suure vahega Petseri. Madalaimaks osutub korterivahetusel tekkinud liiklemise määr Paldiskis, selle järele esinevad samuti väga väikse määraga Türi, Põltsamaa, Haapsalu.

Linnade rahvastiku liiklemise võrdlev intensiivsus üksikuil kuudel sisse- ja väljasõidul ning korterivahetusel tekkinud siseliiklemises peegeldub tab. 4.

Elanikkude liiklemine linnades kuude järgi 1929 a. (%).
Mouvement de la population dans les villes par les mois en 1929 (en %).

4.	Sisseeõitnud Arrivés	Väljasõitnud Départés	Välja registr. tead- mata kuhu Ragés des listes sans connaissance du lieu de départ	Korteri vahetu- sel—Changem. du logem.	
				Sisse registr. Enregistrés	Välja registr. Ragés des listes
Jaanuar—Janvier	7,8	6,7	5,8	7,8	7,7
Veebruar—Février	4,8	5,0	12,3	6,2	6,1
Märts—Mars	5,5	5,5	19,4	6,6	7,0
Aprill—Avril	6,6	6,9	6,1	7,4	7,6
Mai—Mai	6,4	8,9	7,2	8,1	8,1
Juuni—Juin	8,7	16,5	8,8	8,8	9,1
Juuli—Juillet	10,0	13,3	7,2	8,1	8,3
August—Août	14,1	11,1	5,6	8,5	8,8
September—Septembre	14,3	7,7	6,5	10,3	10,0
Oktoober—Octobre	9,0	7,2	6,6	10,5	10,1
November—Novembre	7,4	5,2	6,2	9,6	9,3
Detsember—Décembre	5,9	6,0	8,3	8,1	7,0
Kokku—Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Talvekuude liiklemismäär võiksime pidada tavaliseks — eluvajaduste rahuldamisest ja elukoha vahetusest tingitud liiklemiseks. Suvikuude ilmne liiklemise tõus oleneb aga kahtlematult suvitajast. Linnade tühjenemine algab juuni alguses ühes koolide õppetegevuse lõppemisega ja kestab edasi veel juulis ja augustis ametpuhkuste mõjutusel. August-september on tavalised linna sissevoolu kuud. Õpilased, puhkuselolijad saavad tagasi. Paljud — iseäranis õpilased ja vallalised ametnikud — ülevad üles linnast väljumisel ka omad korterid. Sellest tuleb, et suve- ja eriti sügiskuudel korterite vahetuse määr kõrgeim. Paistab aga ka tihenõolisena linnade alaliste elanikke suurim korterivahetuse eelistatav septembri-oktoobri ja novembri perioodil.

Alevite rahvastik 1929 a. — Population des bourgs en 1929.

5.	1. I. 1929												1. I. 1930				
	K.-T.	M.-H.	N.-P.	Veebruar Février	Märts Mars	Aprill Avril	Mai Mai	Juuni Juin	Juuli Juillet	August Août	September Septembre	Oktoober Octobre	November Novembre	Detsember Décembre	K.-T.	M.-H.	N.-P.
Antsla	1 396	623	773	1 400	1 380	1 387	1 396	1 373	1 352	1 374	1 365	1 381	1 399	1 409	1 440	653	787
Elva	1 810	800	1 010	1 537	1 845	1 856	1 817	1 921	2 686	2 970	2 268	1 688	1 852	1 919	1 962	845	1 097
Jõgeva	1 155	521	634	1 151	1 139	1 127	1 162	1 168	1 170	1 150	1 173	1 158	1 173	1 192	1 190	530	669
Jõhvi	1 860	865	995	1 021	1 913	1 908	1 872	1 890	1 803	1 775	1 848	1 809	1 806	1 917	1 919	913	1 006
Kallaste	1 477	709	768	1 485	1 503	1 506	1 500	1 338	1 275	1 258	1 267	1 334	1 440	1 510	735	775	
Keila	924	443	481	927	929	944	962	991	1 000	1 008	1 014	990	981	962	944	428	516
Killingi-Nõmme	1 542	688	854	1 561	1 500	1 566	1 518	1 467	1 472	1 458	1 457	1 470	1 457	1 527	1 563	679	884
Krunda	2 649	1 307	1 342	2 046	2 059	2 074	2 686	2 710	2 793	2 821	2 784	2 764	2 774	2 765	2 750	1 391	1 359
Kärbla	1 504	580	624	1 494	1 438	1 437	1 425	1 422	1 456	1 477	1 450	1 435	1 436	1 464	1 468	586	882
Mustla	841	378	463	867	884	883	872	878	876	893	897	884	887	910	860	391	489
Mustvee	3 227	1 501	1 726	3 236	3 213	3 209	3 190	3 133	3 066	3 042	3 055	3 052	3 102	3 157	3 179	1 462	1 717
Mõisaküla	2 455	1 205	1 250	2 459	2 459	2 471	2 470	2 437	2 491	2 489	2 497	2 494	2 510	2 515	2 208	1 046	1 157
N.-Jõesuu *)	1 830	837	993	1 894	1 797	1 785	1 780	2 017	3 665	5 171	2 720	1 937	1 832	1 832	1 824	824	1 000
Otepää	2 006	873	1 127	2 033	2 025	2 011	2 002	1 919	1 816	1 823	1 823	1 876	1 852	1 918	1 963	844	1 119
Sindi	1 763	815	948	1 724	1 711	1 715	1 716	1 703	1 721	1 732	1 745	1 739	1 727	1 720	1 743	767	976
S.-Jaani	1 132	620	612	1 145	1 140	1 141	1 136	1 118	1 101	1 116	1 111	1 126	1 120	1 164	1 179	506	673
Võõpsu	481	223	255	430	434	441	442	453	446	440	437	447	489	439	445	191	254
Kokku—Total	28 046	12 888	15 158	28 170	28 034	28 061	27 936	27 982	30 189	32 010	28 910	27 784	27 831	28 250	28 142	12 811	15 331

*) 1929 a. oktoobris võeti ette N.-Jõesuu alevi rahvastiku arvu kontroll, mille tulemusena osutus rahvastiku arv vähe- maks 1303 võrra, kui tähendatud eelmistes aruannetes. Sel määral on vähendatud ka alevite eelmiste kuude ja aastate rahvastiku üldarvusi kuul 1926 aastani.
*) Aruannete püüdumisel arvatud alevite rahvastiku üldarvu liikumise alusel.

2. Alevite rahvastik.
Population des bourgs.

Alevite rahvastikust esitame tab. 5. Eelmistel aastatel puudus S.-Jaani

alevi kohta el. arv, ent 1929 maist on viimasel võimaldunud seada sisse vastavalt teistele alevitele järjekindlat igakuulist el. arvu registratsiooni. Mõne kuu aruannete puudumisel S.-Jaani alevil on saavutatud vastavad arvud arvutuse teel üldise alevite el. kasvu alusel. N.-Jõesuu alevi el. arv on parandatud alevivalitsuse poolt oktoobri kuul ettevõtetud revideerimisel. Vastavad parandused esinevad ka seisus 1. I. 1929 a. kohta, seetõttu ei lähe viimane täpselt kokku 1928 a. kohta avaldatud andmeiga (v. märkus tabeli all).

Tabelis esitame alevite rahvastiku seisud aasta alguks ja lõpuks eritades sugu ja iga kuu esimeste päevade seisud üldiselt. Juunisjuulis osutub alevite rahvastiku üldarv vastu-pidi linnele kõrgemaks kui talvekuudel.

See oleneb sellest, et alevid — N.-Jõesuu ja Elva on ühtlasi meie tuntuimaid suvituskohti. Ilma nende suvituskohtadeta poleks suvesesoonil alevite rahvastiku arvus mingit tõusu, küll aga kahanemist samuti nagu linnades.

Kokkuvõetult on 17 alevi rahvastik suurenenud 7 — 1923—29 a. jooksul 3040 in. võrra ehk 12,1%. 1929 a. vältel pole aga olnud mainimisväärt kasvu. Suuremaks kasvuajaks võib lugeda peale rahvalugemist 1923—25 aastaid. Peale neid aastaid jääb alevite rahvastik õige väikest kasvu osutades püsima.

Arvuliselt on suurenenud kõige enam Elva — 659 in. selle järele Kunda — 518 ja Antsla — 514 inimesega. Nendele järgnevad Kilingi-Nõmme 479, Mustvee 367 ja Jõgeva 333 in.

Rahvastiku kasv alevis 1922—30 a.
Accroissement de la population en bourgs de 1922—30.

6.	Kasv (või kahanemine —) 1929 a. jooksul <i>Accroissement (ou diminut.) durant 1929</i>	Kasv (või kahanemine —) 7 a. (1923—29) jooksul <i>Accroissement (ou diminut.) durant 7 an. (1923—29)</i>
Antsla	44	514
Elva	152	659
Jõgeva	35	333
Jõhvi	59	222
Kallaste	33	— 128
Kella	20	156
Kilingi-Nõmme	21	479
Kunda	101	518
Kärda	— 36	— 124
Mustla	19	151
Mustvee	— 48	367
Mõisaküla	— 252	235
N.-Jõesuu	— 4	— 512
Otepää	— 37	25
Stadi	— 20	148
S.-Jaani	47	219
Võõpsu	— 36	— 36
Rahvalugemisel eraldi arvestatud alevitesse kuuluvaid <i>Nombre de la popul. comptée à part se rapport. aux bourgs</i>	—	— 216
Kokku — Total	93	3040

Märkida oleks veel Mõisaküla—235, Jõhvi—222 ja S.-Jaani—219 kasv. Teised vähemal määral. Rahvastik on vähenenud neljas alevis N.-Jõesuus — 512 ehk 11,9% (v. märkus tab. 7 all), Kärdas—124 ehk 7,8%, Kallastes—128 ehk 7,8% ja Võõpsus—36 el. võrra ehk 7,5%.

Suhteliselt oleks alevite kasv 7 a. jooksul järgmine:

Antsla 55,5%	Mustvee 80,5%
Elva 50,6%	Mustla 26,7%
Kilingi-Nõmme 41,2%	Kunda 23,2%
Jõgeva 38,9%	S.-Jaani 22,3%

Ülejäänud alevite kasvu % on madalam.

Rahvalüklamise kohta enim Keskbüroo väljaandis ilmunud artiklid ja andmed:

Linnade ja alevite rahvastik 1928 a., G. Tomberg, Eesti Statistika Nr 89 (4), lk. 211—215.

Linnade ja alevite rahvastik 1927 a., G. Tomberg, Eesti Statistika Nr. 78 (5), lk. 285 — 287.

Rahvalüklamine ülepiiri ja sisemaal 1925—26 a., H. Reiman, Eesti Statistika Nr. 68 (7), 1927 a., lk. 354—360.

Rahva arv E. V. linnades ja tema liikumine 1921 a. teisel poolel, A. Tooms, Eesti Statistika Nr. 1—2, 1922 a., lk. 42—55.

Briväljaanne: Sündivus, surevus, abielluvus ja rahva liikumine 1921—23 a. seeria „Eesti Demograafia“ V. II, 1925 a.

TULEKAHJUD 1929 a. — INCENDIES en 1929.

S i s u : 1) Üldarvu liikumine, lhk. 208. 2) Tulekahjud aastaegade järgi, lhk. 208. 3) Tulekahjude põhjused, lhk. 209. 4) Tekitatud kahjud, lhk. 210.

1. Üldarvu liikumine. Kaks aastat (1927 ja 1928) kestnud tulekahjude arvu langusele järgnes 1929 a. järsk tõus, ning mainitud aasta osutus tulekahjurikkaimaks viimase viie aasta hulgast, ületades rohkuse poolest väljapaistvat 1926 a. üldse ja maades, kuna linnades suurim arv langes viimasele aastale. Võrreldes 1926 a. tulekahjude arv suurenes üldse 9,5% ja maades 12,5% võrra, ning vähenes linnades 0,5% (1 juhu) võrra.

Tulekahjude üldarv—Nombre général des incendies.

1.	1929	1928	1927	1926	1925
Tulekahjude arv oli:					
Maal	827	603	700	735	560
Linnades	219	177	193	220	204
Kokku	1046	780	899	955	764
Neist tekitasid ainelist kahju:					
Maal	798	587	675	714	516
Linnades	147	121	144	155	139
Kokku	945	708	819	869	685
	1925 a. — 100.				
Nombre d'incendies:					
Arrondissement	147,7	107,7	126,1	131,2	100
Villes	107,4	86,8	94,6	107,8	100
Total	136,9	102,1	117,7	125,0	100
Dont ayant causé dommages:					
Arrondissement	146,2	107,5	123,6	130,8	100
Villes	105,7	87,1	103,0	111,5	100
Total	138,0	103,3	119,6	126,9	100

Maal ja linnades on tulekahjude arvu liikumine üksikuil aastail sündinud ühises suunas, kuid lahkumiseva kiirusega, nimelt oli liikumine enamasti intensiivsem maal, millises nähtuses avaldub peamiselt maade tulekahjude sageduse suurem rippuvus ilmastikust.

Tulekahjude üldarv tõusis 780-st 1928 a. 1046-ni 1929 a., ehk 34,1% võrra, maal vastavalt 603-st 827-ni ehk 37,1% võrra, ja linnades 177-st — 219-ni ehk 23,7% võrra.

Tulekahjude üldarvust tekitasid ainelist kahju (%).

	1929	1928	1927	1926
Maal	98,5	97,3	95,6	97,1
Linnades	67,1	68,4	74,7	70,4
Kokku	90,3	90,7	91,1	91,0

Ainelist kahju tekitasid üldse 945 (1928 a. 708), maal 798, (1928 a. 587) ja linnades 147

(1928 a. 121) tulekahju, ehk %des üldarvust vastavalt 90,3, 96,5 ja 67,1 (1928 a. 90,7, 97,3 ja 68,4). Kahjustanud tulekahjude sagenemine oli vähem järsk kui kahjuta, eriti linnades. Võrreldes 1928 aastaga kahjustanud tulekahjude arv suurenes üldse 33,5%, maal 35,9 ja linnades 21,5% võrra. (Edaspidises on vaatlusel vaid kahjustanud tulekahjud, kui sellekohane märkus on jäänud tegemata). Üksikutes maades näitasid tulekahjud sagenemist Viru-, Järva-, Harju-, Lääne-, Pärnu-, Tartu-, Valga- ja Võrumaal ning Viru-, Harju-, Tartu-, Valga- ja Petserimaa linnades ja alevites ja harvenemist Saare- ja Viljandimaal ning Järvamaal linnades ja alevites, kuna Saare- ja Pärnumaa linnades ja alevites tulekahjude arv 1929 a. oli võrdne eelmise aasta arvuga. Läänemaal linnas ja alevites kahel viimasel aastal ei registreeritud ühtki tulekahju. Tulekahjud on järjekindlalt sagenenud viimase nelja aasta kestes Valga- ja Petserimaa; viimases maas oli tulekahjude arv suurim absoluutselt 1929 a. (189), 1928 a. (134) ja 1927 a. (117) ja suhteliselt kõigil aastail (10 000 elaniku kohta: 1929 a. 32,1, 1928 a. 22,8, 1927 a. 19,9, 1926 a. 18,2). Võrdlemise kõrge oli tulekahjude arv 1929 a. veel Pärnu-, Valga- ja Võrumaal (10 000 elaniku kohta: Pärnu- 12,8, Valga- 11,6 ja Võrumaal 10,1). Tulekahjude arv oli väikseim Saaremaal, nimelt 21, ehk 10 000 elaniku kohta 3,9; ka eelmisel neljal aastal mainitud maal olid tulekahjud kas harveimad ehk keskmisest harvemad. Linnades ja alevites registreeritud tulekahjudest langes Tallinnale 32,0% ehk 47 juhtumist; tulekahjude arv pealinnas oli suhteliselt keskmisest madalam, kuna vastava kõrgeima arvu omas jällegi Petseri (10 000 elaniku kohta 14,9).

2. Tulekahjud aastaegade järgi.

Incendies d'après les saisons.

Maal tulekahjude sagenemine leidis aset kõigil aastaegadel (talv + 32,8%, kevad + 30,7%, suvi + 33,1%, sügis + 43,4%) ning juurekasvu suurust üksikutel ajajärkudel polnud väga lahkumisev.

Linnades koondus juurekasv peamiselt talvele (+ 71,1%) ja sügisele (+ 25,0%), kuna tulekahjude sagedus kevadel ja suvel muutus vähe võrreldes eelmise aastaga (kevad — 5,0%, suvi + 3,2%).

Suhtarve tulekahjust—Nombres relatifs sur les incendies.

2.	Maad—Arrondissements						Linnad ja alev. - Vil. et bour.						Kokku—Total					
	1929		1928		1927		1929		1928		1927		1929		1928		1927	
	Üldse	Kahjuga	Total	Causes d'origine	Üldse	Kahjuga	Üldse	Kahjuga	Üldse	Kahjuga	Üldse	Kahjuga	Üldse	Kahjuga	Üldse	Kahjuga	Üldse	Kahjuga
A. Arv 10.000 elaniku kohta—Par 10.000 habitants.																		
Viru	8,0	7,4	4,0	3,7	7,7	7,0	8,1	7,1	6,4	4,9	7,1	5,4	8,0	7,3	4,6	4,0	7,6	6,6
Järva	7,9	7,7	6,7	6,3	7,9	7,5	4,0	4,0	6,7	6,7	13,4	12,0	7,4	7,2	6,7	6,4	8,6	8,1
Härju	7,3	6,7	5,2	4,8	6,8	5,8	8,2	4,7	6,5	4,0	5,0	4,1	7,8	5,5	6,0	4,4	6,1	4,8
Lääne	6,5	6,3	5,7	5,7	7,3	7,1	—	—	—	—	5,1	3,4	6,1	5,8	5,3	5,3	7,1	6,8
Saare	4,3	3,9	5,4	5,4	4,3	3,9	11,9	5,9	5,9	5,9	5,9	4,7	4,0	5,4	5,4	4,4	4,4	4,0
Pärnu	13,0	12,3	8,2	7,5	12,3	12,1	7,4	5,2	7,3	5,2	9,1	6,5	11,6	10,5	8,1	6,9	11,9	10,7
Viljandi	8,8	8,8	9,3	9,1	7,7	7,7	6,4	5,6	7,2	6,4	8,8	8,8	8,4	8,3	8,9	8,7	7,9	7,9
Tartu	3,4	3,2	5,9	5,9	9,3	9,2	5,7	3,5	4,0	2,3	5,7	3,3	8,2	7,3	5,3	4,7	8,1	7,3
Valga	12,0	11,6	10,5	10,2	9,5	9,1	8,0	8,0	5,3	4,0	4,4	3,6	10,8	10,6	9,1	8,6	8,1	7,6
Võru	10,1	10,1	7,5	7,5	6,7	6,4	4,0	3,1	4,8	4,6	7,7	7,7	9,7	9,5	7,2	7,2	6,7	6,5
Petseri	32,8	32,1	22,8	22,8	19,9	19,9	14,9	14,9	5,0	5,0	9,9	9,9	32,2	31,6	22,2	22,2	19,6	19,6
Kokku—Total	10,4	10,1	7,8	7,4	8,9	8,5	7,3	4,9	5,9	4,2	6,4	4,8	9,6	8,7	7,1	6,5	8,2	7,5
B. Jaotus aastaegade järgi—Répartition des 100 incendies d'après les saisons.																		
Talvel—En hiver	20,8	21,2	21,4	21,8	19,0	18,5	36,5	39,4	33,3	29,8	33,2	29,2	24,1	24,0	24,1	23,2	21,3	20,5
Kevadel—En printemps	25,5	25,1	26,2	26,2	23,6	23,6	20,5	21,8	27,7	28,1	20,1	24,5	24,6	26,6	26,6	22,9	23,0	23,0
Suvel—En été	23,8	23,2	23,5	23,7	32,9	31,7	23,7	21,8	22,6	25,6	28,0	27,8	23,8	23,0	23,2	24,0	31,8	31,0
Sügisel—En automne	29,7	30,5	29,9	28,3	25,5	26,2	19,2	17,0	16,4	16,5	18,6	22,9	27,6	28,4	26,1	26,2	24,0	25,5
C. Jaotus põhjuste järgi—Causes des incendies.																		
Hooletus—Imprudence	39,8	39,3	38,2	38,3	34,3	34,2	45,2	44,2	47,5	50,4	47,7	45,8	40,9	40,0	40,3	40,4	37,2	36,3
Korratud tuleasemed—Désordre des cheminées	20,9	21,6	21,9	22,1	20,4	21,0	16,9	19,0	9,6	9,9	14,0	14,6	20,1	21,2	19,1	20,1	19,0	19,9
Sädemed ja tahmapõlemine—Étincelles, suite enflam.	8,4	7,8	8,0	7,7	8,2	7,8	15,1	9,5	15,3	6,8	11,4	9,7	9,8	8,1	9,6	7,9	8,9	8,2
Pikne—Foudre	2,3	2,4	1,8	1,9	5,0	5,2	—	—	1,7	2,5	—	—	1,8	2,0	1,8	2,0	3,9	4,3
Süütamine—Incendie volontaire	14,5	14,6	13,1	17,7	13,0	14,7	6,8	7,5	8,5	9,1	8,3	6,9	12,9	13,6	15,9	16,2	13,6	13,3
Arvatav süütamine—Incendie volontaire présumé	6,7	6,9	5,0	5,1	5,1	5,2	0,9	1,4	2,2	2,5	1,5	2,1	5,5	6,0	4,4	4,7	4,3	4,6
Teadmata—Inconnu	7,4	7,4	7,0	7,2	12,0	11,9	15,1	18,4	15,2	19,8	17,1	20,9	9,0	9,1	8,9	9,9	13,1	13,4
Kokku—Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Üldiselt 1929 a. ilmastikuolud soodustasid tulekahjust; eriti paistab välja ses suhtes sügis (sademete vähesus), talv (jaanuari-veebruari käre külm) ja kevad (võrdlemisi külm ja sademetevaene). Tulekahjuste rohkusest tingitud aastaegade järjekord maal kujunes samasuguseks kui 1928 a., linnades aga erinevaks, nimelt: (alanevas suunas) maal — sügis, kevad, suvi, talv ja linnades — talv, suvi, kevad, sügis (linnas kahjustatud tulekahjuste arv kevadel ja suvel oli võrdne). Tuleb mainida, et tulekahjuste järjekord maal 1928 a. peamiselt vihmase suve mõjutusel kujunes harilikust erinevaks (suvi nihkus 2 koha võrra alamale), kuna selle nähtuse püsivust 1929 a. tingisid eeskätt tulekahjuste soodustavad ilmastiku olud sügisel ja kevadel, mis takistas ilmastiku poolest normaalset suve tõusmast oma harilikule kohale.

Kahjustatud tulekahjuste arv 10 000 elaniku kohta aastaegade järgi.

	Maad			Linnad ja alevid		
	1929	1928	1927	1929	1928	1927
	Talv	2,2	1,6	1,6	1,9	1,5
Kevad	2,5	1,9	2,0	1,1	1,1	1,0
Suvi	2,3	1,8	2,7	1,1	1,0	1,3
Sügis	3,1	2,1	2,2	0,8	0,6	1,1

Linnades on aastaegade järjekord varemaltki sagedasti muutunud, mis tingitud osalt nende arvude väiksusest; 1929 a. järjekorda tu-

leb pidada ligikaudu normaalseks. Tulekahjuste arv 10 000 elaniku kohta oli ka eelmisel aastal maal tunduvalt kõrgem kui linnades, kuid vahe polnud nii suur kui viimasel aastal, nimelt moodustas see 1929 a. 5,5, 1928 a. 3,2, 1927 a. 3,7 ja 1926 a. 3,8 tulekahju. Maade ülekaalu suurus üksikutel aastaegadel polnud ühtlane, väike oli see talvel, üle 100% kevadel ja suvel ja üle 200% sügisel.

3. Tulekahjuste põhjuste järgi. Üksikute tulekahjuste põhjuste järgi tulekahjuste arv maal suurenes võrreldes eelmise aastaga 12,5—83,3% võrra, linnades vastavad arvud näitavad suurenemist 4 juhusel, vähenemist 2 juhusel ja ühel juhusel arv jäi muutmataks; suurimaks osutus tõus ilmastikust tingitud põhjuste järgi (pikne, osalt hooletus).

Kahjustatud tulekahjuste arv 10 000 elaniku kohta põhjuste järgi.

	Maad		Linnad ja alevid	
	1929	1928	1929	1928
	Hooletus	3,9	2,8	2,2
Korratud tuleasemed	2,2	1,6	0,9	0,4
Sädemed, tahmapõlemine	0,8	0,6	0,5	0,8
Pikne	0,2	0,1	—	0,1
Süütamine	1,5	1,3	0,4	0,4
Arvatav süütamine	0,8	0,4	0,0	0,1
Teadmata	0,7	0,6	0,9	0,8
Kokku	10,1	7,4	4,9	4,2

Tulekahjuste sagedus ka kõigi üksikute põhjuste järgi (väljaarvatud teadmata põhjus) osutus

suhteliselt maal suuremaks kui linnades. Eriti suures ülekaalus olid maad süütamiste ja arvatavate süütamiste ning korratutest tuleasemetest tekkinud tulekahjude poolest; 10 000 elaniku kohta tuli esimesi maal 2,3 (1928 a. 1,7), linnades 0,4 (1928 a. 0,5) ja teisi maal 2,2 (1928 a. 1,6), linnades 0,9 (1928 a. 0,4).

Üldse, kui ka üksikutes maades (väljaarvatud Petserimaa) ja suuremates linnades moodustasid suurima rühma hooletusest tekkinud tulekahjud; nende arv kerkis maal 39,7% (kahjustanud 1929 a. 313, 1928 a. 224) ja linnades 6,5% võrra (1929 a. 65, 1928 a. 61), kuna nende osasuurus maal samuti tõusis, 38,3%-ist — 39,9%-ni, linnades aga alanis 50,4% 1928 a., 44,2%-ni 1929 a.

Mainitud tulekahjud sagesid 8 maas ja 3 maa linnades, harvenesid 3 maas ja 5 maa linnades, jäid endiseks 1 maa linnas ning puudusid üldse 2 maa linnades.

Aastaaegadest oli sedaliki tulekahjude poolest ülekaalus—maal — sügis ja linnades—talv.

Teisel kohal (Petserimaal esimesel kohal) arvu suuruse poolest asusid korratutest tuleasemetest alguse saanud tulekahjud; nende arv suurenes maal 33,1% (1929 a. 173, 1928 a. 130) ja linnades 133,3% võrra (1929 a. 28, 1928 a. 12), kuna osasuurelt need maal alanisid (1929 a. 21,0%, 1928 a. 22,1%) ja linnades järsult kerkisid (1929 a. 19,0%, 1928 a. 9,9% üldarvust). Üksikutes aastaaegadest nende tulekahjude röhkuse poolest paistavad välja maal kevad, ja linnades talv. Korratud tuleasemed põhjustasid eriti palju tulekahjusid Petserimaal, kus need moodustasid suurima rühma; vastavast üldarvust (maade) langes mainitud maale 44,5%.

Sädemed ja tahma põlemine põhjustasid maal 62 (1928 a. 45) ja linnades 14 (1928 a. 7) tulekahju ehk võrreldes eelmise aastaga vastavalt 37,5 ja 100% võrra röhkem. Osasuurelt mainitud tulekahjud kerkisid maal veidi (1929 a. — 7,8%, 1928 a. — 7,7%), linnades aga järsult (1929 a. — 9,5%, 1928 a. — 5,8%). Suurim tulekahjude arv langes maal ja linnades kevadele. Linnades seda liiki tulekahjude üldarvust (1929 a. 33) ligi pool ainelist kahju ei tekitanud (enamasti kustusid iseendast kahju tekitamata); eriti soodne oli kahjuta ja kahjustanud tulekahjude vahekorid Harjumaal (Tallinnas), nimelt üldse registreeritud 17-st tahmapõlemisest ainult kolm sünnitasid kahju, millise nähtuse tingis peamiselt täpne registreerimine ning hea tule-tõrje korraldus pealinnas.

Piksest tekkinud tulekahjud moodustasid väikseima rühma; (maal 2,4% üldarvust); nende arv ulatas 19-ni (1928 a. — 14), milline tervelt maadele langes (1928 a. maad — 11). Kõik piksest alanud tulekahjud tekitasid ainelist kahju (ka eelmisel aastal), suurem osa neist leidis

aset suvel, väiksem (alla 1/4) kevadel. Linnades mainitud tulekahjude arv on alati olnud, kas väike ehk need on seal täitsa puudunud, nagu 1929 aastalgi.

Süütamised ja arvatavad süütamised 1929 a. maal sagesid tunduvalt, linnades aga vähenesid 1 juhu võrra. Maal nende arv kerkis 134 1928 a., 172-ni 1929 a. ehk 28,3% võrra ja linnades langes vastavalt 14-st 13-ni. Süütamiste osatähtsus samal ajal vähenes maal (1929 a. 21,5%, 1928 a. 22,8% ja linnades (1929 a. 8,9%, 1928 a. 11,6%). Üksikutes maadest need olid röhke-arvulisemad Tartu-, Pärnu-, Võru-, Petseri-, Viru- ja Viljandimaal; kusjuures suuremal osal neist süütamiste arv osutus võrdlemisi kõrgeks ka 1928 a.

Kahjusumma oli:

	1 000 kr				1925—100			
	1929	1928	1927	1926	1929	1928	1927	1926
Maal	2150	1659	1862	1894	121,1	93,4	104,8	106,6
Linnas ja alevs	1052	639	913	1173	175,3	106,5	152,2	195,5
Kokku	3202	2298	2775	3067	134,8	96,7	116,3	129,1

4. Tekitatud kahjud. Järsumalt veel, kui tulekahjude arv, tõusis 1929 a. nende kahjusumma üldse ja linnades, kuna maal arvu tõus oli suurem. Eelmise aastaga võrreldes suurenes kahjusumma üldse 39,3%, maal 29,6% ja linnades 64,6% võrra.

Kahjusumma elaniku kohta oli: (kr).

	1929	1928	1927	1926
Maal	2,71	2,10	2,30	2,39
Linnas ja alevs	3,52	2,14	3,05	3,92
Kokku	2,94	2,11	2,54	2,81

Keskmine kahjusumma maa- ja linnaelaniku kohta, mis 1928 a. oli peaaegu võrdne, läks linnade summa intensiivsema kasvu tõttu, 1929 a. suurelt jälle tunduvalt lahku, moodustades maal 2,71 kr ja linnades 3,52 kr.

Tulekahju keskmine kahjusumma (1000 kr).

	Maad			Linnad ja alevs			Kokku		
	1929	1928	1927	1929	1928	1927	1929	1928	1927
Viru	1,51	2,45	3,46	10,15	1,37	1,81	3,31	2,09	3,09
Järva	8,36	4,37	4,47	2,18	0,61	1,67	7,92	3,87	3,94
Harju	3,39	3,26	2,63	9,18	6,51	6,05	6,26	7,77	4,34
Lääne	3,71	3,95	1,95	—	—	1,80	3,71	3,95	1,94
Saare	1,39	2,20	1,75	0,21	0,21	1,35	1,75	2,08	1,71
Pärnu	2,29	3,48	4,22	3,74	5,39	10,50	2,47	3,80	5,15
Viljandi	3,22	2,23	2,09	3,42	2,55	13,67	3,24	2,28	4,18
Tartu	3,34	2,44	3,48	5,18	11,13	10,07	4,05	3,80	4,46
Vulga	2,66	0,83	2,90	0,61	3,31	2,57	2,38	1,19	2,85
Võru	2,88	2,19	1,37	4,47	5,99	3,69	2,32	2,37	2,04
Petseri	0,93	1,20	1,22	4,56	6,50	1,70	0,99	1,24	1,22
Kokku	2,70	2,83	2,76	7,16	5,28	6,34	3,39	3,25	3,39

TULEKAHJUDE ARV JA KAHJUSUMMA (kroonides) ÜKSIKUIS MAIS, LINES JA ALEVEIS PÕHJUSTE JÄRGI 1929 a.
 NOMBRE D'INCENDIES et LEUR RÉPARTITION D'APRÈS les CAUSES, SAISONS et DOMMAGE (en kr) en 1929.

- 1) Talvel—En hiver
- 2) Kevadel—Au printemps
- 3) Suvel—En été
- 4) Sügisel—En automne

	Hooletus Imprudence			Korratud tulesemed Désordres des cheminées			Sädemed, tahma põlemine Étincelles, suite enflam.			Pikne Poudre		Stütamine Incendie volontaire			Arvatav stütamine Incendie notoire présumée			Teadmata Inconnu		Kokku Total									
	Arv-Nombre			Arv			Arv			Arv		Arv			Arv			Arv		Arv									
	Üldse Total	Kahjuga caasant domage	Kahju summa kr—Dommage en kr	Üldse	Kahjuga	Kahju summa kr	Üldse	Kahjuga	Kahju summa kr	Üldse	Kahjuga	Üldse	Kahjuga	Kahju summa kr	Üldse	Kahjuga	Kahju summa kr	Üldse	Kahjuga	Kahju summa kr	Üldse	Kahjuga	Kahju summa kr						
Viru 1	9	9	14943	4	4	5276	—	—	—	—	—	—	—	6	6	4005	—	—	—	—	—	—	19	19	24224				
2	8	8	11466	2	2	7650	6	4	7664	—	—	—	—	—	—	—	2	2	4813	—	—	—	17	16	31613				
3	15	12	7714	2	2	970	1	1	12395	2	2	1400	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	169	29	22642				
4	11	10	23305	3	3	4729	2	2	4855	—	—	—	—	9	8	4786	1	1	73	3	3	3960	28	26	42238				
Kokku 1928 a.	43	39	57948	11	11	18625	8	7	24944	2	2	1400	16	14	8791	3	3	4886	4	4	4123	67	60	120717					
Järva 1	20	18	23155	7	7	29525	7	6	13779	—	—	—	—	5	5	1665	3	3	10035	3	3	19420	43	40	98177				
2	2	2	3474	2	1	500	1	1	100	—	—	—	—	2	2	225	1	1	4015	2	2	420	10	9	8784				
3	3	3	3983	3	3	10400	2	2	2179	1	1	300	1	1	300	1	1	750	2	2	3400	9	9	40784					
4	7	7	38456	1	1	310	1	1	1100	—	—	—	—	1	1	105476	—	—	—	2	2	2	57410	12	12	262752			
Kokku 1928 a.	15	15	56133	6	5	28715	4	4	3379	3	3	5650	4	4	165801	2	2	4765	6	6	61230	40	39	325953					
Harju 1	13	13	92109	8	7	29525	3	3	140	1	1	2079	6	5	30716	1	1	3527	2	2	700	34	32	139973					
2	8	8	14949	2	2	1515	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2792	2	2	1832	—	—	—	14	14	19910				
3	7	6	5536	4	4	67385	5	3	8350	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1832	1	1	1950	18	15	85536				
4	14	13	43850	2	2	1083	5	4	6365	—	—	—	—	1	1	14923	—	—	—	—	—	—	22	20	98771				
Kokku 1928 a.	4	4	10107	1	1	3736	2	2	9187	—	—	—	—	3	3	6300	1	1	850	1	1	2250	12	12	32430				
33	31	74442	9	8	74752	12	9	25902	—	—	—	—	6	4	24015	4	4	3336	2	2	4200	66	61	206647					
Lääne 1	10	17	74450	6	6	18532	7	7	40961	—	—	—	—	8	7	103531	2	2	8556	5	5	161480	47	44	407510				
2	5	4	54793	2	2	1300	1	1	3892	—	—	—	—	1	1	750	—	—	—	—	—	1	1	2954	10	9	63689		
3	2	2	1365	2	2	9405	4	4	6250	2	2	4210	1	1	—	—	—	—	—	—	3	2	11355	13	12	32585			
4	8	8	8574	—	—	—	2	2	37934	1	1	1704	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	11	48212	
Kokku 1928 a.	20	19	69399	7	7	17639	7	7	48076	3	3	5914	3	3	1510	2	2	6300	4	4	34309	4	3	14309	46	44	163147		
Saare 1	21	21	86283	9	9	80252	1	1	50	—	—	—	—	2	2	4287	4	4	32430	1	1	370	40	40	158079				
2	3	3	3772	3	3	115	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	6	9887	
3	6	6	5072	—	—	—	2	2	4150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	8	9222	
4	2	2	834	1	1	14900	1	1	4700	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	20792	
Kokku 1928 a.	13	11	13726	5	5	15079	3	3	8850	3	3	8650	1	1	1791	1	1	280	—	—	—	—	—	—	—	—	23	21	30726
Pärnu 1	14	14	26428	7	7	6996	2	2	6534	—	—	—	—	1	1	530	—	—	—	—	—	—	5	5	24715	29	29	63023	
2	5	5	19003	4	4	6015	1	1	18	—	—	—	—	5	5	9300	1	1	1975	4	4	11563	20	20	48494				
3	7	7	14027	7	7	6168	4	3	3148	—	—	—	—	6	6	2581	2	2	2900	4	4	29395	30	29	57619				
4	4	4	3432	3	3	3150	2	1	11670	—	—	—	—	1	1	24590	3	3	2050	3	3	4264	19	15	49156				
Kokku 1928 a.	28	25	57211	15	15	21888	8	6	16336	—	—	—	—	18	18	48889	11	11	6246	12	12	46952	92	87	199534				
Viljandi 1	18	17	110405	10	9	31389	5	4	5425	—	—	—	—	20	18	30434	1	1	1656	4	4	2652	58	53	182045				
2	5	5	7320	2	2	255	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	9	9093	
3	3	3	820	3	3	27200	—	—	—	—	—	—	—	3	3	44833	—	—	—	—	—	—	4	4	11240	12	12	94047	
4	15	13	21775	2	2	3441	4	4	33093	1	1	1108	1	1	3455	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	9406	
Kokku 1928 a.	23	23	41233	8	8	34896	5	5	33096	1	1	1108	8	8	54317	7	7	7294	5	5	11266	57	57	183260					
Tartu 1	24	24	45011	7	7	14587	3	3	15194	4	4	10136	14	13	20186	3	3	9551	4	4	5919	59	58	129584					
2	10	10	34153	5	5	11136	—	—	—	—	—	—	—	4	4	13818	—	—	—	—	—	—	1	1	800	20	20	59907	
3	11	11	16496	10	10	19737	2	2	24296	—	—	—	—	5	4	19954	2	2	24960	2	2	37060	33	31	141503				
4	12	11	49778	1	1	12000	—	—	—	—	—	—	—	6	6	37881	4	4	21620	3	3	9348	28	28	139220				
Kokku 1928 a.	40	40	36659	3	3	5394	2	2	1177	—	—	—	—	7	7	19474	4	4	15020	5	5	3099	31	31	77323				
Valga 1	24	24	63161	15	15	48054	4	4	2424	—	—	—	—	18	11	14073	6	6	18950	9	9	20987	70	70	170484				
2	4	4	6655	2	2	14950	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	7	24855	
3	4	4	4797	1	1	3590	1	1	29000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	6	37377	
4	1	1	50	3	3	3250	2	1	3442	3	3	2395	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	4900	
Kokku 1928 a.	13	13	22430	7	7	22180	3	2	32442	3	3	2395	2	2	4750	1	1	1100	5	5	9094	34	33	94391					
Võru 1	9	9	5225	9	9	7363	3	2	3514	1	1	2100	4	4	2600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	23939
2	7	7	16570	3	3	4290	1	1	60	—	—	—	—	5	5	1582	2	2	5970	3	3	41519	21	21	68991				
3	9	9	25964	3	3	4989	2	2	11513	—	—	—	—	1	1	1310	4	4	7637	—	—	—	19	19	51313				
4	3	3	3920	2	2	26425	3	3	5614	2	2	7370	3	3	4297	1	1	4155	3	3	5129	17	17	56903					
Kokku 1928 a.	26	26	57095	10	10	38204	7	7	23647	2	2	7370	18	18	21236	8	8	27892	6	6	46641	77	77	222075					
Petseri 1	16	16	37139	12	12	12256	7	7	28143	—	—	—	—	13	13	20201	7	7	18098	2	2	2	6	6	46641	77	77		

KANAPIDAMISE TASUVUS 1929 a.

RENTABILITÉ de l'ÉLEVAGE de POULES en 1929.

Sisu: Andmete iseloom, lhk. 214. 1) Vaatluskanapidamiste kapitalid ja lindude arv, lhk. 214. 2) Kanapidamise kogusaak, lhk. 214. 3) Kanapidamise käitiskulutus, lhk. 216. 4) Puhtsaak, lhk. 216. 5) Tulu, lhk. 217.

Andmete iseloom. Eesti Linnukasvatajate selts korraldab iga aasta paremate kanapidamiste vahelisi võistlusi, et selgitada kanapidamise tasuvuse tingimusi ja paremate kanapidamiste hulgaat valida kanade sugulavaasid.

1928/29 a. kohta saadeti Linnukasvatajate seltsile 30-st võistlevast majapidamisest peetud arveraamatud, mis töötati läbi Põllumajandusliku Raamatupidamistalituse poolt.

Arveraamatud olid peetud Linnukasvatajate seltsi instruktorite juhataisel, kes kontrollisid kohapeal inventuuri tegemist, kui ka jooksivaid sissekandeid.

Suur osa võistlusmajapidamistest on väikesed käsitöökohad ehk linnade ja alevite elanikud, kes kanapidamist kõrvalteenisusega harrastavad, kuna teine osa on mele oludes suuremaid kanapidamisi, kus sellega kui teatava kõrvalärriga arvestatakse. Nimetatud majapidamistes on kanapidamine suurem ja teistiti korraldatud, kui harilikudes talumajapidamistes, kus kanad on alusvilja ja muul viisil kasutatamate saaduste jäätete väärindajateks.

Kanapidamise arvepidamine oli teostatud 1. 11. 1928 a. kuni 31. 10. 1929 a. Arveraamatute läbitöötamisel osutusid 3 majapidamist ebausaldusväärseks nii et tasuvuse statistikkaks kasutati 27 majapid. andmed. Järgnevas käsitluses on andmed rühmitatud 2-te rühma: I—kanapidamised üle 120 muna toodanguga keskmiselt 1 kana kohta (15 kanapidamist) ja II—kanapidamised alla 120 munatoodanguga 1 kana kohta (12 kanapidamist). 120 muna toodangut kana kohta praeguse kanapidamise olude ja munahindade juures peetakse tasuva ärrilise kanapidamise alamääraks. Talumajapidamistes, kus kanapidamine peamiselt teatavate jätetate kasutajaks, on see ka alla 120 muna juures veel tasuv.

Andmed on näidatud 1 kanapidamise ja 1 linnu (s. t. kanade + kukkede) kohta. Keskmise lindude arv kanapidamises on saadud kuude keskmisest munemisvõimeliste kanade ja üle 6 kuu vanuste kukkede arvust. Tegelik kanade ja kukkede arv võis üksikutel kuudel suurem olla, kui keskmine arvestatud lindude arv, eriti neil kuudel, kui noori kanu ja kukki majapidamises oli.

Keskmised 1 kanapidamise kohta on saadud absoluutarvudest ja keskmised 1 linnu kohta sahtarvudest, s. t. andmed on igas kanapidamises arvestatud 1 linnu kohta, need võetud kokku ja saadud summa jagatud kanapidamiste arvuga.

1. Vaatluskanapidamiste kapitalid ja lindude arv.

Capitaux des exploitations d'élevage et nombre de volailles*).

Kanapidamise tasuvuse arvestamise raskesti ülesandeks on talumajapidamise kapitalidest kanapidamise osa eraldamine. Siin on püütud pliinliku objektiivsusega hindamist läbi viia, et mitte kanapidamist teiste talumajapidamise harudega kapitalikoormatuse mõttes soodsamas valguses lasta paista. Ehitised ja riistad on soetatamiseväärtuse (valmistuskulu ja ostuhinna), linnud (kanad ja kuked) ostu-müügi väärtuse alusel hinnatud. Juhusel, kui kanade jaoks eriruumi ehk ehitist ei ole, on vastava ehitise väärtusest, kus kanade ruum, kanapidamise arvele kantud osa võetud kanade ruumi kantmahu kohaselt.

* Coqs et poules.

Ühe vaatluskanapidamise kohta oli investeeritud aktiivkapitali keskm. Kr 1019. Kõrgema (üle 120) munatoodanguga kanapidamistes on kapital vähem (Kr 960), sellejuures aga peeti linde rohkem (keskm. 69 tk.). Madalama (alla 120) munatoodanguga kanapidamistes on kapitali Kr 1070 väärtuses (linde peeti 49). Kui aktiivkapital arvestada 1 linnu kohta, siis on I rühmas (kõrgema munatoodanguga) Kr 13,82, II rühmas (madalama munatoodanguga) Kr 21,63 ja kõigi vaatluskanapidamiste keskm. Kr 17,39 linnu kohta kapitali investeeritud. II rühmas on lindude arv väike ja kapitali märksa rohkem, selle tõttu on 1 linnu kohta kapitalikoormatus 36% suurem kui I rühmas. Lindude arv kõigub väga suurtes piirides; suurim arv oli 180 ja väikseim 23 lindu kanapidamise kohta. Munatoodang oli I rühmas 137, II rühmas 100 ja keskm. 120 muna kana kohta, kusjuures kõrgema munatoodanguga kanapidamises oli aasta keskm. 162 ja kõige väiksema toodanguga 72 muna 1 munemisvõimelise kana kohta. Munemisvõimeliseks kanaks arvati kõik kanad peale esimese munemise.

2. Kanapidamise kogusaak.

Rendement brut.

Kanapidamise kogusaagi moodustavad rahalised sissetulekud kanapidamise saaduste müügist, majapidamises, väljaspool kanapidamist, ainetes tarvitatud saaduste väärtus ja inventari väärtuse suurenemine aasta lõpuks.

I — rühmas oli kogusaak kanapidamisest 1 majapidamise kohta keskm. Kr 912.— ehk 1 linnu kohta arvestatult Kr 13,36, millest 76% teeb kogusaak munadest ja 16% kogusaak lindudest. II rühmas on kogusaak 1 kanapidamise kohta Kr 501 ehk 1 linnu kohta Kr 10,27; sellest on 67% munadest ja 15% lindudest. Kõigi vaatlusmajapidamiste keskm. on kogusaak Kr 729 1 kanapidamise ehk Kr 11,90 ühe linnu kohta, millest munakogusaagi osa 73% ja lindude müügiosa 16%.

Lindudest saadud kogusaagi osa, mis üksik-asjaliselt näidatud juurelisatud tabelis koosneb sissetulekutest, tõulindude, päevaste poegade ja tapalindude müügist, kodus toiduks tarvitatud ja väljakingitud lindude väärtusest. Ühe linnu kohta arvestatult oli kogusaak lindudest keskm. Kr 1,87; I — rühmas — Kr 2,11 ja II rühmas Kr 1,57. Täiskasvanud tõulinnu müügihind on vaatlusmajapidamiste keskm. Kr 3,38, I rüh-

Kanapidamise tasuvus (1. 11. 1928 — 31. 10. 1929 a.) — *la rentabilité de l'élevage des poules en 1928-29 (moy. — rel.)*

1.	Kanapidamise kapital <i>Capital actif de l'élev.</i>		Kogusaak lindudest — <i>Rendement en volaille</i>																			
	Aktiivkapital kokku <i>Total kr.</i>	Seilest lindude väärtus <i>Dont valeur de volaille kr.</i>	Lindude arv. <i>Nombre de volaille</i>	Munatootangumomentsvõime <i>lise kana kohta *)</i>	Kanapidamise kogusaak kokku <i>Rendement brut total kr.</i>	Müüdnud lünlindude <i>Vente de vol. de race</i>				Müüdnud tapalindude <i>Vente pour gibier</i>				Kodus toiduks tarvitatud — <i>Pour</i> <i>alimental. propre</i>				Ära kingitud <i>Cédés gratuits.</i>		Kokku <i>Total</i>		
						Vanu		Päevaseid poegi		Vanu		Tapa- poegi		Vanu		Poegi		Kokku		Kokku		
						Kokku <i>kr.</i>	Tk.	Totol <i>kr.</i>	Par an <i>kr.</i>	Kokku <i>kr.</i>	Tk.	Kokku <i>kr.</i>	Tk.	Kokku <i>kr.</i>	Tk.	Kokku <i>kr.</i>	Tk.	Kokku <i>kr.</i>	Tk.	Kokku <i>kr.</i>	Tk.	Üldise <i>Gr. tot.</i>
A. Ühe kanapidamise kohta.																						
I rühm (üle 120 munatootanguga — 15 kanapidamist)	960,95	177,05	69	—	912,08	63,60	3,44	17,31	0,44	37,15	1,85	10,10	0,65	16,06	1,40	5,51	0,58	1,40	2,38	151,22	1,32	
II rühm (alla 120 munatootanguga — 12 kanapidamist)	1070,31	186,43	49	—	501,13	24,62	3,18	0,83	0,71	12,05	1,07	10,55	0,92	20,32	1,53	3,68	0,94	0,94	2,29	72,99	1,48	
Keskmiselt	1019,56	—	60	—	729,43	46,28	3,38	9,99	0,45	26,00	1,61	10,33	0,75	17,95	1,47	4,71	0,67	1,19	2,29	116,45	1,36	
B. Ühe linnu kohta.																						
I rühm	13,82	—	—	137	13,36	0,89	—	0,19	—	0,48	—	0,20	—	0,23	—	0,09	—	0,03	—	2,11	—	
II "	21,63	—	—	100	10,27	0,56	—	0,03	—	0,21	—	0,26	—	0,42	—	0,08	—	0,01	—	1,57	—	
Keskmiselt	17,29	—	—	120	11,99	0,74	—	0,11	—	0,36	—	0,23	—	0,32	—	0,09	—	0,02	—	1,87	—	

(Järg).

A. Par une basse-cour.	Kogusaak munadest — <i>Rendement des oeufs</i>										Muu kogusaak <i>Autre rendement</i>						
	Müüdnud sugumune <i>Oeufs de race vendus</i>		Müüdnud tarvitamise mune <i>Oeufs pour consommation</i>		Kodus toiduks tarvitatud <i>Oeufs consommés</i>		Välja kingitud <i>Cédés gratuits</i>		Kokku <i>Total</i>		Inventari ja söötainete jäätmeid <i>Revente de l'inventaire et du fourrage kr</i>			Linnusõnuka väärtus <i>Valeur de l'engrais</i>		Inventari väärtuse suurenemine <i>Augmentation de valeur de l'invent. (kr)</i>	
	Kokku <i>kr.</i>	Tk. snt.	Totol <i>kr.</i>	Piice snt.	Kokku <i>kr.</i>	Tk. snt.	Kokku <i>kr.</i>	Tk. snt.	Üldise <i>Gr. tot.</i>	Tk. snt.	Inventari ja söötainete jäätmeid <i>Revente de l'inventaire et du fourrage kr</i>	Linnusõnuka väärtus <i>Valeur de l'engrais</i>	restant kr	Inventari väärtuse suurenemine <i>Augmentation de valeur de l'invent. (kr)</i>			
	Kokku <i>kr.</i>	Tk. snt.	Totol <i>kr.</i>	Piice snt.	Kokku <i>kr.</i>	Tk. snt.	Kokku <i>kr.</i>	Tk. snt.	Üldise <i>Gr. tot.</i>	Tk. snt.	Inventari ja söötainete jäätmeid <i>Revente de l'inventaire et du fourrage kr</i>	Linnusõnuka väärtus <i>Valeur de l'engrais</i>	restant kr	Inventari väärtuse suurenemine <i>Augmentation de valeur de l'invent. (kr)</i>			
I grupe (15 basse-cours avec rendem. moyen excédant 120 oeufs par poule et par an.)	39,87	18	570,41	8	77,60	7	1,22	8	608,10	8	3,08	21,20	37,88				
II grupe (12 basse-cours avec rendem. moyen moins 120 oeufs par poule et par an.)	12,14	19	279,06	8	59,69	8	0,94	7	352,13	8	17,32	22,19	36,00				
Moyenne	27,68	18	415,92	8	69,64	8	1,09	8	544,34	8	9,96	21,64	37,05				
B. Par un oiseau.																	
I grupe	70	18	7,95	8	1,52	7	0,03	9	10,20	8	0,08	0,32	0,65				
II "	24	17	5,26	8	1,38	8	0,01	5	6,89	8	0,45	0,42	0,94				
Moyenne	49	18	6,76	8	1,46	8	0,02	8	8,73	8	0,25	0,36	0,78				

(Järg).

A. Ühe kanapidamise kohta.	Kanapidamise käitiskulutus (kr) — <i>Frais de d'exploitation (kr)</i>														Puhtsaak <i>Rendement net</i>				
	Kokku — Total	Järeostetud <i>Achats</i>				Sõida kulu <i>Frais d'affouragement.</i>	Töö kulu <i>Coût du travail</i>	Inventaari väärtuse vähenemine <i>Diminution de valeur de l'invent.</i>	Muu kulu — <i>Autres frais</i>							Kokku Total	Kokku Total	% aktiivkapitalist <i>% au capital actif</i>	
		Linde <i>Oiseaux</i>	Sugumune <i>Oeufs de race</i>	Muud — <i>Autres</i>	Sõida kulu <i>Frais d'affouragement.</i>				Töö kulu <i>Coût du travail</i>	Inventaari väärtuse vähenemine <i>Diminution de valeur de l'invent.</i>	Pakkimine ja veo- kulu — <i>Emballage et transport</i>	Maarent ja inventaari taari tüür <i>Bail et loyer</i>	Küte ja valgustus <i>Chauff. et éclair.</i>	Maksud, kindlustused — <i>Impôts, assurances</i>	Arstirohud <i>Médecaments</i>				Aluspõhk — <i>Paille</i>
I rühm (üle 120 munatootanguga — 15 kanapidamist)	781,04	7,10	2,59	6,87	550,01	117,91	70,29	5,22	7,20	10,56	2,17	0,15	0,67	20,27	131,04	(kaal.) 13,65			
II rühm (alla 120 munatootanguga — 12 kanapidamist)	501,57	4,00	3,28	4,78	352,35	73,55	47,41	4,50	3,05	6,53	1,00	1,10	0,02	16,20	—	0,04			
Keskmiselt	656,83	5,72	2,90	5,94	462,16	98,19	60,13	4,90	5,36	8,77	1,81	0,57	0,38	21,79	72,60	7,13			
B. Ühe linnu kohta.																			
I rühm	11,33	0,08	0,05	0,06	7,91	2,00	0,84	0,07	0,13	0,16	0,03	—	—	0,39	—	(relatiiv) 14,60			
II "	10,51	0,07	0,06	0,07	7,38	1,48	1,11	0,07	0,07	0,15	0,03	0,02	—	0,34	—	—			
Keskmiselt	10,97	0,07	0,05	0,06	7,68	1,78	0,96	0,07	0,11	0,15	0,03	0,01	—	0,37	1,02	5,90			

*) Rendement des oeufs par poule.

mas Kr 3,44, II rühmas Kr 3,18. Päevaste poegade müügihind on keskmiselt Kr 0,48, tapalindude müügihind Kr 1,61, kodus toiduks tarvitatud linnud on arvestatud keskm. Kr 1,47 tk. ja tapapoegade hind on Kr 0,87. Vaatluskanapidamised ei ole kõik noori kukki üleskasvatanud, vaid siis kui võimalik oli kukk-poegi eraldada kanadest, hävitati kuded ära.

Lisatud tabelis näidatud munade kogusaak on tegelik munade minem, kuna kanamunade tagavara suurenemine (ja vähenemine) on inventari väärtuse muutuse all. Kogusaak munadest on keskm. vaatluskanapidamiste kohta Kr 544, I — rühmas Kr 698 ja II — rühmas Kr 362. Valdava osa munade kogusaagist moodustab tarvitamismunade müük (82%). Vaatluskanapidamistes on mõlemas rühmas aasta keskm. 8 senti munast saadud. Sugumunade müük moodustas 5,08% kogusaagist, ühe sugumuna müügihind on keskm. 18 senti. Kõigi kogusaagi all arvestatud munade realiseerimise hind on keskm. 8 senti muna kohta, mis märksa kõrgem kui harilikku talumajapidamise oludes kanamunade müügihind on.

Ühe linnu kohta on kogusaak munadest I rühmas Kr 10,20; II rühmas Kr 6,89 ja kõigi vaatluskanapidamiste keskm. Kr 8,73.

Kogusaaki peale lindude ja munade on arvestatud kanasõnniku väärtus ja inventari ning riistade jällemüügid. Viimast ei saa vaadelda, kui täitsa kogusaaki kuuluvat osa ja tuleks kogusaagist kui ka kättiskulutusest eraldada, et tõelist kanapidamise lõppkogusaaki ja kättiskulutust saada teada. Jällemüükide summa on 1 linnu kohta keskm. 25 senti, I rühmas 8 senti ja II rühmas 45 senti. Sõnniku väärtus on 1 linnu kohta keskmiselt 61 senti.

Inventari väärtuse suurenemiseks aasta lõpuks on munade ja söötade tagavarade väärtuse, kui ka lindude, kanapidamise riistade ja ehitiste väärtuse suurenemised. Inventari väärtuse suurenemine on keskm. kanapidamise kohta Kr 37, mis 1 linnu kohta teeb Kr 0,78. Kui jällemüügid ja juureostud (ehitiste ja inventari arvelt nii palju, kui neid aasta lõpuks kõrgemalt hinnatud) eraldada kogusaagist, siis on kanapidamise lõppkogusaak

	1 kanapidamise kohta	1 linnu kohta
I rühm	Kr 895	Kr 13,12
II „	„ 473	„ 9,65
Keskmiselt	„ 707	„ 11,58

Järgnevatel tabelites näidatud kättiskulutuse väheneb sel juhul sama summa võrra, s. o. juureostude ja jällemüükide suuruses, mis olid:

	1 rühmas kanapidamise kohta	1 linnu kohta
I „	Kr 17	Kr 0,24
II „	„ 28	„ 0,62
Keskmiselt „	„ 22	„ 0,41

3. Kanapidamise kättiskulutuse.

Prais d'exploitation.

Kanapidamise kättiskulutuse näitab kogu kanapidamisega seotud kulutuse suurus, arvesse võtmata kanapidamisse mahutatud kapitalide protsendinõudlust.

Kättiskulutuse on kanapidamise kohta keskm. Kr 657, sellest on söödakulu 70%, töökuulu 15% ja inventari väärtuse vähenemine aasta lõpuks 9%.

1 linnu kohta arvestatult on kättiskulutuse I rühmas Kr 11,33; II rühmas Kr 10,51 ja keskm. Kr 10,97.

Juureostude kulu kättiskulutusest on keskm. 2,21% sellest valdav osa lindude ja muud juureostud. Täiskasvanud tõulindude eest on makstud keskm. Kr 5,37 ja tõulindude päevaste poegade eest Kr 1,44. Sugumunade juureost moodustab keskm. kättiskulutusest 0,44%. Sugumunadest on makstud keskm. 14 senti tüki eest.

Suuremaks kulutuseks on söödakulu, mis on 1 kanapidamise kohta keskm. I rühmas Kr 550, II rühmas Kr 352 ja kõigi kanapidamiste keskm. Kr 462. 1 linnu kohta arvestatult on söödakulutus I rühmas Kr 7,91, II rühmas Kr 7,98 ja keskm. Kr 7,98. Kõigi kanapidamiste keskm. on tera- ja kaunviljade kulu söödast 53,27%, muude jõusöötade kulu 21,49%, piimasaaduste kulu 4,39%, juurviljade ja kartuli kulu 5,46%, haljassööda ja karjamaa kulu 12,48% ja muude söötade kulu 2,97%.

Jõusööte on 1 linnu kohta keskm. tarvitatud 41,5 klg. jõusööt moodustab vaatluskanapidamistes põhisööda, mille kulu teeb 75% linnu kogu sööda kulust ehk Kr 5,68 ühe linnu kohta.

Töökulud on kanapidajate poolt kohapeal hinnatud ja enamjuhustel Eesti Linnukasvatajate seltsi instruktoriga poolt kontrollitud. Töökulud olid keskm. kanapidamise kohta I rühmas Kr 118 ehk 1 linnu kohta Kr 2,00, II rühmas Kr 74 ehk 1 linnu kohta Kr 1,48 ja kõigi kanapidamiste keskm. Kr 98 ehk 1 linnu kohta Kr 1,78.

Inventari väärtuse vähenemine on keskm. 9% kättiskulutusest, s. o. Kr 60, ühe kanapidamise kohta ehk 0,96 senti 1 linnu kohta.

Inventari väärtuse vähenemine on II rühmas suuremaid; seda põhjustab osaliselt asjaolu, et teises rühmas on kallite kanalatega majapidamisi, kus amortisatsioon kulud suured, kuid linde sellega võrreldes peetud vähe.

4. Puhtsaak. Kogusaagi ja kättiskulutuse vahel näitab, palju kanapidaja puhtsaaki saanud, ehk teiste sõnadega, palju kanapidajale kanapidamisse mahutatud kapitalide tasuks (protsentideks) jäänud, kui kõik muud kulud olid kaetud.

Vaatlusaluste kanapidamiste keskm. on 1 linnu kohta puhtsaaki (kapitali protsentideks) jäänud Kr 1,02, mis tasus investeeritud kapitali

5,90%. I rühmas on puhtsaak 1 linnu kohta Kr 2,03, mis tasus kapitali 11,60% ja II rühmas, kus munatoodang kana kohta oli 100 ja kus olid võrdlemisi suured kapitalid investeeritud kanalatesse ja peetud kanade hulk, kui ka toodangu võime olid võrdlemisi väikesed, ei ole kapitalide tasuvuseks midagi jäänud. Kahju on 1 linnu kohta arvestatult 24 senti, mis protsendiliselt investeeritud kapitalist — 1,11%.

Näib, et meie oludes vastavate kulude ja munahindade juures on ärriline kanapidamine, kus söödad osta tulevad ja kanade ruumid eriti ehitada, kindlasti tasuv, kui keskm. munatoodang on 120 muna 1 kana kohta aastas. Taluoludes, kus kanapidamine kõrvalharuna ja kus kanad alusevõlga kasutajateks, kellele erilisi kalleid ehitusi pole tarvis püsitada, on kanapidamine kahtlemata ka 100 ja alla selle toodangu võime- lise kanade juures tasuv. Tasuvuse andmete, eriti käitiskulutuse käsitlemisel, tuleb arvestada selle kanapidamise viisiga, mille kohta eelpool toodud andmed saadud ja nende hindadega, millega söötained kanadele üle antud, teiselt poolt tuleb kogusaagi andmete käsitlemisel arvestada lindude ja munamüügi hindadega. Vaadlusmajapidamised on suuremad kanapidamised, kus kanapidamine teatava kõrvalarvina ja kus peetakse tõulinde, mille saaduste realiseerimisest ka kõrgemat hinda läbistlikku on saadud, kui oli keskmine turuhind, kuid kus ka riisiko ja jooksev hooldatus ja kontroll rohkem kulu nõuavad, kui harilikus talu- majapidamises.

5. Tulu.—Revenü. Nagu eelpool tähendatud, on valdav osa vaatluskanapida- misi väikemajapidamised, käsitöökohad ja alevi elanikud. Nende seisukohalt vaadatuna, ei ole kapitali tasuvus- puhtsaak, niivõrt tähtsaks tasuvuse mõõdupuuks, kui tulu, sest nimetatud majapidamistes ei ole kanapidamine mitte nii palju kapitali mahutuspaigaks, kui oma töö- jõu otstarbekohasemaks kasutamiselaks.

Andmed näitavad, et I rühmas, kus keskm. oli 69 linnu, on tulu Kr 249 kanapidamise ehk Kr 4,03 linnu kohta (relatiivaruude keskmine), mis on umbes keskmise naistöötaja pool aasta- palka (ühes toitmisikuluga), kuna selle 69 linnu peale kulub 1/4 töödõudu.

Käesoleval juhul kujuneb kanapidaja tulu veelgi suuremaks kui arvesse võtta, et söötade hulgas arvestatud karjamaa söödakuulu ei tingi suure osa kanapidajate juures mingit kulu, vaid kanad käivad vabalt, otsivad ise mahapudene- nud teri ja söövad rohtu, mis muidu ehk üldse oleks kasutamata jäänud. Kui arvestamata jätta kahjud, mis kanad vabalt liikudes sunnitavad ja kui kanade karjamaa erilist kulu ei tingi, siis kujuneb vaatluskanapidamistes kanapidaja tulu järgmiselt:

	I kanapida- mise kohta	1 linnu kohta
I rühm	Kr. 325	Kr. 5,18
II „	„ 104	„ 2,06
Keskmiselt	„ 227	„ 3,80

Kanapidamiste viimase arveaasta tulemusi võrreldes eelmiste aastatega, selgub, et võistle- vad kanapidamised on palju edenenud. Too- dang üksikutes võistlusmajapidamistes on para- nenud. 1926/27 a. tuli keskm. 1 kana kohta 111 muna (kõikumised olid 88—140 munani), 1927/28 a. 112 muna (kõikumised 51—172 mu- nani) ja 1928,29 a. oli 120 muna, (kõikumised 72—162 muna kana kohta).

Rõõmustavaks nähteks tuleb lugeda, et ena- mik suuremaid kanapidamisi on ühtlase ja kõrge munatoodanguga.

Tarvitatud söötainete hulk ja väärtus—Quantité et valeur des produits employés pour affouragement des poules.

2.	Ühe kanapidamise kohta Par une basse-cour						Ühe linnu kohta Par une volaille					
	I rühm		II rühm		Keskmiselt		I groupe		II groupe		Moyenne	
	kg	kr	kg	kr	kg	kr	kg	kr	kg	kr	kg	kr
Tera- ja kaunviljad*)—Céréales et légumineuses*)	1831	301,08	967	177,55	1455	246,17	26	4,20	20	3,69	23	4,03
Nisu—Froment	46	6,07	21	3,36	35	4,84	0,84	0,12	0,24	0,04	0,57	0,08
Oder—Orge	319	60,39	222	40,41	276	51,51	5,73	1,08	3,58	0,87	4,78	0,90
Kaer—Avoine	824	111,04	522	81,14	690	97,75	9,86	1,63	11,33	1,85	10,51	1,73
Segavili—Cult. mixte	360	53,53	217	35,21	297	45,38	7,60	0,66	4,87	0,75	6,33	0,70
Müüd—Autres	359	70,05	104	17,40	246	46,09	4,12	0,80	2,21	0,38	3,27	0,62
Muud söödad*)—Autres fourrages concentrés*)	901	106,05	756	90,26	840	99,04	14	1,54	15	1,80	14	1,65
Kliti—Sous	330	49,03	362	54,81	344	51,60	5,13	0,80	7,85	1,10	6,12	0,93
Sojatangud—Grain de soya	32	7,28	73	16,30	50	11,32	0,49	0,12	1,39	0,39	0,89	0,21
Lina—Viande	644	49,74	430	19,09	549	36,12	10,20	0,62	7,00	0,37	9,05	0,51
Piim ja selle saadused*)—Lait et produits laitiers*)	234	22,52	124	17,48	184	20,29	3	0,28	2	0,34	3	0,31
Täispiim—Lait naturel	9	0,94	11	1,85	10	1,35	0,14	0,01	0,33	0,06	0,23	0,03
Kooritud piim—Lait écrémé	1384	21,58	720	15,63	1089	18,94	16,52	0,27	12,14	0,28	14,57	0,28
Kartul ja juurvili*)—Pommes de terre et légumes*)	137	25,30	115	25,17	122	25,23	2	0,33	2	0,52	2	0,42
Kartul—Pommes de terre	368	18,18	418	21,23	390	19,55	4,78	0,23	8,30	0,45	6,37	0,33
Juurvili—Légumes	388	7,12	124	3,89	271	5,68	4,98	0,10	2,41	0,07	3,81	0,09
Haljassööt—Herbes et pâturage*)	893	78,46	373	31,77	661	57,71	13	1,19	9	0,95	12	1,03
Haljassööt—Herbes	60	2,28	60	1,95	60	1,87	1,07	0,04	1,39	0,03	1,21	0,03
Karjamaa—Pâturage	885	76,18	366	30,42	654	55,84	13,25	1,15	9,31	0,82	11,59	1,00
Muud söödad*)—Autres*)	14	16,60	5	10,12	9	13,72	—	0,28	—	0,18	—	0,24
Fosforilubi—Chaux phosph.	69	9,78	35	5,52	54	7,89	0,85	0,13	0,63	0,10	0,75	0,12
Mitm. söödad—Diverses	26	0,82	10	4,60	19	5,83	0,06	0,15	0,24	0,08	0,64	0,12
Kokku kõik söödad*)—Total pour tous les produits*)	4015	550,01	2340	352,35	3271	462,16	58	7,90	48	7,93	54	7,68

*) Kg asemel nell ridadel on söötühikud—au lieu de kg ici sont indiquées les unités de fourrage.

KESKTÖÖSTUSETTEVÖTTED 5—19 TÖÖTAJAGA 1928 a.

INDUSTRIE MOYENNE en 1928

(données partielles pour les entreprises ayant de 5—19 travailleurs).

Järgnev ülevaade käsib suuremate kesk-tööstusettevõtete (5—19 palgalise isikuga) tegevust 1928 a. Kuna tööjõu puudumisel Keskbüroos kesk-tööstuse üle seni teateid kogufi juhuslikult—viimane ülevaade käis 1925 a. kohta, siis toome eeskätt kogu kesk-tööstuse kohta lühikese üldjoonelise kirjelduse. Kesk-tööstusesse kuuluvateks on arvatud ettevõtted 5—19 palgalise isikuga ning peale selle kõik väiksemad ettevõtted, millel olemas jõumasin (tuuleveskid pole hulka arvatud). Kesk-tööstusettevõteteid on üldse olemas vähe üle kahe tuhande, sellest suuremaid ettevõtteid (5—19 töötajaga) 20—25%. Üldarvust moodustavad umbes poole põllumajanduslikud ettevõtted—jahuveskid, piiritusevabrikud ja meiereid, ülejäänud osa annavad igasugused muud ettevõtted, nagu saeveskid, villavabrikud, mehaanikatöökojad, puutöökojad, telliskivitehased, trükikojad, nahaparkimise ettevõtted, kingsepa-, rätsepa-, silmkudumise-töökojad ja muud. Palgalisi isikuid töötab kesk-tööstusettevõtteleis 5,5 tuhande ümber. Ettevõteteist asub linnades 600 ja maal 1500 ümber.

Kesk-tööstus on stabiilseim osa tööstusest. Kuna suurtööstus koondunud on tähtsamatesse linnadesse ja koskede ümber, asuvad kesk-tööstusettevõtted laiali üle maa ning rahuldavad ümberkaudsete elanikkude, võiks öelda, esimesejärgu tarvidusi ning omavad sellega enam püsivama laadilise turu. Kuivõrt stabiilseks seda tööstuse osa võib pidada, näitavad andmed suur-, kesk- ja väiketööstusettevõtete arvu liikumise kohta 1920—25 a. (1922 100):

suurtööstus . . .	81,6%
kesktööstus . . .	14,8%
väiketööstus . . .	3,8%

Oletatavalt ei võiks pilt olla vabepeal väga palju muutunud.

1928 a. võeti vaatlusele ainult osa kesk-tööstusettevõtteleist, nimelt ettevõtted 5—19 palgalise isikuga; sellejuures jäeti tervelt ära põllumajanduslike ettevõtete rühm — jahuveskid, piiritusevabrikud ja piimatalitused, olgugi et üksikutes neist ettevõtetest töötavate arv oli 5 ja rohkem; poleks soovitatav olnud eraldada neid üksikuid ettevõtteid kogu rühmast, mis moodustub omaette terviku. Niiviisi käivad siis kõik allpooltoodud arvud ainult suuremate kesk-tööstusettevõtete kohta 5—19 töötajaga, ilma põllumajanduslike tööstusbarudeta.

439 kesk-tööstuse (5—19 töötajaga) ettevõtete arv, töötanud isikute arv ja makstud paik 1928 a.
439 entreprises industrielles (ayant 5—19 travailleurs), leur main d'oeuvre et montant des salaires payés en 1928.

1.	Ettevõtete arv N. des entreprises	Töötanud isikute arv—Nombre des travailleurs												Aasta keskmine Moyenne annuelle	Aasta jooksul makstud töötasu kr. Salaires payés pendant l'année kr.		
		Jaauan Janvier	Veebruar Février	Märts—Mars	April—Avril	Mai—Mai	Juuni—Juin	Juuli—Juillet	August—Août	September Septembre	Oktoober Octobre	November Novembre	Detsember Décembre				
I. Murrud ja kaevandused—Industries extractives	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
II. Kivide ja muldade ümbertöötamine—Industrie des terres et des pierres	28	139	159	133	186	237	288	365	308	363	291	237	199	253	154	155	
III. Metallitööstus—Industrie des métaux	68	809	884	714	768	778	796	809	852	861	838	884	908	791	569	641	
IV. Keemiatööstus—Industrie chimique	20	301	236	244	236	239	212	196	192	191	203	222	244	218	175	837	
V. Nahatööstus—Industrie des cuirs et peaux	16	143	149	151	149	147	136	136	130	141	144	152	153	144	99	909	
VI. Tekstilitööstus—Industrie textile	49	484	508	529	537	509	457	447	435	446	462	506	523	457	296	000	
VII. Puutööstus—Industrie du bois	87	451	621	789	966	909	932	938	823	721	605	573	559	732	480	884	
VIII. Paberitööstus—Industrie de papier	19	151	167	187	189	181	186	167	196	209	212	217	226	191	101	966	
IX. Poligraafiatööstus—Industrie polygraphique	37	411	405	402	311	303	398	422	432	457	465	472	481	419	275	607	
X. Toidu- ja maitseainete ümbertöötamine—Industrie de l'alimentation	64	572	579	581	617	605	603	574	549	545	588	627	636	591	402	938	
XI. Kehakatte ja pudukaupade tööstus—Conf. de vêtements et fabr. de merc.	47	314	321	355	377	405	434	431	393	471	517	518	490	418	259	577	
XIII. Elektri jaamad—Usines électriques	4	48	47	47	40	45	45	44	45	41	42	42	46	44	41	382	
Kokku—Total	439	3517	3879	4182	4282	4416	4487	4549	4445	4446	4367	4450	4467	4288	2 858	176	

439 KESKTIÖUSTUSTEETTEVÖTTE TOODANG JA MATERJALIDE TARVITUS VÄÄRTUSE JÄRGI 1928 a.
 VALEUR de la PRODUCTION et des MATIÈRES PREMIÈRES EMPLOYÉES POUR 439 ENTREPRISES INDUSTRIELLES AVANT de
 5-19 TRAVAILLEURS en 1928.

2.

	Ettevõtte arv		1	2	3	4	5	6	Toodangu netoväärtus		Toodangu väärtus neto de la production	Toodanud isikutele makstud pääsed de la main d'oeuvre
	Nombre des entreprises	Arv							1+2+3+4+5+6	Arv		
	Arv	Arv										
Kroonides — Kr.												
II. Kivide ja maldade ümbertöötamine — Ind. des pierres et de terres	28	253	218	477 282	5 903	—	88 816	121 028	2 143	271 198	133 177	
Tsementkaupade tööstus — Fab. d'objets en ciment	4	32	28	66 446	—	—	27 121	508	16	38 861	19 191	
Telliskivi- ja savitöödustus — Fab. de briques et de poterie	18	152	132	189 821	—	—	8 731	47 499	1 023	132 568	71 054	
Lubjatöödustus — Fab. de chaux grasse	2	20	20	139 282	—	—	—	71 860	—	67 422	18 926	
Kiviraiumise tööstus — Taille des pierres	1	16	16	39 000	—	—	13 800	1 161	1 104	29 935	12 480	
Peegil- ja klaasisepa tööstus — Fab. de miroirs et entrepr. de vitrerie	3	24	13	42 783	5 903	—	39 164	—	—	9 472	11 526	
III. Metallitöödustus — Industrie des métaux	68	791	474	1 160 200	—	—	454 284	26 248	18 234	661 434	353 545	
Laevatehased — Chantiers de construction navale	1	16	16	—	35 200	—	5 746	627	—	28 827	14 196	
Masinaehitus- ja parandus — Ateliers de réparation et de construction de machines	21	205	167	270 720	42 329	—	103 381	17 240	5 947	186 481	103 915	
Kaalutöödustus — Fab. de balances et bascules	4	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Vooditöödustus — Fab. de lits en fer	2	30	30	21 647	—	—	9 072	120	922	11 533	20 055	
Naelatöödustus — Fab. de clous	2	17	9	88 377	—	—	60 393	3 292	3 292	24 777	9 277	
Vedrutehased — Fab. de ressorts	2	48	48	83 757	55 000	—	64 905	3 754	3 708	68 395	55 866	
Mehaanika ja lukussepa tööstused — Ateliers mécaniques et de serrurerie	7	65	40	111 206	—	—	45 212	1 455	1 517	68 112	38 206	
Sepa- ja töllassepa töökojad — Forges	5	42	13	25 570	2 560	—	12 190	250	338	15 352	9 238	
Peksissepa töökojad — Ateliers de ferblanterie	6	59	59	169 683	2 440	—	74 818	180	—	97 125	40 902	
Muud — Autres	19	211	83	168 711	80 880	—	78 562	2 622	2 605	165 832	56 890	
IV. Keemiatööstus — Industrie chimique	20	218	199	1 746 563	2 244	—	1 164 696	15 866	27 480	540 705	162 082	
Keemiatehased ja laboratooriumid — Ateliers chimiques et laboratoires	11	117	109	709 620	2 211	—	451 064	10 593	3 667	246 246	86 053	
Linaõli- ja värvimistöödustus — Fab. d'huile de lin et de vernis	3	34	29	652 320	—	—	539 487	1 440	5 302	106 161	24 630	
Värvitöödustus — Fab. de couleurs	2	22	16	110 500	—	—	68 841	—	—	41 659	10 372	
Muud — Autres	4	45	45	274 047	—	—	105 304	3 533	18 511	146 699	40 427	
V. Nahatöödustus — Industrie des cuirs et peaux	16	144	144	808 403	34 910	—	621 001	12 338	1 200	208 474	99 969	
Tooresnaha ümbertöötamine — Tanneries	8	90	90	885 122	17 155	—	539 832	12 073	1 185	149 187	78 444	
Nahkesemete valmistamine — Fab. d'articles en cuir	8	54	54	122 981	17 755	—	81 189	265	15	59 287	26 525	
VI. Tekstiilitöödustus — Industrie textile	49	487	317	434 920	388 705	7 531	276 050	57 252	13 344	484 591	201 012	
Toorelina ümbertöötamine — Travail de lin brut	4	41	26	93 841	25 374	—	32 074	1 841	2 633	82 670	21 236	
Kõle-, nõõri- ja kalavõrgutöödustus — Corderies et fab. de filets de pêche	7	78	78	192 876	13 360	—	135 778	—	1 441	69 017	48 671	
Villakraasimis- ja kestrutöödustus — Cardage et filature de laine	32	315	160	138 200	267 558	7 531	93 865	42 770	9 270	267 804	108 214	
Värvimisestöödustus — Ateliers de teinture	6	53	53	10 000	82 493	—	14 342	12 041	—	65 510	32 891	
VII. Puittöödustus — Industrie du bois	87	732	455	1 212 647	161 614	60	621 931	9 368	16 608	726 444	321 842	
Tisleritöökojad — Fab. de charpenterie	24	216	168	408 713	5 430	—	176 544	—	7 865	229 724	137 720	
Saevestki — Scieries	58	464	275	766 532	153 214	60	429 187	9 368	8 527	473 724	177 160	
Muud — Autres	5	52	12	37 402	3 000	—	10 200	—	210	29 986	9 962	
VIII. Paberitöödustus — Industrie de papier	19	191	129	393 549	327	—	181 531	518	1 300	210 527	67 296	
Puupapivabrikud — Fab. de pâte de bois	4	47	47	159 264	—	—	51 880	—	—	107 384	23 466	
Paberi- ja pappkaupade tööstus — Fab. d'articles en papier et carton	3	51	42	110 555	827	—	61 143	—	140	55 590	22 824	
Hüüsiivabrikud — Fab. de tubes à cigarettes	1	40	40	117 730	—	—	68 508	518	1 151	47 559	21 006	
Muud — Autres	8	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
IX. Põllgraafiatööstus — Industrie polygraphique	37	419	321	502 888	—	—	187 743	6 350	12 232	296 563	219 429	
X. Toidu- ja maitseainete ümbertöötamine — Industrie de l'alimentation	64	591	426	2 822 775	39 850	—	1 738 176	62 798	12 282	1 049 369	285 874	
Leivatöödustus — Fab. de pain	13	105	75	767 058	5 010	—	590 199	28 758	1 746	151 375	58 417	
Pagari- ja kondiitritöödustus — Boulangeries et pâtisseries	10	85	79	361 218	—	—	222 507	13 435	3 882	121 444	63 876	
Makaroni- ja nuudlitöödustus — Fab. de macarons et de nouilles	3	48	33	111 400	7 081	—	88 052	496	2 883	26 450	11 058	
Shokolaadi- ja kompekkitöödustus — Fab. de chocolat et de bonbon	11	104	78	205 421	201	—	128 731	4 031	1 270	71 598	44 279	
Karastavate jookide ja õlletöödustus — Fab. de bière et des boissons rafraichissantes	10	101	73	347 250	—	—	122 076	9 977	2 561	211 734	48 890	
Likööri- ja veinitöödustus — Fab. de vins et de liquers	5	60	60	1 001 428	—	—	569 440	2 467	—	429 521	47 661	
Muud — Autres	12	88	28	29 000	27 555	—	15 669	3 634	—	37 252	12 193	
XI. Kehakatte- ja pudukaupade tööstus — Conf. de vêtements et fab. de merc.	47	418	198	546 116	127 183	—	369 206	1 560	3 251	299 282	137 039	
Jalanõude valmistus ja parandus — Fab. et réparation de chaussures	10	80	57	85 863	94 217	—	104 244	—	—	75 836	57 828	
Vildi ja villkaupade tööstus — Fab. de feutre et d'articles en feutre	3	20	9	9 900	250	—	3 900	1 160	498	4 652	3 102	
Kammi ja nõõbitöödustus — Fab. de peignes et de boutons	3	31	23	49 393	—	—	12 417	400	1 523	35 053	9 251	
Silmakudumisetöödustus — Fab. de bonneterie	9	94	75	274 355	14 265	—	177 945	—	1 064	109 611	40 814	
Muud — Autres	22	187	34	126 605	18 451	—	70 700	—	226	74 130	26 544	
XIII. Elektrijaamad — Usines électriques	4	44	34	—	—	21 081,7	6 614	88 359	—	121 844	34 186	
Kokku — Total	439	4288	2915	10 865 899	224 408	5 710 057	4 016 851	108 074	4 870 491	2 015 451		

1928 a. oli tegevuses kesktööstusettevõtteid 5—19 töötajaga (ilma põllumajanduslikkude ettevõteteta) ühtekokku 489, palgaliste isikute arvuga 4288. 1925 a. oli sama rühma kuuluvaid kesktööstusettevõtteid, ühesarvatud ka vähemad ettevõtted, kokku 918, töötavate isikute arvuga 4564. Arvud pole omavahel hästi võrreldavad, kuid kaunis kindlasti saab neist siiski väljalageda, et suuremate kesktööstusettevõtete tegevus vahepeal vähenenud ei ole; tegevus näib isegi vähe kasvanud olevat, aasta keskmiste arvude järgi otsustades. Kui 1928 a. töötanud isikute arvusid vaadelda kuude järgi, siis võib näha, et arvud aasta algusest kuni suvekuudenii kasvavad. peegeldades normaalselt hooaegade mõju; sellele ei järgne aga harilik, vähe pikaldasema loomuga langus talve poole, arvud püsivad peaaegu ühesugustena kuni aasta lõpuni. Siin kordub samane nähtus, mida tähele panna võisime ka suurtööstuse juures: tegevus 1928 a. nii suur- kui kesktööstuses oli senisest üldse vähe elavam ning see elavnemine langeb peamiselt aasta teisele poolele.

Töötanud isikute arv kesktööstuses 1928 a. kuude järgi.

Jaanuar	3 517	Juuli	4 549
Vebruar	3 879	August	4 445
Märts	4 182	September	4 446
Aprill	4 282	Oktoober	4 367
Mai	4 416	November	4 450
Juuni	4 487	Detsember	4 467

Kesktööstuses töötanud isikute arv aasta lõpul oli 27% ehk ligi tuhande isiku võrra suurem, kui aasta algul. Elavamalt tegevust aasta teisel poolel võib märgata pea kõikide rühmade juures, väljaarvatud ainult sarnased stabiilise laadiga rühmad, nagu poligraafia ja elektrijaamade rühm. Nähtus on sellega laialisema ulatusega olnud, mis järeldada laseb, et rahval 1928 a. teisel poolel üldiselt võrdlemisi avarad tegutsemisvõimalused on olnud. Erinevus kahe poolaasta arvude vahel oli kõige suurem metalli-, kehakatte-, paberitööstuse ja mineraalide ümbertöötamise rühmas.

Kesktööstuse toodangu kohta jääb harilikult materjal puudulikumaks, sest siin tuleb sagedamini ette igasuguseid muudatusi ette-

võtete juures, ettevõtete seismajäämisi, omanikkude vahetusi jne., ning osa materjali jääb sellepärast üldse puudu; peale selle on kesktööstusettevõtteilt saabuv materjal ka sisuliselt puudulikum ning sellast tuleb paratamatult osa hoopis kõrvaldada. Iseloomulik, et väikene osa ettevõttest oma andmeid sihilikult moonutada püüab, arvatavast ettevaatuse pärast, mis seekord aga küll hoopis asjatu. Materjal, mis kasutamiskõlblikuks osutus, käib 68% kohta kogu vaatlusele võetud kesktööstusest, kui otsustada töötanud isikute arvu järgi, mille kohta meil olemas täielikud andmed. Et kesktööstuse kõne all oleva osa kohta täit ülevaadet saada, täiendame arvud ekstrapoolimise teel 100%-ni, mille järgi selgub alljärgne kogupilt:

Üldarvused kesktööstuse kohta 1928 a. (ettevõtted 5—19 töötajaga, ilma põllumajanduslikkude ettevõteteta):

Ettevõtete arv	439
Valmistatud kaupade väärtus (ühesarvatud klientidelt saadud töötasu)	16 300 tuh. kr (brutto arvestusviis)
Tarvitatud materjalide väärtus	9 150 " " " "
Toodangu nettoväärtus	7 150 " "
Töötanud isikute makstud palk	2 858 " "

Kui leitud arvused võrrelda suurtööstuse vastavate, samuti 100%-ni täiendatud arvudega, siis selgub et kesktööstuses töötanud isikute keskmine arv teeb suurtööstuse vastavast arvust 14,3%, nettotoodang -- 12,8% ja makstud palk -- 12,3%.

Tähtsamate tuletatud suuruste kohta suur- ja kesktööstuse vahel saame järgmise võrdluse:

	Suurtööstuses	Kesktööstuses
Nettotoodang 1 töötava kohta	1850 kr	1070 kr
Makstud palk " " "	750 "	667 "
Palga % nettotoodangust	40,5%	41,3%

Nii on kesktööstuses ühele töötanud isikule langev nettotoodangu summa 10% ja makstud palk 11% väiksem, kui suurtööstuses, sisuliselt on vahe toodangu arvude vahel veelgi suurem, sest oleme arvesse võtnud ainult palgalised isikud ning kesktööstuses on peremeeste osavõtt tegevusest suhteliselt tunduvalt suurem kui suurtööstuses.

Kesktööstuse kohta enne Keskbüroo väljaandeks ilmunud ülevanded:

Tööjõud ja toodang tööstuses 1925 a. P. Semper, Eesti Statistika 1927 a., lhk. 37—57.
Eriväljaanne: Tööstus Eestis 1924 a. (Seeria „Eesti Majandus“ v. V.).

nastal esimese spordikongressi pidamise tulemusena tekkis teguvõimsamate spordiseltside koondisena Eesti Spordiliit, kuhu koondus esialgu kõigi spordialade juhtimine. Ehkki iga üksiku erineva spordiala kohta moodustati erikomisjonid, siiski oli raske ühest keskkohast kõiki spordi eriharusid juhtida. Endastmõistetavaks tagajärjeks oli uute eriliitude tekkimine. Spordi eriliitude, koondiste ja instantside tekkimisest on ülevaade eelpool tabelis.

Eesti Spordi keskliidu ellukutumine sündis 1923 a. tabelis pp. 1—4 all tähendatud eriliitude poolt. Senine Eesti Spordiliit muutis oma nime — Eesti Kerge-, raske- ja veespordi liiduks. Alates 1928 a. on Liit sisemiselt ümber korraldatud. Igal spordialal moodustati osakonnad, missugustel igal oma juhatus, kes töötab Liidu juhatusega kontaktis vastaval spordialal ettelevate otsekoheste küsimuste lahendamisel ja teostamisel. Hiljem moodustatakse juure Käispalli liit, kes ühtlasi kuulub Keskkliitu. Tennise liidu juure tekib 1926 a. pingpongi sektiioon, milline iseseisvalt juhib vastavat ala. 1923 a. kutsutakse ellu eriülesandeline sportjuhtiv instants — Olümpia komitee. Kultuurkapitali Sihtkapitali asutamisega tekib selle alaüksusena Kehakultuuri Sihtkapitali valitsus, millega spordiliikumine arvatud riikliku toetuse alla.

Paralleelselt Eesti Spordi keskliidule kutsutakse ellu 1927 a. Tõelisspordi liit. Edasi asutatakse üksikutele ühiskondlikkudel toimealadel nendes olevate spordiringide- ja klubide keskkoondised. Nii tekib kaitseliidu juure 1926 a. Spordi keskkubi, mille funktsioonid edaspidi lähvad Peastaabi õppe- ja spordi-osakonnale. Piirivalves Spordi keskkubi 1927 a., poliitise Kehakasvatuse-organisatsioonide liit 1927 a., Ülemaalise noorsoo ühenduse juure asutatakse 1927 a. Spordi kesktöimkond. Noorte Meeste Kristlikude ühingute sportlikku tegevust kooskõlastab vastav Liit.

2. Eesti Spordi keskliit ja sellesse koondunud organisatsioonid.

Union centrale des sports et unions-membres.

Eesti Spordi keskliit on kõrgem asjaarmastajate eriliitude, võimlemise-, spordiühingute ja teiste sporti ja kehakultuuri keskkoondis. Tema sihiks on: 1) eriliitude ja ühingute tegevuse ja koostöö edendamine ning ühtlustamine ühiste määruste ja juhtimise abil; 2) kõrgema instantšina Eesti võimlemise ja spordi esindamine; 3) üldse kehalikkude harjutuste ja sportliku kasvatused edendamine Eesti rahva füüsilise ja vaimlase jõu tõstmiseks.

Liikmed jagunevad hääle- ja sõnaõiguslikkudeks. Hääleõiguslikud on kõik temasse kuuluvad eriliidud, sõnaõiguslikud kõik võimlemise, spordi ja teised ühingud, kes keskliidu liikmeks

astunud. Erillitude liikmeks astumine sünnib keskliidu kaudu. Viimane uus on viidud läbi alles 1930 a., põhjusel lihtsustada üksikute spordiorganisatsioonide liitu organiseerumist.

Suureks tõukeks spordi levimisele ja tasapinna tõusuks oli just igal erialal eriliitude ellukutumine. Üldiselt on märgata spordiliikumise tendentsi võimalikult iga üksiku spordiala kohta iseseisva juhtiva organi asutamiseks.

Praegu juhivad, näit., Ekraive liit ja Tennesise liit veel mitut ala, kuid spordiliikumise arenedes võib neist kujuneda välja tulevikus veel terve rida eriliite, näit. maadluse, rattasõidu, veespordi, poks, pingpongi jne. liit.

Spordi Keskkliidule alluvate spordi eriliitude sisemine struktuur on ühtlane pea kõigil. Iga eriliit on õieti asjaarmastajate võistlusspordi ametlik edustaja riigis omal erialal ja juba teatavate võimetega sportlaste viimistlemise instituut. Liitude huvi on koondunud peamiselt sportlikkude saavutuste kõrgeletõstmisele; selle võimaluse eelduste loomiseks ühtlustades kodumaa spordiorganisatsioonide tegevust ja luues sidemeid välismaaga. Tegelik sportimine laiemas ulatuses kehakultuurilises mõttes toimub üksikute spordiorganisatsioonide, ülikooli, koolide, mitmesuguste ühiskondlikkude toimealade spordiharudes ja seltside spordiringide juures, misugusest tagavarast õieti kujunevadki võimelet võistluskõlbulikum sportlased.

Kergejõustik on meil kõige laialisemalt harrastatav spordiala. Selle spordialaga tegeleb suurim arv seltsi. Võrreldes teistega harrastatakse meil ka raskejõustikku võrdlemisi intensiivselt. Ka veespordi alal hakkavad organisatsioonid aeg-ajalt intensiivsemalt tegutsema. Poksiga tegeleb aga väga väike arv seltsi. Üldse torkab silma spordiorganisatsioonide püüd iga aasta juurevõtta uusi alasid. Üldiselt Spordi keskliitu kuuluvaist organisatsioonidest tegeles 1930 a. Ekraive liidule alluvas osas kergejõustikuga 55,8%, raskejõustikuga 15,0%, poksiga 8,0%, rattasõiduga 16,0% ja veespordiga 18,0%.

Talispordiga tegeles 1. III. 1930 vaid 19 spordiseltsi, nendest ligi pooled jääpalli alal. Kiir- ja iluisutamist ning suusatamist harrastatakse silmatorkavalt vähestes spordiorganisatsioonides, mis meie, kui põhjarahva, kohta ebaloomulik nähtus.

Jalgpalli tuleb pidada meil enam läbilõõnud spordialaks. Ligi pooled keskliitu kuuluvad organisatsioonid on liikmed ka jalgpalli liidus. Liidu liikmed jagunevad tegev- ja huviliikmeiks. Tegevliikmed on täisõiguslikud liidu liikmed, kuna huviliikmed vaid sõnaõiguslikud. Tegevliige (organis.) peab võtma osa igaaastastest esivõistlustest ja temas peab vähemalt 25 liikmeks tasunud üksikliiget olema, vastasel korral langeb huviliikmeks.

Andmed on toodud iga aasta 1. märtsi kohta. Liitude liikmete (organis.) arv on üldiselt asutamisaastatest alates jõudsasti kasvanud kuni 1928 a. Alates 1929 a. — eriti 1930 a. — väheneb aga liitude liikmete arv mitte sportliku huvi ja tegevuse languse tõttu, vaid liidu poolt ette võetud puhastusest; välja on arvatud liikmete hulgast elujõuetud ja liitude vastu kohustused täitmata jätnud spordiseltsid.

Sporidi keskliidu all on tähendatud organis. tegelik üldarv. Üks organis. võib olla aga liigõ mitmes eriliidus ja tema alaosakonnas. Tab. 1

toodud arvud näitavad palju Keskliidus registreeritud liikmeid olid liikmeks veel üheski eriliidus. Joonega läbitõmmatud lahtrites pole vastavat liitu veel asutatud, punktiga lahtrite kohta aga puudusid andmed.

3. Registreeritud sportlaste arv eriliitudes.

Nombre des membres enregistrés des unions.

Avalistest liitude poolt korraldavaist võistlusist osavõtjate kohta peetakse liitude juures sellekohaseid registreid, milliste alusel on koostatud kokkuvõtted tab. 2.

Registreeritud sportlaste arv 1921—30 a. — Nombre des membres enregistrés des unions sportives.

2.	1930	1929	1928	1927	1926	1925	1924	1923	1922	1921
Ekrave liit—Union de l'athlétisme et sports aquatiques	3098	2467	2170	1735	1303	1184	980	866	547	...
Talispordi liit—Union des sports d'hiver	570	515	390	323	164	...	...	...	...	...
Jäähoki liit—Hockey sur glace	190	80	...	...	...	...	...	...	...	...
Kiir- ja hüuisutamise liit—Patinage course et de figures	75	24	...	...	...	...	...	...	...	...
Suusatamine—Ski	28	13	...	...	...	...	...	...	...	...
Jalgpalli liit—Union de football	2632	2298	1943	1509	1269	886	...	...	...	...
Käsi- ja jalgpalli liit—Union basket-ball et volley-ball	766	885	596	473	378	135	34	...	...	...
Tennise liit—Union de tennis	1500	1052	572	...	...	...	...	...	...	...
Pingpongi sektsioon—Section de tennis de table	155	...	...	...	...	...	...	...	...	...

Tegelikult tuleb tab. 2 toodud sportlaste arvu 1930 a. igas eriliidus, kes tõeliku võistlusist osa võtavad, pidada tunduvalt vähemaks. Uusi tuleb küll iga aasta juure, kuid palju endiseid jälle loobub sportimisest. 1930 a. kohta näidatud sportlaste arvu tuleb pidada õieti nende koguarvuks, kes sportinud vastava liidu asutamisest saadik 3).

Üldist kehaharjutustega tegelevate arvu Ekrave liitu kuuluvate spordiorganisatsioonide juures võib lugeda ümmarguselt 15 000.

Talispordilaste registratsioon on alade järgi 1929 a. alates, seega oleks tõelik talispordilaste arv liidus 1930 a. vaid 293.

Tabelis toodud arvud registreeritud sportlastest, neist maha arvates loobunud ja kõrvale jäänud, missugused välja teevad kindlasti üle poole, on kvalifitseeritud — kindlad võistlustest osavõtjad, peale Tennise liidu, missugune arv käib seltsides registreeritud liikmete kohta. Kuid sellele vaatamata tuleb pidada meie võistlussportlaste arvu nii mõnelgi alal, eriti talispordis, väga väheseks.

Jalgpalli liidus oli 1. III. 1930 a. registreeritud 51 organisatsiooni. Kui arvata keskmiselt organisatsiooni kohta ühes reservidega 20 mängijat, on kvalifitseeritud jalgpallimängijate arv, kes tegelikult ka võistlustest osavõtavad, 1000 ümber. Üldarvuks, kes ühel või teisel viisil jalgpalli sporti harrastavad, võiks lugeda umbes 12 000.

Võistlussporidi seisukohalt on tähtis palju jalgpalli meeskondi on Eestis. Et üks organisat-

sioon võib panna välja vaid ühe meeskonna, siis allpool tabelis toodud arvud näitavad ühtlasi organisatsioonide arvu, kellel olemas meeskonnad.

Jalgpalli meeskondade arv 1922—30 a.

	1930	1929	1928	1927	1926	1925	1924	1923	1922
Liidu klass	6	2	—	—	—	—	—	—	—
A.	4	4	0	9	8	4	3	4	4
B. 3)	19	18	26	21	19	14	16	18	10
C.	—	—	—	—	—	15	3	7	2
D.	—	—	—	—	—	10	—	—	—

Andmed käivad iga aasta 1. märtsi kohta.

1922—24 a. võis iga organisatsioon pidada 3 meeskonda A B ja C. 1925 a. oli lubatud korraks esineda 4 meeskonnaga. 1926 a. alates võib aga organisatsioon võistlustel esineda vaid ühes klassis, 4 klassiline süsteem kaotati. Organisatsioonid jaotati, liidu asemikudekogu otsusel, vastavalt mängu tasapinnale, klassidesse. 1929 a. moodustati juure liidu klass. Nii võib praegu maksvate määruste järgi iga organisatsioon võistlustel esineda vaid ühes klassis. Klasse on kolm—liidu, A ja B ehk ringkonna klass. Liidu klassis on nähtud ette maksimum 6 meeskonda, A klassis 10 ja ringkonna klassis piiramata määrul.

Käsi- ja jalgpalli alal võib iga organisatsioon esineda vaid ühe mees- ja naiskonnaga, selles klassis, kuhu organisatsioon kuulub. Tab. 2 andmed käivad liidus registreeritud sportlaste arvu kohta.

Tennissport on vanem spordiharu Eestis, kuid selle harrastajaiks olid varem peamiselt muulased, kuna tennis peeti siis veel luksusspor-

1) Umbkaudne seltsides registreeritud liikmete arv.

2) Ekrave liidus registreeritud puudub lähem liigitelu osakondade järgi.

3) B ki. on hiljem nimetatud ringkonna klassiks.

diks. Seda oli ta küll enne Eesti iseseisvust, kaugemas minevikus, kuid ühes suurejoonelise sportliku tegevuse tõusuga peale vabadussõja, levib tennis laiematesse hulkadesse — eriti nooremate hulka. Praegust tennissportlaste kaadrit võime juba suures enamuses pidada oma kooli ja kasvatuses saavutiseks.

Eriliselt ilmnis tennisspordi harrastajate arvu silmatorkav kasv ja laiemate hulkade huvi tõus 1929 a.

Pingpongi seksioonis registreeritute arvu üle võimaldus tuua andmeid vaid I. III. 1930 a. kohta, mil oli registreeritud mängijate arv 155. Peale pingpongi seksioonis registreeritute harrastatakse nimetatud sporti väga laialdaselt spordiseltsides, paljudes ringides, asutiste ametnikkude kogudes ja klubides, tihti ka kodus.

4. Võistlused. Sportimise edendamine, õhutamise ja sportlike saavutiste

kõrgemale viimine pole mõeldav ilma võistlusteta. Võistlused jagunevad üldiselt rahvusvaheliseks ja siseriiklikeks. Rahvusvahelised võistlused on maade, üksikute linnade ja seltside vahelised. Siseriiklikud esivõistlused (meistervõistlused) — üleriiklikud ja ringkondade järgi jalg-, käsi- ja jääpallis ning linnade ja üksikute seltside vahelised. Eesti on jagatud viide ringkonda:

1. Tallinn — Tallinna linn.
2. Lääne-Eesti — Nõmme linn, Harju-, Lääne- ja Saaremaa.

3. Põhja-Eesti — Virumaa.
4. Lõuna-Eesti — Tartu-, Valga-, Võru- ja Põlva linnad.
5. Kesk-Eesti — Järva-, Viljandi- ja Pärnumaa.

Võistlustest on toodud andmed vaid esi- ja maavõistlustest osavõtjate ja nende tagajärgede kohta.

a) Kerge- ja raskejõustik, poks, rattasõit, ujumine. Ekraive liit korraldab iga aasta üleriiklikud esivõistlused igal liidu poolt juhitalval spordialal. Tähenatud võistlustest osavõtjate arvu üle toome andmed tab. 3.

Eesti esivõistlustest osavõtjate arv alade järgi 1921—29 a. *Nombre des participants aux concours pour primauté de l'Estonie de 1921—29.*

	1920	1928	1927	1926	1925	1924	1923	1922	1921
Kergejõustik— <i>Athlétisme</i>	530	671	441	492	490	388	457	535	334
Maadlus— <i>Lutte</i>	96	49	24	49	55	35	44	57	38
Tõstmise— <i>Poids</i>	75	100	85	70	80	115	135	135	95
Poks— <i>Bare</i>	228	202	186	142	163	211	52	—	—
Rattasõit— <i>Cyclisme</i>	59	53	86	19	26	13	18	14	9
Ujumine— <i>Natation</i>	38	62	81	66	64	39	76	56	—

Kergejõustiku esivõistlustest osavõtjate arv aastate kestel pole olnud suuri muutusi. 1928 a. oli suurim arv — 671, väiksem 1921 a. — 334.

Maadlejate arv osutab suurt tõusu 1929 a. Tõstmise esivõistlustest osavõtjate arv seevastu 1922—23 a. oli lunduvast kõrgem, kui viimastel aastatel.

Kergejõustiku esivõistlustel saavutatud tagajärjed 1921—29 a. — *Résultats de concours pour primauté estonienne de 1921—29.*

4. Alad— <i>Épreuves</i>	1929	1928	1927	1926	1925	1924	1923	1922	1921
<i>Mehed—Hommes.</i>									
Jooksud— <i>Courses</i>									
100 m.	11,2	11,0	11,2	11,3	11,4	11,7	11,7	11,7	11,6
200 m.	23,5	23,4	24,1	23,9	23,1	23,8	23,7	23,9	23,9
400 m.	51,8	52,0	52,5	51,9	52,8	54,2	53,7	53,8	54,4
800 m.	2,00,2	1,59,3	2,03,1	2,02,0	2,00,5	2,00,8	2,03,6	2,01,7	2,03,4
1500 m.	4,16,0	4,15,3	4,14,5	4,17,8	4,18,9	4,17,1	4,19,8	4,19,6	4,18,4
5000 m.	15,33,4	15,59,9	16,11,2	16,20,3	16,22,4	16,42,5	16,52,6	16,16,8	16,54,6
10000 m.	32,34,4	34,58,9	34,26,0	33,51,6	36,15,9	35,03,7	35,14,8	34,30,0	34,56,9
110 m. tõkkejooks	16,0	17,3	16,9	16,5	17,0	16,5	17,9	17,0	18,0
400 m. tõkkejooks	61,6	60,8	58,2	57,4	59,0	61,6	61,9	63,6	65,0
Tunnijooks— <i>Courses d'une heure</i>	—	17,00,0	16,07,0	15,70,0	—	—	16,44,30	17,09,35	—
Murdmaa	27,48,6	27,43,8	32,26,1	31,48,8	28,57,2	—	—	—	—
Kõrgus— <i>Sauts, en hauteur</i>	1,65	1,75	1,70	1,65	1,60	1,70	1,76	1,75	1,75
Kaugus— <i>Poids, en longueur</i>	7,18	6,88	6,73	6,69	6,62	6,73	7,09	6,75	6,64
Kõlmik— <i>Otsque, triple saut</i>	14,18	13,80	13,89	13,46	13,57	13,98	12,65	13,63	12,84
Telvas— <i>Saut à la perche</i>	3,30	3,40	3,10	3,20	3,16	3,30	3,40	3,40	3,35
Kuul— <i>Poids</i>	14,15	13,89	13,51	12,83	12,63	13,05	14,47,5	13,81	13,32
Ketas— <i>Disque</i>	40,91	42,82	39,92	40,88,5	40,27	42,43	41,10	40,01	38,34
Oda— <i>Javelot</i>	56,40	59,07	54,32	54,45	53,08	60,46	56,34	55,33	60,21
Raskus— <i>Poids</i>	9,21	9,23	9,31,5	8,86,5	9,02	8,89	8,86	9,16	9,50
Vasar— <i>Marteau</i>	29,55	32,42	34,41	33,05	35,56	34,73	35,37	35,57,5	35,19
Kõlmnevõistlus— <i>Décathlon</i>	5,951,845	6,194,20	5,840,39	5,167,11	6,127,04	6,308,99	4,754,105	6,136,75	—
Maraton (42.195 m.)— <i>Marathon</i>	3,31,13,0	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Naised—Femmes.</i>									
Jooksud:									
100 m.	—	8,4	8,4	8,4	8,1	8,6	8,8	8,8	8,5
400 m.	12,9	13,4	13,4	—	—	—	—	—	—
800 m.	61,8	—	—	—	—	—	—	—	—
Kõrgus— <i>En hauteur</i>	—	2,53,5	—	—	—	—	—	—	—
Kaugus— <i>En longueur</i>	1,35	1,35	1,35	1,32,5	1,28	1,25	1,20	—	—
Oda— <i>Javelot</i>	5,09	4,83	4,68	4,91	4,71	4,96	4,64	—	—
Kuul (5,5 kg)— <i>Poids</i>	32,30	33,97	30,97	30,64	32,55	33,09	35,38	—	—
Ketas— <i>Disque</i>	10,52	9,68	8,20	—	—	—	—	—	—
	31,96	27,99	25,43	—	—	—	—	—	—

Poksi esivõistlustest osavõtjate arv tõusis 1929 a. kõrgemale, kui kunagi varem.

Samuti rattasõidus suureneb osavõtt aastast aastalt. Ujumise esivõistlustest osavõtjate arv osutab üksikül aastail suuremaid kõikumisi, kuid 1929 a. langeb tunduvalt.

Kergejõustiku kui mitmekülgseima, kehaliskasvatuse ja tervishoidlikult seisukohalt eelistatavaima ning laialdaselt harrastatud spordiala kohta avaldame tab. 4 andmed esivõistlustel saavutatud parimatest tagajärgedest. Üksikualadest esitame vaid sagedamalt võistluste kavades leiduvad, meeste ja naiste kohta eraldi.

Statistilisest seisukohast väljamineks on kõrvale jäetud tagajärje saavutanud isikute nimed.

Toodud andmetega on püütud läbilõiget anda meie igal aastal korraldatavaist kergejõustiku esivõistluste tagajärgedest üksikute alade järgi 9 aasta (1921—1929 a.) jooksul. Esitatud võistlustagajärgedest selgub kujukalt kuivõrra teatavatel aladel meie üldine sportliikkude saavutiste kõrgem määr on liikunud.

Enamikult pole esivõistlustel saavutatud parimad tagajärjed vastava aasta kõrgeimad. Kuidas on kujunenud kergejõustikus saavutiste maksimum aastate järgi 1921—28 a., seda osutab tab. 5.

Kergejõustikus saavutatud aasta parimad tagajärjed 1921—28 a.
Les meilleurs résultats obtenus dans l'athlétisme pour les années de 1921—28.

5.	1928	1927	1926	1925	1924	1923	1922	1921
Mehed—Hommes.								
Jooksud—Courses								
60 m.	7,2	6,9	7,1	7,5	7,4	7,2	7,2	7,1
100 m.	11,0	11,2	11,2	11,1	11,4	11,3	11,4	11,2
200 m.	22,8	23,5	23,2	23,1	23,8	22,0	23,9	23,0
400 m.	51,8	51,1	51,1	51,6	53,0	52,8	53,4	53,3
800 m.	1,59,3	1,59,4	2,02,0	2,00,5	2,00,8	1,59,8	1,59,3	2,01,3
1500 m.	4,13,2	4,11,7	4,15,2	4,13,0	4,17,1	4,13,5	4,12,0	4,12,4
5000 m.	15,34,6	15,42,0	16,20,3	16,22,4	16,19,3	16,39,2	16,16,8	16,54,6
10000 m.	33,35,6	34,04,0	33,51,6	35,36,3	34,05,0	35,14,8	34,30,0	34,56,9
Tunnijooks—Cours d'une heure	17,060,0	16,070,7	15,790,0	—	—	17,091,3	17,093,35	—
Maraton—Marathon	2,58,10,0	3,12,16,6	—	—	2,57,54,6	2,40,50,0	—	—
110 m. tõkkejooks—Le110m. haïres	17,1	16,7	16,5	16,7	16,3	17,1	17,0	17,1
400 " " " " " " " "	69,8	58,2	57,4	59,1	61,6	64,9	63,6	65,0
Kõrgus—Sauts, en hauteur	1,85	1,75	1,75	1,83	1,82,5	1,70	1,80	1,80
Kaugus—Poids, en longueur	6,83	6,84	6,84	6,94	7,10	7,20,5	6,92	6,79
Kõikmik—Disque, triple saut	14,02	13,96	13,64	13,94	14,33	12,81	13,77	14,20
Taivas—Saut à la perche	3,40	3,56	3,20	3,36	3,40	3,53	3,45,8	3,35
Kuul—Poids	14,47	14,05	13,45	13,68	13,85	14,05	14,15	13,91
Ketas—Disque	45,61	42,40	41,81	41,32	42,43	41,25	42,33	40,67
Oda—Javelot	61,49	61,08	56,80	58,47	60,48	62,55	63,01	63,32
Raskus—Poids	9,90	9,31,5	8,86,5	9,02	9,13	8,86	9,16	9,50
Vasar—Marteau	32,42	34,41	33,05	35,56	34,73	37,00	38,05	37,15
Naised—Femmes.								
Jooksud—Courses								
60 m.	7,0	8,1	8,3	8,1	8,4	8,2	8,8	—
100 m.	12,9	13,3	13,8	—	13,8	—	14,4	—
200 m.	29,4	27,1	29,7	—	—	—	—	—
400 m.	71,8	64,0	—	—	—	—	78,2	—
800 m.	2,37,1	—	—	—	—	—	—	—
Kõrgus—En hauteur	1,40	1,41	1,40	1,31	1,30	1,28	1,22	1,17
Kaugus—En longueur	5,23	5,06	4,91	4,71	4,96	4,36	4,56	4,48
Oda—Javelot	33,97	30,97	30,64	32,55	33,09	35,36	33,90	—
Kuul (5,5 kg)—Poids	9,88	8,20	8,10	8,48	—	6,34	—	—
Ketas—Disque	34,71	26,95	21,19	—	—	—	—	—

b) Talispord.

Talispord ja vastavate võistluste korraldus oleneb täiesti kliimast, ilmastikust, mistõttu mõnel talvel seda sporti saab harrastada õige piiratud määral.

Jäähüpp. Iga aasta korraldab Liit meistrivõistlused, missugused jagunevad talispordi organisatsioonide asukoha järgi 5 ringkonda (vaata eelpool), igas ringkonnas võitja omab vastava tiitli. Ringkonna meistrid võistlevad omavahel. Võitja viiakse üle meistrivõistluse klassi.

Kiiruisutamise esivõistlused toimuvad A, B ja noorte klassis. A klassis võivad esineda need sportlased, kes saavutanud avalikel võistlusil teatava normi, B kl. — vanemad, kui 17 a., noorte klassis alla 17 a. vanad.

Iluuisutamise esivõistlused korraldatakse kahes osas, koolisõidus ja vabasõidus täiskasvanuile ja noortele eraldi, mis koosneb

üksiksõidust meestele ning naistele ja segapaarisõidust rahvusvahelisi määruisi silmaspidades.

Suusatamise esivõistlused toimuvad üldisel alusel, eriklasse pole nähtud ette.

Talispordi esivõistlustest osavõinute arv 1921—29 a.
Nombre des participants aux concours des sports d'hiver 1921—29.

6.	Jäähüpp Hockey sur glace	Kiiruisuta- mine Patinage course	Iluuisuta- mine Patinage de figures	Suusata- mine Ski
1929	184	—	22	84
1928	192	123	31	19
1927	172	69	32	—
1926	169	54	41	30
1925	—	—	—	—
1924	97	77	48	19
1923	47	36	24	21
1922	48	47	19	13
1921	25	23	—	—

Jäähüpp on talispordis harrastatavam ala. Esivõistlustest võtavad osa meeskonnad. Tab. 7

antud arvud käivad aga üksikmängijate koguarvu kohta.

Järgmine esivõistlustest osavõtjate arvult oleks kiirusutamise. Osavõtjate arv 1928 a. on eriliselt kasvanud. Iluuisutamise koondab aga väga kitsa harrastajate ringkonna, peamiselt leidub viimaseid Tallinnas ja Tartus. Ka suusasport osutab õige tagasihoidlikku osavõttu. Viimastel aastatel on sellel tervishoidlikul spordialal siiski elavust märgata, esijoones kaitseväge, kaitseliidu ja politsei ning piirivalve ühise ettevõtte.

c. Jalgpall. Jalgpalli alal korraldatakse kõige enam võistlusi. Sidemed välisriikega on vaneimad.

Jalgpalli esivõistlusi peetakse ringkondade järgi kahes rühmas: 1) Esivõistlusmeeskondadele ja 2) reservmeeskondadele. Eesti meistrid jalgpallis oleks järgmised:

I. üksiku ringkonna meister

II. ringkondade meister

III. A. klassi meister

IV. liidu klassi meister (ütemaalne meister).

Reservmeeskondadel puudub ainult punkt II tähendatud meister.

Peale eelpool nimetatute korraldatakse ka rika võistlusi; siis on ettenähtud veel senioride ja junioride võistlused.

Eesti meistrid jalgpallis.

1921 V.S. Sport.

1922 „ Sport.

1923 E.S.S. Kalev.

1924 V.S. Sport.

1925 „ Sport.

1926 Tall. Jalgpalli Klubi.

1927 V.S. Sport.

1928 Tall. Jalgpalli Klubi.

1929 V.S. Sport.

Jalgpalli liit korraldab iga aasta maavõistlusi. Lähemate naaberriikidega korrapäraselt iga aasta (viimastel aastatel isegi kaks), kaugematega kokkuleppel. Maavõistluste tulemused on heaks jalgpalli tasapinna tunnistajaks ja võrdluseks teiste riikide tasapinnaga.

Eesti jalgpalli maavõistluste tagajärjed riikide järgi 1920—29 a.
Résultats des compétitions internationales en football.

7.	Mängude arv—n. des matches	Võidetud Gagnés	Vilke Nuls	Kaotatud Perdus	Värvate koguarv ¹⁾	poolaja värvate koguarv ²⁾
	Am.-Ühendriigid—États-Unis	1	—	—	1	0: 1
Iiri—Irlande	1	—	—	1	1: 3	1: 1
Leedu—Lithuanie	7	6	—	1	26: 5	9: 3
Läti—Lettonie	11	3	5	3	17: 16	9: 10
Poola—Pologne	3	—	1	2	1: 6	0: 3
Rootsi—Suède	6	—	1	5	5: 20	1: 11
Soomes—Finlande	11	3	3	5	13: 31	11: 14
Türgi—Turquie	1	—	—	1	1: 4	1: 1
Vene—U. R. S. S.	1	—	—	1	2: 4	0: 2
Kokku—Total	42	12	10	20	66: 90	31: 46

1) Buts marqués. 2) Buts m. en mi-temps.

Seni on peetud üldse 1920—29 a. jooksul 42 maavõistlust värvate vahekorraga 90:66 Eesti kahjuks. Neist võidetud 12, viike mängitud 10 ja kaotatud 20. Kaotused langevad enamikult 1920—24 aastatele, mil meie jalgpalli tasapind oli märksa madalam praegusest. Esimene maavõistlus peeti 1920 a. Soomega, misugune lõppes viimase tugeva võiduga; ka 1921 ja 1922 a. polnud meie paremad. Õnnetumalt, kui kunagi varem ja hiljem, esineti 1924 a. Sel aastal peeti 7 maa-võistlust ja kõik kaotati, isegi Leedule, keda alati võidetud üleolevalt. 1927 ja 1929 a. osutuvad tagajärjed paremaiks. Riikidest oleme enamikult võitnud Leedut, kaotanud peale ühe viigi alati Rootsi. Lätiiga oleme tasakaalus, Soomel kaks võitu rohkem. Kaugematele riikidele oleme aga kaotanud.

Peale maavõistluste peetakse Eesti-Läti-Leedu vahel, alates 1928 a., iga aastal Balti riikide jalgpalli turniir. Turniiri võistlused loetakse ühtlasi maavõistluste hulka.

Turniiri tulemused:

1928 a. Tallinnas, Leedu — Läti 0:3

Eesti — Leedu 6:0

Eesti — Läti 0:1

Balti riikide meister — Läti.

1929 a. Riias, Läti — Leedu 3:1

Eesti — Leedu 5:2

Eesti — Läti 2:2

Balti riikide meister — Eesti.

Peale maavõistluste on peetud välisriikidega linnavõistlusi, peamiselt pealinnade vahel. 1929 a. peeti üksikute jalgpalli välismeeskondadega, nende hulgas laevameeskonnad, (peale maa- ja linnavõistluste) võistlusi 22 korral, mis lõppenud värvate vahekorraga 43:38 Eesti meeskondade kasuks. Eesti meeskonnad on välismaal esinenud 13 võistlusel värvate vahekorraga 30:27 eestlaste kasuks. Kodumaa linnadevahelisi võistlusi on 1929 a. peetud 7.

d) Käsipall. Korv- ja võrkpall on võrdlemisi noor spordiala. Oma alguse on saanud Ameerikast korvpall umbes 40 ja võrkpall 85 aasta eest.

Praegu mängitakse neid mängu väga laialdaselt igas maas üle ilma. Eestisse toodi korv- ja võrkpall N. M. K. Ü. kaudu 1920 a. Praegusajal harrastatakse käsipalli mängu Eestis õige intensiivselt, — nii puht käsipalli organisatsioon, N. M. K. Ü., Ü. E. N. Ü., koolides, ülikoolis, ametialalistes spordiklubides, kaitseväge, kaitseliidus, piirivalves, politseis ja igas võimlemisgrupis vahepalana. Oma mängu klassi võime võrdlemisi rahuldavaks pidada, eriti võrkpallis, milles kuulume võrdlevalt ilma paremate hulka.

Käsipalli võistlused peetakse ringkondade järgi. Nende korraldajaks on Käsipalli liit.

Esiivõistlustest osavõtnute arv:

	1929	1928	1927	1926	1925
Korvpall	515	380	230	—	215
Võrkpall	485	320	210	—	180

Võistlused toimuvad üksikute organisatsioonide mees- ja naiskondade vahel. Siin antud arvud sisaldavad üksikmängijate üldarve. 1926 a. esivõistlusi ei peetud.

Maavõistlusi on seni peetud Lätiga ja ainult korvpallis.

Maavõistluste tagajärjed:

	Läti—Eesti (I poolaeg)	
1924	20 : 16	(6 : 6)
1925	23 : 30	(23 : 10)
1926	20 : 26	(8 : 13)
1927	38 : 32	(20 : 18)
1928	25 : 26	(17 : 13)
1929 I	41 : 28	(16 : 18)
1929 II	37 : 57	(8 : 33)

Alates 1929 a. peetakse aastas kaks maavõistlust. 1924—1929 a. jooksul on Lätiga peetud 7 maavõistlust. Neist võitnud Läti — 3, Eesti — 4. Silmade vahekorraga 215 : 204 Eesti kasuks.

Peale maavõistluste on peetud 1925—29 a. mõlema riigi pealinade vahel võistlusi 6 korral, millistel kumbki linn 3 korda võitnud, punktid on tasakaalus 176 : 176. Samuti on peetud mitmeid võistlusi kodumaa linnade vahel.

Võrkpallis on peetud ainult seltsidevahelisi esivõistlusi ja kodumaa linnadevahelisi võistlusi.

Pesapalli alal pole seni avalikke võistlusi korraldatud.

e) Tennis.

Tennise esivõistlused on kinnised, millest osavõtta võivad ainult oma riigi kodanikud, ja lahtised — osavõtt võimaldatud ka välismaalasil. Siis (seni ette tulnud vaid Tallinnas, Pärnus, Tartus ja Narvas) kinnised ja lahtised võistlused vastava linna meistri nimele. Peale esivõistluste on korraldatud ka klubidevahelisi võistlusi, meistersklubi nimele, kuid nendele pole seni antud suurt tähtsust.

Eesti liikmeksolematus rahvusvahelistes tenniskoondistes on tunduvaks takistuseks mängu tasapinna tõusule. Maade ja klubidevahelisi võistlusi on seni peetud vaid Läti ja Soomega. Läti omamaa mängijate mängutasapinnast asub Eesti tennis märksa kõrgemal, kuid Soomes on tennis palju laialdasemalt levinud, kui meil, mistõttu oma mängutasapinnalt vähe madalamal asume, kuigi üksikute sportlaste võimed, eriti 1929 a., osutusid Soome eliitklassiga peajoontes võrdseks. (1929 a. tuli meesüksikmängus eestlane lahtistel Soome esivõistlustel Soome meistriks).

Maavõistlused:

Eesti—Soome

1928 a. — 5 : 12

1929 a. — 9 : 13

Avalikkude tennisklubide, koolide ja kaitseväge valdamisel olevaid mänguvälju (peale isiklike) leidis Eestis 1930 a. ligi 60, sellest arvust ümmarguselt ligi pooled Tallinnas. Tennise liidu liikmeile — klubidele kuuluvad üldisest arvust umbes pooled.

g) Pingpong. Pingpongi harrastuse alguseks Tennis de table.

Eestis võiks pidada esimesi aastaid peale 1920 a. Silma torkab selle spordi eriline levimine noorte hulgas, kuna välismaal, selle vastu, tasapinnalt kõrgem eliit kuulub märksa vanemasse generatsiooni. Sektsiooni korraldusel peetakse iga aasta kolmed avalikud võistlused, peale organisatsioonide omavaheliste võistluste. Sektsiooni poolt korraldatud võistlustel oli osavõtjaid ümmardatud arvudes järgmiselt: 1927—50, 1928—75 ja 1929—80. Üldist pingpongi tasapinda tuleb meil lugeda keskpärasoks. Selleks mõõdupuuks on siin maavõistlused ja klubidevahelised võistlused Lätiga, kelle vastu rahuldavate tagajärgedega mängitud, vahetevahel isegi võidetud; Läti mängijad kuuluvad aga oma võimetest rahvusvahelisse klassi.

Maavõistlused:

Eesti—Läti

1927 — 4 : 6

1928 — 7 : 3

1929 — 3 : 9

Ungariga peeti esimene maavõistlus 1930 a., mis lõppes Ungari võiduga 6:3. See on tähelepanuväärt saavutus Eestile, kuna Ungari esitab ilma kõrgeimat pingpongi klassi.

5. Eesti esinemine olümpiaadidel. Participation aux concours olympiques.

Vaatamata senini valitsemisele sportliku tasapinna tõusu eelduste — spordiabinõude, võimlate ja spordiväljade puudulikkusele, on eestlased siiski rahvusvahelistel spordivõistlustel — olümpiaadidel saavutanud võrdlemisi häid tagajärgi. Nii tuli Amsterdamis 1928 a. Eesti 40 võistleja rahva hulgast 10 punktiga kuueteistkümnendaks, jättes ülejäänud rahvad endast tahapoole, nende hulgas mitmed suurrahvad, nagu Poola, India, Hispaania jne. Olgu siinjuures veel tähendatud, et meie lähemad naabrid — Läti ja Leedu — ühtegi punkti ei saavutanud. Pariisis 1924 a. oli Eesti 11-nes ja Antwerpenis 1920 a. ka 14-nes. Eesti võidud olid saavutatud esihoones maadluses ja tõstmises, kuna kergesportis esineti vähem tagajärjekalt.

Olümpiaadidest osavõtnud Eesti sportlaste arv.

	Amsterdam 1928 a.	Pariis 1924 a.	Antwerpen 1920 a.
Kergejõustikus	5	10	7
Maadluses	6	3	4
Tõstmises	4	9	3
Jalgpallis	—	15	—
Poksis	1	—	—

Antverpenis esines Eesti 14 mehelise koosseisuga. Pariisis 42 ja Amsterdamis 16-ga. Paljud spordialad jäid aga seejuures täiesti esitamata. Samuti puudusid täiesti naissportlased. Olgu veel tähendatud, et eestlased võtsid osa ka olümpiaadist Stockholmis 1912 a., — tookord küll Vene esitajatena — kus saavutati tähelepanuväärt tagajärgi maadluses.

6. Töölissport. *Mouvement sportif ouvrier.* Iseseisvana, paralleelselt Eesti Spordi keskliidu kõrval tegutseb Eestis teine üleriiklik

spordi organisatsioonide koondis — Töölisspordi liit. Viimane on võrdlemisi noor asutus ja teataval määral alles organiseerimise ajajärgus. Tegelikult harrastatakse töölisspordi ühinguis samu spordialasid, mis muudes spordiorganisatsioonieski. Erinevus ilmneb vaid sportlaste teatavasse ühiskondlikku kihti kuuluvuses, kui ka nende ilmavaatelistes tõekspidamistes.

Organiseeritud töölisspordi algus ulatab 1926 a., mil registreeriti Tallinna Töölisspordi ühing. Ühingu ümber koondati kergejõustiklasi ja asutati jalgpalli meeskond. Tallinna Ühingu eeskujul tekkis teisi sarnaseid spordiühinguid ka Narva, Pärnu ja Tartu.

Tallinna Töölisspordi ühingu eestvõttel pandi toime 1927 a. esimesed üleriiklikud töölisspordi võistlused-pidustused, mis läksid hästi korda. See oli tugevaks löukeks edaspidisele töölisspordi arenemisele. Selle järele asutati töölisspordi ühingute kongressil Töölisspordi liit, missuguse asutise kätte läks töölisspordi üldjuhtimine ja korraldus. Praegu tegutsevad töölisspordi ühingud on asutatud järgmistel aastatel

1929 a.	1928 a.	1927 a.	1926 a.
7	8	3	2

1929 a. lõpuks koondas Töölisspordi liit 20 töölisspordi ühingut, kokku mees- ja naisliikmetega ning noortega (alla 18 a.) ümmarguselt 1900 liiget. 1929 a. algul oli alles 10 ühingut umbes 1200 liikmega. 1929 a. jooksul likvideeriti 6 elujõuetut ühingut.

Suuremad ühingud asuvad Tallinnas: Tallinna töölisspordi üh. — 332, Sadamatehaste üh. „Hermes“ — 120, Kopli „Sparta“ — 104 liikmega. Andmed käivad 28. X. 1929 a. kohta.

Asukoha järgi jagunesid töölisspordi ühingud 1929 a. lõpul järgmiselt:

Tallinnas — 5, Tartus — 2, Rakveres — 1, Narvas — 1, Pärnus — 1, Kuresaares — 1, Nõmmel — 3, Haapsalus — 1, Virumaal — 2, Saaremaal — 2 ja Tartumaal — 1 ühing.

7. Sport kaitseliidus. *Sport dans l'Union de défense nationale.* Kehakasvatustliku tegevuse eesmärgiks kaitseliidus pole spordi levitamine ükski kaitseliitlaste peres, vaid ka spordi laiematesse rahvahulkadesse viimine kehaliikharjutuste levitamise ja selle vajaliku propagandimise näol. Organisatsiooni võrgu tiheduse ja laialisuse tõttu on kaitseliidul seks parimad võimalused. Organiseeritud sportliku tegevuse alguseks kaitseliidus tuleb lugeda 1926 a., millal asutati kaitseliidu staabi juurde Spordi kesklubi. Kaasajal juhib kehaliikharjutust tegevust kaitseliidus peastaabi õppe- ja spordiosakond ja malevate staabid. 1926 a. jooksul kutsuti ellu üksikutes malevates 71 spordiklubi, missugustes asjaajamine sündis malevate staapides koos malevaga. Ehkki 1926 a. möödus organiseerimise tähe all, suudeti saata korda palju olulist spordivahendite muretsemises ja spordiväljade soetamise ning kordaseadmise alustamises. Samuti kutsuti ametisse spordiinstruktoreid mitmel spordialal. Märkimisväärt on aluse panemine kaitseliidu traditsioonilisele igaaastasele üleriiklikule spordivõistlusele ehk n. n. Kaitseliidupäevale.

Paljud spordiklubid kohtadel, millised ei suutnud mingit tegevust näidata, likvideeriti ja 1928 a. seati nende asemele üksikud spordipealikud. Spordiklubide ja -pealike arvu ning registreeritud sportlaste arvu üle 1929 a. maade ja tähtsamate linnade järgi esitame alljärgneva tabeli:

Spordiklubide, pealike ja liikmete arv 1929 a.

	Virumaa	Narva	Järvamaa	Harjumaa	Tallinn	Tartu	Tartumaa	Viljandimaa	Pärnu	Pärnumaa	Läänemaa	Saaremaa	Valgamaa	Virumaa	Petsertmaa	Kokku
Spordiklubid	—	3	—	—	5	—	—	3	1	6	—	4	—	—	1	23
Spordipealikud	17	—	58	9	8	7	23	6	1	8	5	6	—	8	—	105
Liikmed	307	78	208	308	359	194	519	203	109	224	137	154	69	237	77	3181

Nagu tabeli andmeist näha on spordipealikud asetanud kollektiiv-spordiklubid 82 % määral.

Elmistel aastatel oli:

	Spordiklubid	Spordipealikud	Registreeritud sportlasi	% kaitseliitlaste üldarvust
1928	23	105	3 241	11,9
1927	80	—	2 371	...
1926	71	—	1 246	...

1928 a. tõusis sportlikust tegevusest osavõtjate arv, nii et ligi 12% kõigist kaitseliitlastest võttis ühel või teisel viisil tegelikult kehaliskasvatustlikust tegevusest osa. Osavõtnuid olid 1928 a. 2323 neid, kes ainult kaitseliidus registreeritud, kuna ülejäänud kuulusid spordiseltside liikmete hulka. Registreeritud sportijate arv on kasvanud järjekindlalt.

Võistluste ja neist osavõtjate arv 1926—28 a.

	Võistluste arv	Osavõtjate arv	Keskmiselt ühe võistluse kohta osavõtjaid
1928	614	6547	11
1927	163	2463	15
1926	37	1028	28

Võistluste arv on kasvanud kolme aasta jooksul mitmekordseks. Võistlejate üldarv ka tublisti, kuid keskmiselt ühe võistluse kohta tuli 1928 a. kõigest 11 osavõtjat, mis 1926 a. võrreldes, vähenenud tunduvalt. Kui 1928 a. võistlejate arvu arvata maha Pärnu Kaitseliidupäevast osavõtjate arv 1015 ja Rakvere suusavõistlustest osavõtnud 135, siis jääb järele 612 võistlusest osavõtnuid 5397 ehk iga võistluse kohta 9.

Võistlustest osavõtjate arv alade järgi 1926—1929 a.

	Kergejõustik	Suusatamine	Rattasõit	Ujumine	Raskejõustik	Jalgpall	Võrkpall	Sõjalise iseloomuga võistlused
1929	639	217	52	57	—	3 meesk.	{ 3 meesk.	226
1928	536	135	30	45	32	3 " "	{ 3 naisk.	113
1927	326	—	31	—	—	3 " "	{ 3 meesk.	102
1926	188	—	—	—	—	3 " "	" "	58

Tähelpanu pälviv nähtus ja ühtlasi edaspidise kehaliskasvatustliku tegevuse levinemise eeldus on kaitseliidu püüe koos spordiseltside ja omavalitsustega soetada ja kordaseada spordivälju igasse rahvarikkamasse kohta, kus need seni puudusid. Kuigi praegusel momendil suurem osa spordivälju veel täiesti korraldamata, siiski seisab see kaitseliidu esimeste tuleviku ülesannete hulgas.

Spordiväljade ja võimlate arv 1926—1928 a.

	Oma spordivälju	Kasutatavaid spordivälju	Kasutatavaid võimlaid
1928	44*)	25	13
1927	44*)	25	10
1926	10	17	7

1929 a. valmis Tallinnas esimene kaitseliidu oma võimla, kuna teistes kohtades kasutamist leiavad spordiseltside ja koolide võimlad.

Kaitseliidu eestvõttel ja Kehakultuuri Sihtkapitali valitsuse instruktorite kaastegevusel on aastate jooksul korraldatud rida mitmesuguseid spordi ja kehaliskasvatustikke kursusi.

*) Suurem osa korraldamata.

Kursused ja neist osavõtjate arv 1926—1928 a.

	Kokku päevi	Osavõtjaid
1928	714	6265
1927	318	3413
1926	45	914

Seni puuduvad andmed kaitseliidu 1929 a. tegevuse kohta.

8. Sport politseis. Kehaliskasvatustlikku tegevust kaasajal politseis juhivad ja kooskõlastab Eesti Politsei Kehaliskasvatustorganisatsioonide liit, mis kutsuti ellu 1927 a. keskel. Kohapeal prefektuurides ja abiprefektuurides sportliku tegevuse elustajaks ja õhutamajaks on politsei spordiringid ja osalt politsei ametnikud.

Vanemaks spordiorganisatsiooniks politseis on Tallinna Politsei Spordiring, mis asutatud 1923 a.

Erielse tõuke spordiliikumise arenemisele politseis annab Politseikooli ellukutsumine 1925 a. Kooli õppekavas võetakse sunduslikule käsitamisele kehaliskasvatus, nii teoreetiliselt, kui praktiliselt.

Harrastatavamaiks spordialadeks politseis võiks pidada kergejõustikku, raskejõustikku, võimlemist, käsipalli ja teenistushuvides vajalisi alasid nagu, laskmine, rattasõit, suusatamine, ujumine, poks. Lisaks sellele veel endakaitset, ronimist, uppupa püüdmist, ellu äratamist ja massaaži.

Liikmeid neis oli 1929 a. järgmiselt: tegevspordilasi, kes osavõtnud spordivõistlustest — 230 ehk 13% politsein. üldarvust. Kehalistest harjutustest osavõtjate arv ulatus 575 ehk 27% politsein. üldarvust. Spordiringide maaalalises jagunemisest ühes neis registreeritud liikmeiga ja peetud võistluste asukohast ühes osavõtjate arvuga 1929 a. toome alljärgneva tabeli.

Spordiringide, liikmete, võistluste ja võistlustest osavõtjate arv maade järgi 1929 a.

	Tallinn	Võrumaa	Järvamaa	Harjuma	Läänemaa	Saaremaa	Pärnumaa	Viljandimaa	Tartumaa	Valgamaa	Võrumaa	Petserimaa	Kokku
Politsei spordiringe	1	2	1	—	1	—	1	1	1	—	—	1	10
Reg. liikmete arv	150	100	30	—	55	—	40	40	75	—	—	50	375
Võistluste peetud	11	3	3	—	1	—	1	1	5	—	—	2	23
Neist osavõtjate arv	391	34	—	—	25	—	24	—	108	—	—	37	619

Alates 1927 a. on korraldatud politsei üleriiklikud esivõistlused kergejõustikus, rattasõidus, laskmises ja 1928—29 a. veel ujumisvõistlused. Osa võetakse igaaastasis kaitseväge, kaitseliidu, piirivalve ja politsei poolt ühiselt korraldatavaist üleriiklikest suusavõistlustest ja

ümber linna 10 × 100 m teatejooksust. Võistlusi on korraldatud ka välismaadega.

	Spordivõistlusi peetud aasta jooksul	Osavõtnuid	Keskmiselt võistluse kohta osavõtnuid
1929 . . .	23	619	27
1928 . . .	13	404	31
1927 . . .	6	181	30

Spordivõistluste arv kasvab ühes osavõtnute arvuga iga aasta. Sportimiseks puuduvad politsei oma spordiväljad ja võimlad täiesti. Kasutamist on leidnud 1929 a. üle riigi 10 võõrast välja ja 8 võimlat. Kursusi kergejõustiku, ujumise, suusatamise ja endakaitse alal on korraldatud 1929 a. — 4, osavõtjaid 128; 1928 a. — 3, osavõtjaid 75. 1927 a. — 1, osavõtjaid 21.

Spordist osavõtt politsei poolt pole küll niivõrt massiline (võtab osa 21%) kui näit., kaitseväs ja piirivalves, kuid sellevastu omab politsei hulga kõrge kvalifikatsiooniga sportlasi. Alates 1930 a. on lubatud startida politsei sportlastel vaid politsei spordiringide nime all.

9. Sport piirivalves. Sportlikku resp. kehaliskasvatustlikku tegevust piirivalves juhib Spordi Keskkubi, milline instituut kutsuti ellu piirivalvevalitsuse juures 1927 a.

Spordi Keskkubi hargneb 5 spordiklubiks — igas piirivalve jaoskonnas üks ja viimased omakord spordiringideks, millised asuvad piirivalve raioonides.

Spordiringide ja registreeritud sportlaste arv 1926—1930 a.

	Spordiringide arv	Registreeritud sportlaste arv	% piirivalvesse kuuluvate isikute arvust ¹⁾
1 jaan.			
1930 . . .	30	684	88
1929 . . .	29	630	80
1928 . . .	21	590	75
1927 . . .	21	510	67
1926 . . .	21	450	60

Spordiringidest lähema liigitelu ühes liikmete arvuga nende asukoha järgi, kui ka spordivõistluste asukoha ja osavõtjate arvu üle, esitame järgmise tabeli:

Spordiringide, liikmete, võistluste ja võistlustest osavõtnute arv maade järgi.

	Viru	Järva	Harju	Tallinn	Lääne	Saare	Pärnu	Viljandi	Tartu	Valga	Võru	Petseri	Kokku
1. I. 1930													
Spordiringe . . .	9	—	5	—	2	2	2	—	2	1	2	5	30
Liikmeid neis . . .	206	—	58	61	36	22	35	—	42	20	42	162	684
1929 a.													
Võistlusi korraldat.	10	—	3	4	3	1	2	—	3	1	2	7	36
Neist osavõtnute arv	360	—	112	135	70	20	55	—	85	18	80	263	1188

¹⁾ Ümmardatud arvud.

Suurema edu saavutamisel annab teataval määral tunda spordiväljade puudus. Enamasti tuleb tegutseda võõrastel väljadel.

Võistluste ja neist osavõtnute arv 1926—30 a.

	Võistlusi peetud	Neist osavõtnute arv	Keskmiselt osavõtnuid 1 võistluse kohta
1929	36	1188	33
1928	31	868	28
1927	14	280	20
1926	11	175	16

Alates 1928 a. korraldatakse iga aasta ühed üleriiklikud piirivalve omavahelised esivõistlused. 1928 a. võttis osa neist 66 ja 1929 a. 105 isikut. Tabelis toodud arvus esinevad ka piirivalve osavõtnud karnisoni väeosade poolt korraldavaist võistlustest.

10. Sport Eesti Ülemaalisel Noorsoo ühenduses

Sport dans l'Union de jeunesse.

Ülemaalisel Eesti Noorsoo ühenduse (ühendatult Ü. E. N. Ü.) osakonnad, mis kõik omaette iseseisvad ühingud

— juriidilised isikud üldise normaalpõhikirja alusel — asuvad üle riigi laiali, peamiselt maal. ÜENÜ oli koondunud 1. II. 1930 a. 172 osakonda üle 10 000 liikmelise noorte perega. Enamiku osakondade juures asub spordiharu või -toimikond, kelle ülesandeks sportimise võimaluste korraldamine. Osakondade (peale väheste) oma spordiplatside ja -saalide puudumisel on harrastatud rohkem neid spordialasid, missugused nimetatud suhtes suuri nõudmisi üles ei sea. Harrastavamaiks aladeks on olnud kergejõustik, pingpong, rattasõit, käsipall, suusatamine, maadlus ja jalgpall.

1928 a. oli ellukutsutud spordiharusid-ringe 96 osakonna juures ehk 60% kõigist osakondadest tegeles spordiga. Spordiplatse omasid kasutamiseks 38 osakonda ehk 39,6%. Ülejäänud 60,4% spordiga tegeleval osakonnal puudus aga spordiplats. Loomulik, et sarnases olukorras sportlik tegevus end vaevalt võis avaldada. Spordiharudes tegutsevate sportlaste arvu võimaldub tuua andmeid vaid 1927 ja 1928 a. kohta.

Sportlaste arv.

	Mehi	Naisi	Kokku	Sportlaste % liikmete üldarvust (10 000)
1928	1 257	243	1 500	15,0
1927	1 440	388	2 228	22,3

1929 a. kohta osakondadest osaliselt kokkuleitud materjal osutab sportlaste arvu tõusu. Kuna meie teised spordiorganisatsioonid enamuses asuvad linnades, võime lugeda ÜENÜ osakondade vooruseks nende enamiku asumist

maal, mis võimaldab viia kehakultuurilisi harrastusi laiemate rahvahulkade sekka.

Mitmesugustel aladel on korraldatud võistlusi järgmiselt:

	Võistlused (andmed käivad umbes $\frac{2}{3}$ osakonna kohta)						
	Üldse	Jalg-pall	Käsi-pall		Ping-pong	Kergejõustik	Ratta sõit
			korv	võrk			
1928	345	121	31	68	15	63	21
1927	228	64	26	72	7	50	8
1926	110	42	19	15	4	21	5
1925	52	35	9	3	1	8	5

Siin on tähendatud igal aastal korraldatud mitmesuguste võistluste koguarv.

1929 a. ÜENÜ 10 a. tegevuse juubeli puhul korraldati Tallinnas üleriiklikud ÜENÜ spordivõistlused kergejõustikus ja rattasõidus, millised võistlejate arvu ja tulemuste poolest kaugelt ületasid senised võistlused.

Mainimisväärne oleks veel ÜENÜ võrdlemisi levinud rattasõidusport, milles tagajärgedelt on isegi küünitatud naiste aladel Eesti rekordi purustamiseni.

11. Sport Noorte Meeste Kristlikes Ühinguis.

Sport dans YMCA.

Esimesena tekkis Eestis Tallinna N.M.K.Ü. osakond 1920 a. 1930 a. 1. jaanuaristegutses viis osakonda:

Tallinna keskosakond, Lutheri vabrik, Tartu, Valga ja Võru osakond.

Harrastatavaks spordialadeks Ühinguis võib lugeda: võimlemist, siis esijoonel pallimänge, nagu korvpall, võrkpall, mis Eestis just N.M.K.Ü suuresl kaasabil levinenud, pesapall ja jalgpall edasi kergejõustik, ujumine, laager, poks, matkamine, suusatamine, osalt tennis ja eriti intensiivselt pingpong.

N.M.K.Ü. tegevus — samuti ka sportlik — praegu toimub omal algatusel ja seltskondlikul toetusel. Esimestel, — algaastatel sündis see Ameerika N.M.K.Ü. toetusel.

Laialiselt N.M.K.Ü. on tegutsenud võimlemise alal. Omaette grupid on moodustatud Tallinna keskosakonna, kui ka Lutheri ja Põhja-Puupapi vabrikute juures. Olemasolevail andmeil oli võimlemisest osavõtnuid aasta jooksul:

	Tallinna keskosakonnas	Lutheri osakonnas	Põhja-Puupapi v. osakonnas
1928	8 659	3 473	2 381
1927	7 259	997	1 121
1926	9 000	...	...
1925	17 140	1 577	...

Käsi-palli, korv- ja võrkpalli mängu levitamises ja selle tasapinna tõstmises Eestis on N.M.K.Ü. erilised teened. Teine saavutustelt väljapaistev ja väga levinud ala oleks pingpong, mis eriliselt harrastatav noorte hulgas. Olgu

veel tähendatud Eesti Poiste spordi liidu ollu-kutsumisele Tallinna osak. juures 1927 a. ja Tartus 1928 a., kuhu on koondunud üle 1 000 noore.

Peale nortemeeste kristlike ühingu tegevuse Eestis samuti noorte naiste kristlikud ühingu. See organisatsioon on eelmisest noorem ega pole suutnud seetõttu veel ülemaaliselt nii väljakujuneda, kui meeste oma. Osakonnad olemas Tallinnas, Tartus ja Pärnus. Tegeletakse ka spordiga, peaaesjalikult Tallinna osakonnas, kuid selle kohta puuduvad lähemad andmed.

12. Sport kultuurhariduslike sihte taotlevais seltsides

Sport dans les organisations poursuivant les buts culturels.

Peale eelpool esitatud puht spordiforganisatsioonide ja spordiga, kui kõrvaltegevusharuga tegevate organisatsioonide, tegeleb spordiga Eestis veel hulk muu sihilisi seltsi — esijoonel kultuurhariduslikud seltsid. Selliste seltside juures kohtame sageli spordiringe, millised harrastavad sportlike harjutusi, kuigi mitte süstemaatiliselt ja tippsaavutisteni küünilvalt. 1927 a. andmeil oli Haridusliidus registreeritud 286 kultuurhariduslikku seltsi liikmeks, neist olid andmed 217 seltsilt ehk 72,4%. Sellest 217 seltsist tegeles 52 spordiga, liikmete arvuga 1916. Sellest võiks järeldada, et umbes veerand kultuurhariduslikest seltsidest harrastab sporti. Paljud sellised kultuurhariduslike sihte taotlevad seltsid on liikmed ka Spordi keskliidule alluvas eriliituses, peaaesjalikult Ekraive liidus.

13. Rahva suhtumine spordile.

Rapport de la population aux sports.

Raske on täpsete andmete puudusel otsekohe selgitada, mil määral kogu rahvas tegeleb kehaliste harjutustega sportimise teel. Seda küsimust võimalduks lahendada (mida ka spordi statistikut-teoretikud eriti soovitanud) konkreetsel kujul ja täielikuimalt rahvalugemisel individuaal-kaardile vastavate küsimuste sissevõtmisega, nagu: 1) Kas tegeleb spordiga (ja, ei); 2) kui ja siis mis alal (alad tähendada); 3) kas vabalt või spordiseltsis ja, nimelt, kus. Nende küsimuste varal võimalduks küllaldaselt selgitada kuivõrt sport levinud rahva hulgas üldiselt, mil alal ja moel sporditakse ja kuivõrt intensiivselt sünnib see üksikuis riigiosades jne. Kuid üldiselt on selge, et paljud spordialad, iseäranis mängud — jalgpall, käsi-pall, pingpong, kergejõustik, liuväljasport, on rahva hulgas, eriti linnas, väga levinud, mistõttu on põhjust sportimises ühel või teisel viisil osavõtnute hulka pidada Eestis võrdlemisi kõrgeks. Eespool avaldatud võistlustest osavõtnute, registreeritud liikmete ja arvatavat spordiga tegelevate arvu silmaspidades, missuguste juure arvates veel kaitseväge ja koolisid võime

üldist ühel ehk teisel viisil, kas organiseeritult spordikoondistes ehk vabalt sportijate koguarvu 1930 a. Eestis pidada ümmarguselt 80 000 ümber, mis teeb rahvaüldarvust välja ümmarguselt 7% ehk võttes 10-19 a. vanustest — missugusse vanuse kontingenti kuuluma peaksid enam-vähem kõik sportijad peaaegu täielikult—11,5%.

Avalikkudest spordivõistlustest osavõtnute, õieti teatava staašiga sportlaste, arvu võib pidada Eestis umbes 8 000 ehk 0,7% kogu rahvast.

Kuid peetagu siinjuures silmas, missugusel ulatusel sportijad eeltoodud arvudesse on kokkuvõetud.

14. Sportlikud kõrgeimad saavutised.

Les meiltenurs rësultats sportifs obtenus.

Allpool esitatud rekordite üldtabeliga on püütud kõiki riigis 1. III. 1930 a. maksvaid rekorde koostada ja kõrvutada. Sinna on koondatud Eesti, maakondade, kaitseväe, kaitseliidu, politsei, piirivalve, ülikooli, keskkoolide ja töölisspordi rekordid ühes ilmarekordite kõrvutamiseks.

Et võrrelda oma rahva sportlikke kõrgeimad saavutisi ilmarekorditega, seks oleme arvutanud Eesti rekordite % ilmarekorditest ¹⁾. Üksikutel aladel saavutatud rekorditest ilmarekordile lähim oleks suhteliselt parim saavutis Eesti spordis. Kergejõustikus suhteliselt parima saavutisena esineb 5 000 m jooks, küünides ilmarekordile lähimale — 95,7%. Järgmisena oleks märkida kettaheitet — 95,2%. Siis 100 m jooks 94,5%. Seega poleks õige tavaline väide, et eestlased pole sprinterid. Tagajärke 11,0 on korratud 1928 ja 29 a., seega kahel korral. 100 m kõrgeim saavutis suhteliselt paremusel oleks seega 3-s ala. Neljandaks tuleb pidada 500 ja 200 m jooksu, milles mõlemal alal ilmarekordist on saavutatud 93,5%. Viiesandaks osutub 3 000 m jooks 93,3%. 92% ulatavad järgmised alad järjekorras: 400, 800, 1 000, 10 000, 1 500 ja 25 000 m jooks. 91% ilma rekordist teevad välja 4 × 100 teatejooks, kolmikhüpe h-ga, kõrgushüpe h-ga, 110 m tõkkejooks, kuulitõuge tugevama käega, 4 × 400 teatejooks ja kõrgushüpe. Kaugeimal ilmarekordist asub vasaraheide — 64,3%, siis teivashüpe — 83,6%, kõrgushüpe h-ta — 81,1%, ja ketas mõlema käega — 84,9%.

Paljud alad pole võrreldavad nende noteerimatusel ilmarekorditena.

¹⁾ Hüpped, heited, tõukesed, lösted on protsenditud tagajärjed — % — oleme arvutanud järgmise valemi järgi: $\% = 100 \cdot \frac{a}{e \cdot a}$, kus juures a = ala distants meetrites, i = ilmarekordi aeg, e = Eesti rekordi aeg.

²⁾ Rattasõidu tagajärjed sellekohaste teede ja velodroomide puudumisel on veel märksa nõrgemad, mistõttu viimased pole võetud vaatluse alla.

Kõrgemal, kui kergejõustikus, seisab saavutiste tasapinnalt meie raskesport. Siin vaatleme tõsterekorde. Kergejõustiku ala saavutuse kõrgeimaks piiriks osutus—95,7%. Tõstmises seisab aga eestlase nimel üks ilmarekord — nimelt raskekaalus vasakuga rebimises. See oleks praegusel silmapilgul üldse parim saavutis Eesti spordis. Mõni aeg tagasi seisid aga tõstmises veel paljud ilmarekordid eestlase käes. Mitte kaugel ilmarekordist ei seisa ka kergekaalus tõukamine vasakuga—98,6%, siis poolraskekaalus rebimine vasakuga—97,0%. Paremuselt neljas oleks poolraskekaalus tõukamine vasakuga—96,1%, missugused neli tagajärge kõik suhteliselt paremad kergejõustiku parimast. Nõrgeim tagajärg tõstmises on raskekaalus rebimine paremaga, vaid 79,2% ilmarekordist.

Suhteliselt nõrgeimaks Eesti spordis²⁾ osutuvad tagajärjed ujumises. Meie parim ujumise rekord kuulub naistele 100 meetris, nimelt 82,7% ilma rekordist. Õieti võiks siinkohal tähendada, et meil puuduvad basseiniid, nagu neid välismaal selle sõna all mõistetakse. Loomulik, et see on ujumise spordi edus suureks takistuseks. Järgmine parim oleks meeste 100 m rinnuli ujumises — 82,4%. Tagajärjelt nõrgeim on 200 m vabalt ujumises — vaid 64,2%.

Üldiselt kergejõustiku tasapinnal asub ka talisport kiiruisutamise tagajärgedelt. Parimaks tagajärjeks oleks märkida siin 500 m — 93,9%, siis 10 000 m 92,3%.

Üldtabelisse mahtumatusel toome kiiruisutamise rekordid siinkohal:

	Ilmarekord	Eesti rekord
500 m	43,1 — 1928	45,9 — 1928
1 500 "	2,17,4 — 1914	2,29,5 — 1923
5 000 "	8,26,5 — 1922	9,32,3 — 1924
10 000 "	17,17,4 — 1928	18,44,0 — 1923

Kõik Eesti rekordid esinevad rekordi ülesedja elukoha järgi ka vastava maa rekordina. Tabelis läbi kriipsutatud lahtrid maade, kaitseväge, kaitseliidu jne. kohal tähendavad rekordite noteerimatust.

Ruumipuudusel on tulnud jätta ära rekordite tabelis paljude spordialade üksikasjaline liigitelu. On toodud peamiselt Eesti esivõistlustel aset leidnud tähtsamad ja üldse sagedamalt võistluskavades leiduvad alad. Kahjuks on tulnud hüljata ka selliste tähtsate alade tagajärge, nagu kümne- ja viievõistlus, ent selle tingis nendel aladel saavutatud punktide ümberarvestamatus praegu üleilmeliselt maksvate normide alusel.

otsekoheselt võttes ilmarekordi sajana. Ajauksuses mõõdetavad

$\frac{a}{e \cdot a}$, kus juures a = ala distants meetrites, i = ilmarekordi

	Ilmarekord-Record mondial		Eesti rekord-Record eston.		Virumaa	Järvamaa	Harjumaa	Läänemaa	Saaremaa	Pärnumaa							
	tagajärg	üllesaadim. aasta	tagajärg	üllesaadim. aasta													
KERGEJÕUSTIK—ATHLETISME.																	
Mehed—Hommes.																	
Jooksud—Courses				1914						1925							
100 m.	10.4	1921	11.0	28/29	94.5	11.4	1927	11.0	1925	11.0	1914	12.3	1929	11.9	1924	11.0	1929
200 "	20.6	1926	23.1	1925	89.2	24.2	1925	24.0	1928	23.1	1925	25.4	1929	23.8	1924	23.5	1928
400 "	47.4	1916	51.0	1929	92.9	54.9	1925	53.4	1928	51.1	1926	55.1	1929	58.0	1925	54.2	1926
800 "	1.50,6	1928	1.59,3	1928	92.7	2.05,2	1926	2.13,0	1924	2.00,2	1929	—	—	2.10,1	1928	2.08,2	1929
1 500 "	3.51,0	1926	4.10,2	1929	92,8	4.19,3	1926	4.32,8	1928	4.10,2	1929	—	—	4.38,1	1928	4.19,9	1928
5 000 "	14.28,2	1924	15.07,4	1929	95,7	16,01,8	1928	16,52,6	1929	15,33,4	1929	—	—	17,39,5	1928	16,51,9	1925
10 000 "	30,06,2	1924	32,34,4	1929	92,4	35,10,3	1922	—	—	32,34,4	1929	—	—	—	—	37,51,9	1925
1/2 tunni—30 min.	—	—	9.015,95	1926	—	—	—	—	—	9.007,50	1929	—	—	—	—	8.138	1926
1 " —d'une heure.	—	—	17.098,35	1922	—	15.168,15	1927	—	—	17.098,35	1922	—	—	—	—	—	—
110 m. tõkkej.—110 haies	14,6	1928	16,0	1929	91,2	18,2	1925	—	—	16,0	1929	—	—	—	—	18,3	1929
400 " —400	—	—	57,4	1926	—	—	—	—	—	57,4	1926	—	—	—	—	—	—
Teatej. 400 m. (4×100)	41,0	1924	44,6	1929	91,9	48,8	1927	47,7	1929	44,6	1929	50,0	1929	—	—	47,8	1929
Relais 1600. (4×400)	3,14,2	1928	3,33,2	1922	91,1	3,53,9	1927	—	—	3,33,2	1922	—	—	—	—	3,40,8	1929
1600 m. (2×200+400+800)	—	—	3,45,0	1917	—	4,06,7	1925	4,25,5	1927	3,45,0	1917	—	—	—	—	3,56,0	1928
Kõrgus—Haut	7,89	1925	7,20,5	1929	91,8	6,53	1928	6,28	1923	7,20	1925	6,10	1929	5,98	1923	6,38,5	1929
Kaugus—Long	2,03	1924	1,85	1928	91,1	1,71	1926	1,60	1915	1,78	1915	1,66	1929	1,55	1926	1,75	1929
Kolmik—Triple saut	15,52,5	1924	14,20	1921	91,5	13,56	1928	13,05	1927	14,18	1924	11,86	1929	12,30	1926	13,04	1928
Teivas—A la perche	4,26	1927	3,56	1927	83,6	3,21	1928	3,10	1929	3,53	1923	2,80	1929	2,65	1924	3,45	1929
Oda—Javelot	15,87	1928	14,47	1928	91,2	12,18,5	1928	12,78	1928	14,16	1928	10,65	1929	10,90	1926	12,52	1928
Ketas—Disque	48,20	1926	45,90	1929	93,2	41,22	1928	40,65	1923	42,38	1922	30,69	1929	32,59	1924	39,14	1928
Kuul—Poids	69,88	1927	63,32	1921	90,6	57,66	1928	51,96	1927	60,75	1922	39,44	1929	39,61	1922	61,49	1928
Vasar—Marteau	57,77	1913	37,15	1921	64,3	25,38	1923	28,34	1927	37,15	1921	—	—	—	—	29,05	1928
Raskus 12,5 kg.—Poids Naised—Femmes.	—	—	16,77	1929	—	13,04	1928	—	—	16,77	1929	12,04	1929	—	—	15,00	1927
Jooksud—Courses				1929													
80 m.	—	—	7,9	1928	—	8,1	1927	9,7	1927	7,9	1929	9,4	1929	8,4	1923	7,9	1928
100 "	—	—	12,8	1929	—	13,3	1927	—	—	12,9	1928	—	—	15,0	1923	14,0	1928
200 "	—	—	26,6	1929	—	30,2	1926	—	—	26,6	1929	—	—	—	—	30,8	1926
400 "	—	—	61,8	1929	—	—	—	—	—	61,8	1929	—	—	74,0	1923	—	—
800 "	—	—	2,30,6	1929	—	—	—	—	—	2,30,6	1929	—	—	—	—	—	—
Teatej. 240 m. (4×60)	—	—	32,8	1928	—	33,9	1927	—	—	33,2	1924	—	—	—	—	36,0	1929
Relais 400 m. (4×100)	—	—	55,5	1929	—	57,8	1927	—	—	55,5	1929	—	—	—	—	—	—
Kaugus—Long	—	—	1,40	1926	—	1,40	1926	—	—	1,35	1928	1,20	1929	1,28	1923	1,25	1928
Kõrgus—Haut	—	—	5,42	1929	—	4,89	1927	—	—	5,42	1929	4,03	1929	4,28	1923	4,55	1924
Kuul (4,0 kg.)—Poids	—	—	35,38	1923	—	22,95	1923	—	—	35,38	1923	—	—	19,06	1923	18,20	1926
Ketas (1,0 kg.)—Disque	—	—	34,71	1923	—	25,48	1927	—	—	34,71	1923	—	—	—	—	—	—
Oda (600 kg.)—Javelot	—	—	10,52	1929	—	9,37	1929	—	—	10,52	1929	—	—	—	—	—	—
TÖSTMINE—POIDS et HALTÉR.																	
Sulgkaal—Poids plume.																	
Surum. kahega—Dévél. à d. bras	92,5	—	85,0	1928	91,9	80,25	1923	55,0	1926	77,5	1924	—	—	—	—	85,0	1928
Tõukam. parem.—Jeteribras dr.	92,5	—	82,0	1922	88,6	85,0	1923	55,5	1923	82,0	1922	—	—	—	—	75,0	1926
" kahega— " à deux br.	120,0	—	108,75	1928	80,6	83,5	1926	77,5	1927	101,5	1923	—	—	—	—	108,75	1928
Rehim. vasak.—Arache(brasg.)	70,0	—	66,39	1926	84,8	55,0	1923	47,5	1927	65,0	1922	—	—	—	—	66,39	1926
" kahega— " à deux br.	90,0	—	82,5	1928	91,7	67,5	1926	57,5	1927	80,0	1924	—	—	—	—	82,5	1928
Kergekaal—Poids légers.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Surumine kahega	100,0	—	91,25	1923	91,8	91,25	1923	71,0	1923	88,5	1923	—	—	—	—	82,5	1930
Tõukam. paremaga	107,5	—	87,5	1923	81,4	87,5	1923	70,0	1927	81,25	1923	—	—	—	—	77,5	1923
" kahega	135,0	—	117,5	1920	87,0	115,0	1924	92,5	1927	117,5	1920	—	—	—	—	110,0	1927
Rehimine vasak.	77,5	—	70,0	1930	91,3	65,0	1923	60,0	1927	67,5	1924	—	—	—	—	65,0	1927
" kahega	103,0	—	97,5	1924	94,7	80,0	1924	70,0	1927	97,5	1924	—	—	—	—	85,0	1924
Keskkaal—Poids moyens.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Surumine kahega	105,0	—	97,5	1927	92,9	96,0	1927	80,0	1927	92,5	1921	—	—	—	—	90,0	1925
Tõukam. paremaga	112,5	—	92,5	1923	82,2	85,0	1926	70,0	1928	80,0	1926	—	—	—	—	86,0	1926
" kahega	142,5	—	127,5	1928	89,5	122,5	1927	105,0	1929	125,0	1927	—	—	—	—	116,25	1925
Rehimine vasak.	85,0	—	79,0	1926	92,9	67,5	1927	60,0	1928	72,5	1924	—	—	—	—	79,0	1926
" kahega	107,5	—	100,0	1923	93,0	85,0	1926	75,0	1927	100,0	1923	—	—	—	—	87,5	1926
Poolraskekaal—Poids mi-tourds.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Surumine kahega	111,0	—	96,25	1924	86,7	80,0	1927	77,5	1927	96,25	1924	—	—	—	—	90,0	1928
Tõukam. paremaga	107,5	—	100,0	1924	93,0	75,0	1927	70,0	1927	100,0	1924	—	—	—	—	67,5	1924
" kahega	150,5	—	135,0	1928	89,7	105,0	1927	105,0	1927	132,5	1927	—	—	—	—	125,0	1929
Rehimine vasak.	82,5	—	80,0	1924	97,0	60,0	1927	62,5	1927	80,0	1924	—	—	—	—	75,0	1926
" kahega	118,0	—	100,0	1928	84,7	80,0	1927	82,5	1929	97,5	1927	—	—	—	—	92,5	1928
Raskekaal—Poids lourds.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Surumine kahega	128,0	—	102,5	1928	80,1	70,0	1924	75,0	1927	102,5	1928	—	—	—	—	92,5	1925
Tõukam. paremaga	113,5	—	102,5	1927	90,3	68,5	1924	75,0	1928	102,5	1927	—	—	—	—	97,5	1926
" kahega	161,5	—	150,0	1928	82,9	92,0	1924	100,0	1928	150,0	1928	—	—	—	—	135,0	1926
Rehimine vasak.	90,0	—	90,0	1927	100,0	51,0	1924	55,0	1928	90,0	1927	—	—	—	—	85,0	1926
" kahega	126,5	—	115,0	1929	90,9	66,5	1924	72,5	1927	115,0	1927	—	—	—	—	105,0	1926
UJUMINE—NATATION.																	
Mehed—Hommes.																	
Vabalt—Nage libre																	
100 m. bass.	57,4	1924	1,16,1	1927	75,4	1,41,2	1925	—	—	1,16,1	1927	—	—	—	—	1,37,2	1924
200 "	2,08,0	1927	3,19,4	1927	84,2	4,06,9	1925	—	—	3,23,3	1923	—	—	—	—	—	—
30																	

Tab. 1. Väliskaubandus veebruaris 1930 a.

Kõhul, kühul kaubus en- dises klassi- stifikatsioon.	Dans les chiffres du tableau les marchandises passées en transit ne sont pas comprises. Trafic de perfectionnement, réexportation et ré- importation sont compris.	Inglise	Läti	N.S.V.L.	Poola-	Prant-	Rootsi	Saksa	Ceh-	Ühis-	Muud
		Angle- terre	Letto- nie	U.R.S.S.	Danzig Polog- ne- Danzig	seuse France	Suède	Alle- magne	hoslo- vakkia Tehko- slovaq.	riigid Etats- Unis	riigid Autres pays
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Esti-Läti ühine nomenklatuur <i>Nomenclature unifiée pour Estonie et Lettonie</i>											
A. Sissevedu tonnides -- Importation en tonnes.											
5	I. 1. Elusloomad (arv—nombre)	—	—	—	—	—	—	36	—	—	—
1	II. Toidu- ja maitseained, joogid	628,6	3,7	3 485,5	3 770,4	35,6	45,9	5 938,2	103,0	412,9	1 294,1
1, 4	2. Tera- ja jahvatatud vili	219,3	—	2 010,8	2 119,2	29,8	45,1	5 517,5	—	367,8	1 095,1
2, 4	3. Aia- ja juurvili	—	—	54,9	—	0,1	0,0	19,2	—	9,9	143,1
3	4. Karjasaadused	0,0	—	—	—	0,0	—	1,0	—	85,1	1,0
4	5. Kala, kalasaadused ja vähid	382,3	—	0,1	—	1,1	—	0,0	—	—	—
1	6. Muud toidu- ja maitseained ning joogid	26,9	0,2	1 419,7	1 651,1	4,5	0,0	151,1	103,0	0,0	53,3
6	7. Loomasööd	—	3,5	—	—	—	—	250,3	—	—	0,6
4, 7	III. Toores- ja poolvalmisained	154,9	2 038,2	1 517,7	2 176,2	15,4	30,7	452,8	0,6	1 017,3	1 346,8
8	8. Loomariigained (peale rasvade)	0,1	1,6	—	—	0,0	10,3	0,5	0,0	51,1	58,1
9	9. Seemned, taimed ja nende osad	—	31,3	232,8	0,1	14,1	—	11,3	0,0	16,6	62,7
10	10. Metsamaterjal	—	1 800,5	—	—	—	—	10,0	—	—	2,7
17, 18	11. Paberitooresained	—	—	—	—	—	—	—	—	—	297,0
19-21	12. Tekstiiltooresained	22,0	15,9	30,0	14,0	—	—	—	1,9	496,7	568,1
19	13. Ärsid ja metallid töötlemata (metallimüüd)	2,0	—	—	—	—	—	0,0	44,0	—	0,3
20	14. Mineraalid peale ärside	—	—	131,5	1 677,0	—	11,6	122,2	0,2	—	21,7
19-21	15. Keemiatõstusained:	129,6	430,0	1 123,5	469,3	1,3	8,2	208,0	0,3	513,3	936,3
6	a) sellist õli, rasvad, vaigud, kummi toorelt	129,8	21,6	1 123,3	469,3	1,3	8,2	208,0	0,3	513,3	936,3
8	b) väetisained	—	417,4	—	—	—	—	—	—	—	247,5
8	IV. Valmisraud	62,9	97,0	63,1	425,3	213,0	98,1	1 044,5	105,1	36,3	1 312,4
8	16. Nähad töötletud ja nahkkaup	0,6	0,1	0,0	0,1	0,2	0,1	2,8	0,1	—	0,5
9	17. Puutõstusained	0,1	8,9	16,7	0,0	0,0	0,0	3,9	0,0	0,1	132,8
11	18. Paberitõstusained	1,4	22,6	2,5	0,1	0,3	4,0	53,9	10,8	0,2	186,8
12, 13	19. Tekstiilõstusained	13,8	1,3	1,2	1,5	9,6	1,4	39,4	6,5	1,7	15,2
14	20. Metallid	6,8	24,3	0,1	—	102,0	27,5	463,3	0,0	—	306,3
15	21. Põllumajandusmasinad ja riistad ¹⁾	—	3,0	—	—	61,7	4,3	16,0	—	0,4	0,2
15	22. Jõu- ja töomasinad	10,7	3,7	—	2,8	0,8	22,1	76,9	0,0	5,6	6,2
13	23. Metallkaup	3,1	8,2	—	4,9	0,3	21,6	182,7	1,5	2,5	19,6
15	24. Elektrimasinad—aparaadid ja tarbeasjad	0,4	0,0	—	—	0,0	4,2	27,7	0,2	0,3	3,5
16	25. Instrumendid, aparaadid ²⁾ ja laskeriistad	2,7	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	9,6	0,2	0,1	1,7
15	26. Transportabinõud	1,7	0,0	—	—	0,1	0,5	6,2	—	21,8	11,3
17	27. Keraamika ja muud mineraalkaubad	4,7	1,5	—	10,5	3,1	1,5	26,4	6,5	0,4	339,0
19, 21	28. Keemiatõstusained	16,6	23,3	42,5	405,3	34,0	10,7	132,0	78,8	3,4	283,3
22	29. Muud eraldi nimetatava kaubad	0,2	0,0	—	0,0	0,3	0,0	3,0	0,6	0,0	1,0
12, 13, 22	V. 30. Kallismetallid ja -kivid	—	—	—	—	0,0	—	0,0	—	—	0,1
	Kokku { kg	846,4	2 185,9	5 066,3	6 371,9	264,0	174,7	7 465,5	208,7	1 467,0	3 953,4
	{ %	3,0	7,8	18,1	22,8	0,9	0,6	26,7	0,8	5,2	14,1
	Jaanuar 1930	7 474,2	410,5	3 293,8	6 776,8	404,7	2 341,3	9 143,7	223,2	1 455,7	3 843,9
	1/1—28/II 30	8 320,6	2 599,4	8 360,1	13 148,7	668,7	2 516,0	16 609,2	431,9	2 922,7	7 797,3
B. Sisseevedu kroonides — Importation en kr. (couronne d'Estonie, égale 100⁰⁰/₁₀₀ gramme de l'or pur (100 marks antérieurs).											
5	I. 1. Animateid elusloomad	—	—	—	—	—	—	353	—	—	—
7	II. Detsidid toidu- ja maitseainete, jookide	163 495	451	332 582	530 389	21 815	12 716	720 698	10 349	122 142	341 969
1, 4	3. Tera- ja jahvatatud vili	57 030	—	246 583	234 836	3 048	12 509	676 692	—	76 244	237 551
2	4. Aia- ja juurvili	—	—	13 726	—	105	2	3 771	—	9 555	49 744
3	5. Karjasaadused	11	—	—	—	154	—	1 512	36	37 292	2 402
4	6. Kala, kalasaadused ja vähid	90 410	—	414	—	1 371	106	11	—	—	—
3	7. Loomasööd	7 611	311	7 859	295 552	12 137	10	5 800	19 319	21	62 212
1	8. Muud toidu- ja maitseained ning joogid	—	140	—	—	—	—	32 192	—	—	60
6	III. Toores- ja poolvalmisained	85 585	82 044	220 376	80 569	10 743	12 031	171 212	1 251	944 174	890 261
4, 7	9. Loomariigained (peale rasvade)	360	2 025	—	—	2 978	5 122	37 147	645	71 769	72 351
8	10. Seemned, taimed ja nende osad	—	13 953	48 915	430	6 273	426	20 099	113	15 876	77 925
9	11. Metsamaterjal	—	8 098	—	—	—	—	3 188	—	—	1 440
10	12. Paberitooresained	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 501
17, 18	13. Tekstiiltooresained	51 272	24 145	51 512	7 498	—	—	8 820	—	785 699	597 014
19-21	14. Ärsid ja metallid töötlemata (metallimüüd)	7 911	—	—	—	—	—	4 899	—	—	348
19	15. Mineraalid peale ärside	—	—	3 219	27 493	—	1 454	4 722	210	—	1 378
20	16. Keemiatõstusained:	20 012	33 223	117 330	44 264	1 492	5 023	33 337	283	70 836	120 075
	a) sellist õli, rasvad, vaigud, kummi toorelt	26 012	3 579	116 470	44 264	1 492	5 023	31 437	249	70 836	73 355
	b) väetisained	—	24 640	—	—	—	—	—	—	—	45 278
6	IV. Valmisraud	252 879	76 688	23 865	107 691	240 824	144 183	1 389 023	175 057	113 909	522 092
8	17. Nähad tootetud ja nahkkaup	5 576	1 760	278	3 905	2 786	1 451	58 427	1 248	—	4 225
9	18. Puutõstusained	508	4 917	5 334	28	1 512	398	9 521	60	313	42 419
11	19. Paberitõstusained	2 691	8 724	1 323	162	1 412	4 497	31 417	13 401	220	61 975
12, 13	20. Tekstiilõstusained	151 958	12 175	9 346	22 550	141 213	13 022	359 304	98 491	9 288	112 124
14	21. Metallid	1 977	5 163	30	—	13 295	15 442	100 467	140	—	43 032
15	22. Põllumajandusmasinad ja riistad ¹⁾	—	1 685	—	—	24 437	6 476	11 721	—	—	487
15	23. Jõu- ja töomasinad	12 477	3 606	—	1 485	3 680	53 222	139 078	83	19 520	9 906
13	24. Metallkaup	8 244	7 647	—	4 970	690	24 418	139 208	3 805	6 086	19 292
15	25. Elektrimasinad—aparaadid ja tarbeasjad	3 981	25	—	—	498	12 927	99 855	2 127	2 212	28 228
16	26. Instrumendid, aparaadid ²⁾ ja laskeriistad	19 190	795	723	214	1 516	157	87 251	5 532	661	30 541
17	27. Keraamika ja muud mineraalkaubad	13 370	169	—	—	2 354	1 448	18 894	—	65 163	26 174
19, 21	28. Keemiatõstusained	3 985	2 103	—	9 140	1 108	1 107	35 256	8 513	1 526	33 875
22	29. Muud eraldi nimetatava kaubad	26 013	27 413	8 833	64 834	40 139	9 716	158 074	38 087	8 167	97 426
12, 13, 22	V. 30. Kallismetallid ja -kivid	2 914	566	—	303	6 189	502	40 130	5 570	266	12 419
	Kokku { kr	501 959	159 183	579 423	718 848	273 423	188 930	2 311 281	195 657	1 139 225	1 769 905
	{ %	6,4	2,0	7,6	9,1	3,5	2,1	29,4	12,5	5,0	22,4
	Januar 1930	580 467	163 730	12 839	766 256	258 580	435 870	2 658 839	137 019	1 500 547	2 338 765
	1/1—28/II 30	1 062 426	322 913	952 621	1 485 106	532 008	602 800	4 970 120	382 676	2 680 772	4 198 610

1) Siin ka pilmatalid, sisseaad. 2) Peale elektriparaatide.

Commerce extérieur en février 1930.

Kokku Total	%	Veeb. Févr. 1929	1/1-28/II 1930	Belgia Belgi-que ¹⁾	Hol-landi Pays-Bas	Inglise Angle-terre	Läti Leto-nie	N.S.V.L. U.R.S.S.	Rootsi Suède	Saksa Alle-magne	Soome Fin-lande	Taani Dane-mark	Muud ri-gid Au-tes pays	Kokku Total	%	Veeb. Févr. 1929	1/1-28/II 1930
11	12	13	14	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
A. Väljavedu tonnides - Exportation en tonnes.																	
361	16	40	177			312,2	7,1		29,2	218,6	219,2	1,8	1 189,7	1 978,0	13,8	74	130
15 717,9	56,1	10 090,3	29 036,7	0,2												764,4	1 397,5
11 404,8	40,7	6 032,3	20 516,3														146,6
226,3	0,8	307,8	492,7										1 149,4	1 240,6	8,6	1,0	2 374,2
38,1	0,1	15,4	196,6	0,2		298,5			7,0	191,4	19,0	1,8	30,4	548,3	3,8	577,7	1 387,3
384,4	1,4	377,6	611,2						22,1	27,2	8,4		4,2	62,0	0,4	56,2	152,7
3 409,9	12,2	2 628,4	6 865,3				13,7		7,1	0,1	0,0		5,6	76,7	0,6	14,5	268,8
254,4	0,9	678,8	402,2						0,1	0,0	50,2		5,0	50,0	0,4	115,0	367,8
8 631,1	31,5	13 002,5	26 941,2	591,5	58,7	4 874,4	128,7		19,9	516,7	307,8	0,0	987,3	7 485,0	52,2	8 076,8	20 696,1
122,2	0,4	14,9	320,7				11,1		3,1	4,1	0,3		14,0	32,0	0,2	28,5	72,9
309,0	1,3	353,4	798,3		58,7		14,7		0,1					64,5	0,4	199,2	113,4
1 629,0	5,8	2 995,5	1 928,1				681,6							952,8	6,7	5 015,6	7 159,4
297,0	1,1	117,4	3 22,3	459,1			3 240,9						812,2	4 512,2	31,5	2 093,7	6 376,7
1 089,5	3,9	233,8	2 420,5	182,4			736,9						48,7	1 205,8	8,4	746,3	2 767,3
46,3	0,2	38,4	127,5						16,3	435,3			105,5	553,0	3,9	185,2	877,8
1 964,2	7,0	4 777,0	11 117,0				29,5				98,4			127,9	0,9	772,0	1 542,2
3 313,9	11,8	4 476,1	10 066,2			0,4	16,7			7,6			0,0	31,2	0,2	38,3	87,1
2 420,6	8,6	1 408,1	5 110,8										0,0	0,2	0,2	38,9	31,8
891,5	3,2	3 069,3	4 648,5						16,5					16,5	0,1		33,0
3 457,7	12,4	2 352,9	7 346,6	157,3	90,1	2 083,5	285,1	709,7	282,5	377,2	11,5	350,1	558,6	4 885,6	34,0	2 564,9	9 758,2
4,7	0,0	8,2	12,7			4,6								4,6	0,0	3,8	0,2
162,8	0,6	101,9	297,9	108,8	14,4	1 641,1	0,0		157,9	0,8		61,9	66,0	2 050,8	14,8	979,6	4 244,0
282,6	1,0	192,0	350,2	48,4	71,8	389,3	0,1	709,7	192,7	5,7			373,4	1 791,3	12,5	1 382,6	3 467,4
91,5	0,3	105,2	179,0		3,9	24,1	16,8		81,4	142,0	0,6	280,9	46,8	602,6	4,2	470,7	1 125,7
980,4	3,3	1 228,9	2 770,7						3,2	0,4				3,6	0,0	0,4	3,6
85,7	0,3	64,8	153,1				0,6		0,0		8,8			9,4	0,1	2,5	25,2
128,8	0,5	171,9	286,3				1,2		3,9	3,8	0,0		38,1	46,5	0,3	40,7	228,7
244,2	0,9	176,0	675,6				7,9		0,8	3,9			32,2	44,7	0,3	3,4	46,7
30,3	0,1	33,1	88,9	0,0			0,3		0,1	0,7	1,0		1,3	4,9	0,0	2,6	12,1
14,6	0,1	10,3	32,5				1,2		6,0	1,6			0,2	2,0	0,0	0,5	5,1
41,8	0,2	15,1	81,4				0,2		0,1				0,3	1,9		1,9	4,9
393,6	1,4	48,9	493,1				2,3	245,9	0,1			1,4		248,3	1,8	327,7	402,0
1 034,8	3,7	221,8	1 774,5				12,1	0,1		61,4	0,1			73,7	0,5	0,8	182,3
5,9	0,0	4,8	9,7				0,0			0,2				0,4		0,1	1,9
0,1	0,0	0,1	0,1														
28 006,8	100	25 445,8	749,0	148,8	7 270,1	400,9	709,7	331,6	1 112,5	538,5	351,9	2 735,6	14 348,6	11 406,1	100		
35 367,3			5,2	1,0	50,7	2,8	4,9	2,3	7,8	3,8	2,4	19,1					
			274,9	1 579,4	9 493,3	437,1	844,2	256,9	2 317,5	1 094,1	284,3	4 056,5	20 503,2				
			1 059,9	1 738,2	18 678,4	838,0	1 558,9	588,5	3 429,5	1 632,6	586,3	6 792,1					

B. Väljavedu kroonides - Exportation en kr.																	
														1 000 kr			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	1	2	3	4
0,3	1,2	1,1	35 030			21 921	511 407	41 391	1 350	188 583	35,0	0,5	16,5	35,0	0,5	16,5	46,3
2 265,0	28,8	2 015,0	4 644,5	353		761 133	2 720				1 528,9	23,0	1 293,0	1 528,9	23,0	1 293,0	3 763,0
1 536,5	19,6	1 177,8	2 920,3					110			0,1						22,2
76,9	1,0	108,1	210,3					4 970		114 750	119,7	1,8	0,7	204,6	2		9
41,4	0,5	16,9	189,2	353		726 880		6 283	490 022	13 680	58 444	1 297,0	19,5	1 200,5	3 332,2	4	5
101,4	1,3	108,5	163,3					15 428	21 355	7 337	2 258	46,5	0,7	60,5	78,6	6	
471,4	6,0	511,6	995,1			34 253	2 720	210	30	10 244	13 131	60,6	0,9	11,1	122,4	6	6
32,4	0,4	92,1	57,3							5 600		5,0	0,1	20,2	23,0	7	
2 496,6	31,8	1 454,6	6 178,1	211 527	4 005	1 215 808	55 459	14 273	103 745	162 468	30	230 423	1 997,7	30,0	2 254,2	3 074,7	III
192,4	2,4	50,5	469,1				35 312	3 742	7 739	1 250		30 744	78,8	1,2	251,1	146,5	8
193,0	2,5	410,5	490,4				5 584	14 907		380			20,9	0,3	85,1	30,2	9
14,3	0,2	38,4	41,9		4 005	58 735	270						63,0	0,9	351,3	364,5	10
19,5	0,2	27,5	31,7	56 096		475 620						156 232	717,9	10,8	374,0	1 426,4	11
1 525,0	19,4	448,5	3 350,5	125 431		675 208	2 858			64 073	158 216		31 100	1 057,5	15,9	1 141,1	1 694,5
13,1	0,2	5,1	35,0							10 531	15 875		3 305	29,7	0,4	19,9	54,0
38,5	0,5	91,4	220,6				1 400				3 000			4,4	0,1	23,6	14,0
501,9	6,4	382,7	1 308,9			661	710			15 078			9 042	35,5	0,4	8,1	44,2
377,7	4,8	217,0	848,8										20	0,1		7,4	6,5
117,5	1,5	163,9	445,3				380						30	0,4		0,9	0,1
3 048,4	38,8	2 829,9	6 313,4	36 918	29 440	560 096	82 762	177 672	313 035	783 728	16 367	721 636	373 267	3 094,9	46,5	2 021,1	6 103,1
79,6	1,0	103,6	211,6			18 755								18,8	0,3	14,1	40,0
65,0	0,9	43,1	70,7	27 012	3 000	335 167	2		59 896	048	15 300	32 240	473,3	7,1	101,9	948,8	
174,9	2,2	115,5	341,0	9 746	13 886	97 631	200	177 672	45 041	2 598	620	87 775	495,2	6,6	827,9	875,4	
928,8	11,9	1 139,8	1 742,7		12 554	78 316	70 033		232 980	649 010	1 915	701 836	182 970	1 949,7	29,3	1 481,7	2 709,7
179,5	2,3	193,7	470,8						4 940	200				5,1	0,1	0,1	5,1
46,2	0,6	60,2	117,2				1 500		150		3 890			5,5	0,1	1,1	20
244,0	3,1	255,7	593,1				870		5 644	12 325	75		43 233	62,2	0,9	56,7	229,1
264,3	3,4	201,8	650,6			13 650			440	5 584			1 450	21,1	0,3	2,3	23,8
148,3	1,9	187,7	392,3	160		2 108	660		2 573	4 506	8 529		13 036	31,6	0,5	14,0	66,1
144,5	1,8	120,6	289,9				290		250	4 818			8 307	18,7	0,2	4,8	28,6
127,6	1,6	45,8	226,0						1 000				4 500	6,8	0,1		12,7
96,6	1,2	55,5	180,1				746	9 083									

Tab. 2. VALISKAUBANDUS MUUDE RIIKIDEGA VEEBUEARIS 1930 a. — COMMERCE EXTÉRIEUR avec les AUTRES PAYS en FÉVRIER 1930.

Rahvusvaheline statistiliste territooriumide numeratsioon	Sissevedu Importation		Väljavedu Exportation		Numération internationale des territoires statistiques	Sissevedu Importation		Väljavedu Exportation	
	ton	kr	ton	kr		ton	kr	ton	kr
77. Abessiinia—Abyssinie	0,5	1 019	—	—	15. Kreeka—Grèce	14,3	14 627	45,9	9 677
108. Argentina—Argentine	165,6	97 436	56,8	12 265	141. Kuuba—Cuba	0,9	8 454	5,9	1 274
182. Austraalia—Australie	130,5	50 596	0,9	3 064	22. Leedu—Lituanie	8,8	5 924	166,3	132 281
6. Austria—Autriche	2,7	30 145	0,0	15	121. Lõuna-Aafrika Liit—Afrique-Equatoriale Française	0,2	208	1,7	455
7. Belgia-Luksemburgi majand. liit—Belgo-Luxembourg, Union Econ.	333,3	91 626	*	*	34. Lõunaslaavia—Yongostavia	—	—	0,2	2 703
170. Brasiilia—Brésil	31,0	26 378	3,8	726	78. Libeeria—Libéria	0,1	150	—	—
169. Boliivia—Bolivie	—	—	2,8	1 012	146. Mehhiko—Mexique	0,3	314	—	—
8. Bulgaaria—Bulgarie	10,1	12 455	0,9	2 681	23. Norra—Norvège	2,2	1 513	32,1	93 367
78. Egiptuse—Egypte	190,8	344 869	14,0	4 097	51. Palestiina—Palestine	0,5	450	—	—
173. Ekvador—Equateur	0,9	772	24,1	8 571	148. Panama—Panama	—	—	3,5	900
143. Guatemala—Guatemala	0,7	1 489	4,1	1 100	175. Peruu—Pérou	34,4	76 452	17,0	4 878
36. Helveetsia—Suisse	3,3	78 104	0,1	60	27. Portugal—Portugal	0,8	744	—	—
40. Hiina—Chine	0,6	1 454	1,1	11 515	26. Poola-Danzig—Pologne-Dantzig	*)	*)	128,4	34 189
11. Hispaania—Espagne	0,6	204	—	—	14. Prantsuse—France	*)	*)	320,9	275 813
25. Hollandi—Pays-Bas	65,8	81 717	*)	*)	109. Prantsuse Alžäär—Algérie Franç.	11,1	2 717	—	—
72. Hollandi-India—Indes Néerlandaises	8,1	15 409	—	—	90. Prantsuse Marokko—Maroc Franç.	5,4	1 398	—	—
65. India—Inde	444,4	193 323	68,2	16 392	71. Prantsuse-Indo-Hiina—Indo-Chine Française	0,8	730	—	—
19. Itaalia—Italie	94,7	47 546	0,1	59	28. Rumeenia—Roumanie	—	—	1,2	4 000
178. Inglise-Gviana—Guyane Britan.	—	—	12,0	2 616	112. Senegal—Sénégal	—	—	—	—
98-104. Inglise-Lõuna-Aafrika—Afrique d'Est Britannique	4,1	4 519	—	—	53. Siiam—Siam	—	—	4,3	930
150-153. Inglise-Kesk-Ameerika—Amérique Centrale Britannique	—	—	2,0	450	13. Soome—Finlande	543,7	140 277	*)	*)
85-88. Inglise-Lääne-Aafrika—Afrique d'Ouest Britannique	9,1	5 693	—	—	9. Taani—Danemark	850,3	208 019	*)	*)
66. Inglise-Malaja—Malaisie Britan.	0,5	942	13,4	2 877	62. Tseilon—Ceylon	1,1	3 608	—	—
45. Jaapani—Japan	9,1	853	5,8	1 542	56. Türgi—Turquie	29,3	18 292	—	—
154. Jamaica—Jamaïque	0,2	490	—	—	171. Čiili—Chili	247,5	45 278	—	—
138. Kaanada—Canada	701,0	144 190	—	—	37. Čehoslovakkia—Tchécoslovaquie	—	—	15,5	3 722
172. Kolumbia—Colombie	0,2	677	—	—	10. Ungari—Hongrie	0,6	5 332	0,0	250
107. Kanari saared—Iles Canaries	—	—	3,2	679	170. Urugval—Uruguay	—	—	6,2	1 388
					185. Uus-Meremaa—Nouvelle-Zélande	0,2	044	—	—
					177. Venezuela—Venezuela	—	—	5,0	1 600
					134. Ühisriigid—Etats Unis	*)	*)	1 167,8	155 575

Tab. 3. Tähtsamate ainete väliskaubandus veebruaris 1930 a. Commerce extérieur des principaux articles en février 1930.

Järjek. nr. Eelilikus üksikainete nomenklat	Eesti-Läti ühine nomenklatuur Nomenclature unifiée pour l'Estonie et Lettonie	ton		kr.		Järjek. nr. Eelilikus üksikainete nomenklat.	Kr—couronne d'Estonie, égale 100/248 gramme de l'or pur (100 marks antérieurs)	ton		kr	
		2	3	4	5			6			
SISSEVEDU — IMPORTATION											
II. Toidu ja maitseained, joogid											
2. Tera- ja jahvatatud vili		15 717,6	2 264 975	232	—	232	—	—	—	—	—
11 Rukis		11 404,8	1 538 493	233	—	233	100,7	—	—	—	13 962
Sel.: Saksa		7 211,1	793 223	236	—	236	50,2	—	—	—	6 557
Sel.: Poola-Danzig		4 597,0	505 673								
12 Nisu		2 012,2	221 345	III. Toores ja poolvalmisained							
Sel.: Saksa		2 260,9	440 762	8 831,1		2 498 606					
Sel.: Kaanada		778,3	151 763	8. Loomariigained, peale rasvade							
Sel.: Ühisriigid		583,7	113 925	237—241		Loomanhad kuivalt soolatud		122,3 192 407			
13 Oder		310,6	60 566	Sel.: Inglise		Loomanhad märjalt soolatud		0,1 390			
14 Kaer		525,3	63 032	Sel.: Ühisriigid		Loomanhad märjalt soolatud		0,1 390			
16 Mais		805,7	84 601	Sel.: Argentina		Loomanhad märjalt soolatud		100,2 143 118			
21 Nisujahu		0,2	20	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		51,1 71 789			
Sel.: Inglise		415,0	107 893	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		26,4 39 956			
Sel.: Kaanada		219,9	57 080	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		24,8 22 399			
Sel.: Ühisriigid		109,8	28 517	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		0,5 42 350			
20 Manna		47,2	12 269	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			
Sel.: Rootsi		36,1	10 479	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		369,0 193 016			
Sel.: Prantsuse		26,2	7 603	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			
27 Herkulo ehk kueratangud		9,9	2 876	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		26,8 8 000			
30 Riis		37,0	1 136	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			
Sel.: India		95,6	24 847	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			
3. Ala- ja juurvill		226,3	76 983	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			
35 Herved		70,7	16 967	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			
59 Apelsiinid ja mandariinid		55,2	22 351	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			
60 Sidrunid		31,0	6 644	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			
62 Banaanid		—	—	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			
69—75 Puuvilli ja narijad kuivatatud		48,9	26 657	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			
5. Kala, kalasaadused ja vähid		384,4	101 401	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			
112 Heeringad		383,2	99 605	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			
6. Mund toidu- ja maitseained ning joogid		3 409,9	474 349	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			
167 Kohv toores, ubades		4,7	8 333	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			
172, 175 Kakao ubades ja pulbris		13,7	10 944	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			
176 Tee igasugune		6,2	17 173	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			
178, 179 Suhkur peentke ja rafinaad		1 966,9	352 965	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			
Sel.: Poola-Danzig		1 651,1	295 552	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			
Sel.: N. S. V. L.		212,8	38 100	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			
205, 206 Sool		1 379,7	37 155	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			
207 Kunstvõi		14,8	15 069	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			
213, 217, 221—224 Viinad ja veinid		4,3	9 371	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			
7. Loomasööd		254,4	32 392	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			
231 Kiliid igasugused (loomatoit)		50,0	4 282	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			
Sel.: Saksa		50,0	4 282	Sel.: Brasiilia		Loomanhad märjalt soolatud		—			

*) Vaata tab. 1.

Tab. 8. Tähtsamate ainete väliskaubandus veebruaris 1930 a. (järg).
Commerce extérieur des principaux articles en février 1930 (suite).

Järjek. nr. täielikuks üksikainete nomenklat.	Eesti-Läti ühine nomenklatuur <i>Nomenclature unifiée pour Estonie et Lettonie</i>	ton		Järjek. nr. täielikuks üksikainete nomenklat.	Kr.—couronne d'Estonie, égale 100/248 gramme de l'or pur (100 marks antérieurs)	ton	
		2	3			5	6
SISSEVEDU—IMPORTATION.							
447	Kivisüsi. Sel.: Poola-Danzig Saksa	1 858,2 1 677,0 155,2	30 633,1 27 493, 1 786	792 794, 795	Vasktraat isoleer-ta (D) 0,5-12,5 mm Inglistina	5,9 0,1	7 372 527
15.	Keemiatööstuse tooresained	3 313,9	501 878	21.	Põllumajandusmasinad ja riistad (süü ka piimatalit. sisseseaded)	85,7	46 252
a)	Õlid, rasvad, valguid, kummi toorelt	2 420,6	377 717	809	Traktorid	2,7	4 346
462	Loomarasy tehniliseks tarbeks	61,6	38 215	810, 811	Viljapeksugarnituurid jõumasi- naga ja ilma	—	—
473	Palmiteraõli	18,0	12 483	817, 818	Niidumasinad	—	—
474	Kookosõli	18,4	14 323	820	Adrad	0,4	300
	Sel.: Taani	17,3	13 528	825	Vikatid	—	—
	Hollandi	1,1	795	830-833	Separaatorid ja m. piimandus- masinad	0,9	4 092
481	Kakaovõi	9,7	17 956	835	Põllutöömehhanismide osad	9,4	3 634
483	Nafta toores	82,3	7 530	22. Jõu- ja töömehhanismid	128,8	243 957	
	Sel.: Ühisriigid	50,0	4 450	836	Aurumasinad ja lokomobiilid	2,7	1 200
	N.S.V.L.	21,8	2 200	837	Plahvatusjõumasinad	1,3	5 646
484	Masud	64,7	6 510	841	Veski sisseseaded	0,1	329
485	Petrooleum	1 671,2	150 734	849	Kudumismasinad	8,8	5 196
	Sel.: N.S.V.L.	885,3	75 100	850	Õmblus- ja pitlusmasinad ja nende osad	0,4	1 499
	Poola-Danzig	434,2	38 934	842-848,	Igasugused töömehhanismid ja abi- nõud rauast, alumiinist, terasest	98,7	162 769
487	Bensiin	295,1	47 000	851-864	Masinade ja aparaatide osad	21,0	64 390
	Sel.: Inglise	120,0	17 250	865			
	N.S.V.L.	92,9	16 000	23. Metallkaup	244,2	264 270	
493	Paraffiin	2,0	740	872	Rauast ja terasest taotud, pressit. ja valatud kaup ern.	14,0	5 290
495	Määrdeõli ern.	129,7	42 450	876	Raud- ja terasest ja nende ühendusjaod	57,2	16 601
	Sel.: N.S.V.L.	60,6	16 960	881, 885	Raudtraatnaelad ja -needid	5,1	2 857
	Ühisriigid	33,5	11 173	875, 877- 880, 886	Muu treitud, poleeritud, lihvitud raud- ja teraskaup igasugune	56,9	59 516
498	Kivisüdetõrv	—	—	887, 889	Raudplekk-kaup ern. lühne	34,0	40 542
518	Kampol	—	—	892	Oksastraat	—	—
	Sel.: Ühisriigid	—	—	895	Raud- ja terastraatkaup ern.	13,3	10 676
b)	Väetisained	891,5	117 519	901-903	Noakaup igasugune	3,0	10 143
535	Chilisaalpeeter	247,5	45 279	906-908, 911	Ern. käsitööriistad	11,2	17 179
537	Vävelhapu ammoniaak	—	—	912	Vaskaup igasugune	6,4	36 331
541	Superfosfaat	384,4	23 140	920	Alumiiniumkaup ern.	3,2	12 217
542	Toomassilakk jahvatatud	—	—	24. Elektrimasinad—aparaadid ja tarbeasjad	36,3	148 778	
546, 547	Kaalisoolad	—	—	924, 925	El-dünaamod, -mootorid, trans- formaatorid	3,2	11 038
c)	Muud keemiatööstuse tooresained	1,8	6 642	932	El-lambid metalliidega	0,6	13 928
549	Vävel toores, tikkides	—	—	934	El-kaablid metallpanseriga	13,7	11 990
		—	—	935	El-juhed isoleeritud	5,3	11 899
		—	—	943	Raadioaparaadid, -osad ja -tarb.	2,6	45 936
IV. Valmissaadused.							
		3 457,7	3 048 411	25. Instrumendid, aparaadid (peale elektritarb.) ja laskeriistad	14,6	144 520	
16.	Nahad töötletud ja nahkkaup	4,7	79 654	953	Arstiriistad, -aparaadid ja -tarbed	0,6	10 141
566-568	Suured parknahad	1,2	20 491	958-966	Kellad	0,4	19 412
569-576	Töötletud peenesord. nahad	2,0	46 277	973-980	Muusikariistad	10,5	71 894
580	Masinarühmad	0,8	6 810	981-984	Laskeriistad	1,0	10 943
17.	Puittööstussaadused	162,8	65 010	26. Transpordivahendid	41,8	127 562	
600-604	Aami- ja puusepatöö	133,1	40 645	986-992	Veesõiduriistad	7,99 rgt. 1 tk.	500
609-612	Tisleri- ja treialitöö	2,5	9 523	999	Sõiduaotod	5 tk.	26 045
18.	Paberitööstussaadused	232,5	174 922	1002	Veoaotode raamid ühes moo- tori ja ratastega	23 tk.	70 174
624	Puupapp värvimata	128,4	21 105	1008	Jalgrattad	146 tk.	10 725
	Sel.: Soome	124,8	20 515	27. Keraamika ja muud mineraalikaubad	393,6	96 613	
	Läti	3,6	590	1025	Kälad, tahud loomulikud	1,6	748
638	Paberossipaber	5,2	10 242	1038	Tulekindlad kivid ja tahvlid (samotkivid)	312,5	9 400
636, 637	Kirjutus- ja trükipaber	40,1	25 644	1051-1053	Fajanskaup	22,0	15 406
648	Tapetid ja bordüürid	27,1	16 173	1054, 1055	Portselankaup	6,5	10 370
19.	Tekstiilitööstussaadused	91,5	929 766	1056-1073	Tahvelklaas ja klaaskaup	39,1	46 880
607-670	Puuvillaniit ja -lõng	7,9	61 219	28. Keemiatööstussaadused	1 034,8	478 702	
671-676	Puuvillariie	12,0	114 029	1103	Albumiin	24,6	20 875
	Sel.: Inglise	4,1	39 550	1105-1109	Pehmest kummiist asjad ühend. kiudainetega	10,7	43 053
	Saksa	2,1	19 373	1110	Veoaotode massiiv-kummiistniidid	0,5	3 570
	Cehhoslovakkia	1,7	16 059	1113, 1114	Kummiist jalanõud	5,3	29 236
686, 750	Sukad, sokid	2,1	38 082	1146	Vävelhapu alumiinium	0,1	30
687, 708, 751	Muud kujutud tööd ern.	0,9	19 233	1185	Pesuosad	329,4	38 537
699-701	Villane lõng	9,0	66 329	1168	Kaustiksooda puhastamata	91,6	21 780
702, 703	Villane riie kangas	19,7	319 517	1231	Sõehape (vedel)	0,5	199
	Sel.: Saksa	5,8	106 056	1303-1311	Lõhna- ja kosmeetikaained	1,5	29 263
	Prantsuse	4,9	71 140	1323-1323,	Parkimisekstraktid	239,2	108 401
	Inglise	4,1	84 457	1336-1344	Mineraalvärvid	160,3	21 553
	Siid- ja kunstsiidniit ja -lõng	5,4	56 835	1348	Allaariinvärvid ern.	3,1	20 360
713, 715	Siidriie	0,9	49 374	1355	Saapamaäre	3,3	6 021
716-719	Kööied ja nõbrid	13,3	25 511	1356	Trükimust.	0,3	831
721, 731	Kalavõrgud	1,7	12 698	1360	Pronkspulber	0,0	165
747, 748	Peakatted igasugused	1,4	44 883	1363	Linoleum	2,4	3 246
749		—	—	29. Muud eraldi nimetatamata kaubad	5,9	68 859	
762-767		—	—	1394-1396	Kirjutusmaterjal ern.	1,8	14 189
20.	Metallid	930,4	179 546				
768-772	Latt-, sordi- ja vormraud igasug.	560,3	80 254				
	Sel.: Saksa	251,9	42 180				
	Belgia	200,8	24 299				
773, 774,	Lehtraud ja raudplekk	114,8	19 202				
781-783	Sel.: Belgia	104,2	16 578				
	Inglise	5,2	1 574				
775-780	Teras	41,8	7 703				
	Sel.: Rootsi	19,5	3 050				
	Saksa	15,4	3 290				
784, 785	Raud- ja terastraat (D) 1-5 mm	174,8	34 423				
789-790	Vask	7,7	13 121				
	Sel.: Rootsi	5,8	9 516				
	Saksa	1,8	3 315				

Tab. 6. Riigiraudteed jaanuaris 1930 a. — Chemins de fer en janvier 1930.

1. Tähtsamad andmed piirkondade järgi — Données principales d'après les districts du réseau.

	Vulutoovate rong- km arv (1000) Trains-km des tr. locomotifs (1000)	Reisija- km. (1000) Voyageurs- km (1000)		Iste kaubate kasuta- mise % des pla- ces occupées	Tühjade vankrite % vankerkm. kohta % des wagons à mar- chandises non char- gés au nombre total des wagons à mar- chandises	Laaditud kauba- vag. keskmine telje koorem*) Poids moyen par essieu d'un wagon chargé		Kaubarongi keskmine bruttokaal (ton.üldveos) Poids moy. brut d'un train à marchand. (traf.tot.ton)	Kiirkauba- rongi kesk. bruttokaal (ton.üldveos) Poids moy. brut d'un train rapi- net de train pour march. (traf.tot.ton)	Kaubarongi keskmine nettokaal (ton.tulutoo- vas veos) Poids moy. net de train pour march. (traf.tot.ton)	Kaubarongi kesk- mine teigede arv - Nomb- re moy. d'essieux pour un train de march.
		Üld- arv	III kl. III cl.			Üld- veost Traf. total	Maksul- veost Trafie payé				
a) Lalaroopalisel teel — Voie large											
Auru- ja mootorronges	214	13 053	12 117	31,7	29,67	5,47	4,66	591	362	171	60,1
Sel.: Paidiski—Keila auru-moot.	5	110	109	19,6	29,67	5,47	4,66	591	362	171	60,1
Haapsalu—Keila	19	770	756	30,6	29,12	3,75	3,25	—	—	—	—
Keila—Tallinn	11	1 000	992	68,4	30,77	3,07	2,85	—	151	41	31,50
Tallinn—Tapa	39	2 966	2 856	38,4	30,29	4,35	3,94	—	319	109	41,50
Tapa—Narva	37	1 792	1 694	23,6	34,67	6,07	5,55	640	554	268	74,60
Tapa—Kohtla	14	—	—	—	37,41	5,28	4,14	517	498	157	67,22
Tapa—Tartu auru-moot.	37	3 050	2 741	39,5	21,81	5,46	4,11	574	511	180	76,21
Tartu—Valga	41	2 260	2 110	35,5	18,75	5,16	4,14	473	332	152	50,90
Valga—Irboska	25	1 115	1 089	35,0	27,61	5,88	4,88	574	331	144	46,40
Elektrironges: Tallinn—Pääsküla Kokku — Total	29	2 684	2 684	40,5	—	—	—	293	—	—	—
293	15 738	14 801	37,1	29,67	5,47	4,66	591	362	171	60,10	
Detsembris—Décembre 1929 a.	236	19 088	17 985	43,0	29,19	5,69	5,00	592	336	163	55,79
Jaanuaris—Janvier 1930 a.	229	15 156	14 214	34,4	27,63	5,19	4,51	548	353	179	58,27
1/IV.—31. I. 1929/30 a.	2 579	19 956	18 752	43,5	29,25	5,49	4,65	542	361	187	61,11
1/I.—31. I. 1930 a.	243	15 738	14 801	37,1	29,67	5,47	4,66	591	362	171	60,10
b) Kitsaroopalisel teel — Voie étroite											
Sellist: Tallinn—Türi	29	1 529	1 313	38,3	14,48	3,41	3,13	272	—	125	112,5
Türi—Mõisaküla	24	797	659	31,4	23,22	3,01	2,49	87	—	27	38,7
Mõisaküla—Pärnu	12	420	386	30,8	32,90	3,80	2,73	164	—	43	78,1
Lilva—Vääna	3	52	52	26,9	10,00	2,00	1,11	—	—	—	—
Lelle—Papiidüü	15	509	440	43,5	22,15	3,14	2,20	144	—	40	63,3
Türi—Tamsalu	16	430	403	34,4	34,86	3,32	2,00	110	—	24	48,8
Riisela—Orajõe	3	69	65	39,7	40,00	3,53	2,47	147	—	40	73,9
Mõisaküla—Valga	5	289	248	48,4	32,26	3,14	3,09	—	—	—	—
Valga—Mõniste	5	125	125	32,4	37,50	4,40	3,40	175	—	43	50,0
Sonda—Mustvee	8	168	162	38,3	46,11	3,28	3,19	94	—	30	47,4
Kokku — Total	120	4 308	3 853	36,5	24,08	3,33	2,78	155	—	59	66,4
Detsembris—Décembre 1929 a.	121	5 406	4 849	43,8	24,67	3,07	2,61	177	—	62	72,7
Jaanuaris—Janvier 1930 a.	143	4 681	4 199	37,2	30,19	4,31	3,81	189	—	65	64,0
1/IV.—31. I. 1929/30 a.	1 514	54 485	48 820	45,3	30,58	3,59	3,06	159	—	66	69,2
1/I.—31. I. 1930 a.	120	4 308	3 853	36,2	24,08	3,33	2,78	155	—	59	66,4

	Lalaroopalisel teel—Voie large				Kitsaroopalisel teel Voie étroite			
	Jaanuaris		1/IV-31/I	1/I-31/I	Jaanuaris		1/IV-31/I	1/I-31/I
	1930	1929	1929/30	1929/30	1930	1929	1929/30	1929/30
2. Kaubavedu (1000) — Transport des marchandises (1000).								
Kõigi saadetiste kaal—poids: Ton	110	152	1 507	110	45	58	701	50
Tn-km	12 453	15 622	163 214	12 453	2 951	4 983	52 218	2 951
Sellist maksulised saadetised—Dont les marchan- dises payables:	94	134	1 274	94	37	53	603	37
Tn-km	10 589	13 581	137 563	10 589	2 469	4 420	44 593	2 469
Sellist: erakaubad—Dont marchandises privées: Ton	86	121	1 167	86	35	52	582	35
Tn-km	9 460	11 657	120 099	9 460	2 344	4 319	43 175	2 344
3. Pagasivedu — Transport des bagages								
Kaal — poids (tuh. tn.)	0,4	0,5	6,2	0,4	0,2	0,3	3,8	0,2
tn.-km (tuh.)	49	51	607	49	15	23	256	15
4. Reisijate vedu (1000) — Transport des voyageurs (1000).								
Reisijate üldarv — Nombre total de voyageurs	381	338	4 820	381	109	103	1 294	109
Sellist f Välisühendus—Communiqué avec l'étranger	5	3	58	5	1	1	11	1
Dont f Kohalik liikumine — Mouvement local	376	335	4 762	376	108	102	1 283	108
Sellist: I klassis	0,1	0,1	1,1	0,1	—	—	—	—
II "	6	6	84	6	6	6	68	6
III "	375	328	4 775	375	103	97	1 283	103
Reisija-km üldarv—Voyageurs-km.	15 798	15 156	199 598	15 798	4 309	4 681	54 485	4 309
Sellist f Elektrirongid — Trains électriques	2 685	2 223	28 113	2 685	—	—	—	—
Dont f Mootorvagnid — Wagons à moteur	—	—	—	—	—	—	—	—
Reisijaid üle tee-km peale—Voyageurs par km exp. Keskmine sõidukaugus — Parcours moyen	41,3	44,8	41,4	41,3	39,5	45,6	42,1	39,5
Magamiskaartide üldarv—Cart. pour wag-lits vend. Jaamaesise-piletite üldarv—Tickets d'entrée vendus	3	4	40	3	0,8	0,8	9	0,8
12	11	137	12	0,3	0,6	5	0,3	
5. Veerveooselise kasutamise (1000) — Exploitation du matériel roulant (1000).								
Rong-km üldarv — Trains-km.	247	290	2 641	247	123	146	1 514	123
Sellist reisironges — Dont trains de voyageurs	182	191	1 869	182	99	104	1 005	99
Teig-km üldarv — Essieux-km.	7 288	7 605	85 501	7 288	4 826	5 871	71 397	4 826
Sellist f Vaguntelg-km — Voitures à voyageurs	3 352	3 330	35 429	3 352	2 150	2 260	21 468	2 150
Dont f Vankriteig-km — Wagons à marchand. Kesk. tig. arv rong. — Moyen. des essieux par train	3 996	4 275	50 072	3 996	2 676	3 611	49 929	2 676
29,50	29,16	32,37	29,50	39,23	40,09	47,15	39,23	
Sellist f Auru-reisironges — Trains de voyageurs	21,92	26,77	25,33	21,92	33,95	34,35	38,17	33,95
Dont f Elektrironges — Trains électriques	8,84	8,91	8,84	8,84	—	—	—	—
Dont f Kaubaronges — Trains de marchand. Keskmine kaubar. brutto-kaal ¹⁾	60,10	58,22	61,11	60,10	66,44	54,61	69,73	66,44
391	399	420	391	148	131	151	148	

*) Keskmine telje koorem kitsaroopalisel teel on arvestatud paari telje peale. ¹⁾ Poids moyen d'un train de march.

Tab. 12. RIIGI SISSETULEKUD JAANUARIS 1930 a.(1000 kr)

RECETTES DE L'ÉTAT en JANVIER 1929 (1000 kr).

Kr = couronne d'Estonie, égale 100/248 gr. de l'or pur (100 mks. autr.).

	1930	1929
Korralised tulud—Recettes ordinaires:	7 447	8 255
I. OTSEKOHESED MAKSUD — CONTRIBUTIONS DIRECTES:	1 123	1 172
1. Tulumaks—Impôt sur le revenu	268	229
2. Äri- ja tööstusmaksud — Impôts sur bénéfices industriels et commerciaux	476	531
3. Maa- ja hoonetmaksud — Contributions foncières	44	50
4. Maks kapitali % pealt — Impôt sur les intérêts	249	219
5. Kinnistumaks — Mutations, immeubles et droits immobiliers	59	78
6. Pärandusmaks — Impôt sur les successions	27	65
II. LÕIVUD JA TASUMAKSUD — TIMBRES ET ENREGISTREMENTS:	482	493
7. Tempelmaks ja lõivud — Timbres	439	433
8. Patendid ja proovid — Contributions des patentes, droits de vérification	13	21
9. Mitmesugused tasumaksud—Enregistrements	30	39
III. KAUSSED MAKSUD—IMPÔTS INDIRECTS:	2 137	2 114
10. Tollid — Douanes	1 641	1 634
11. Aktsiisid — Droits et taxes (accises)	496	480
IV. RIIGIMONOPOOLID—MONOPOLES DE L'ÉTAT:	974	1 099
12. Põlritusemonopol — Monopole d'alcool	974	1 099
V. RIIGI ETTEVÕTTED JA VARANDUSED — ENTREPRISES ET PROPRIÉTÉS DE L'ÉTAT:	2 703	3 335
13. Riigi kapitalid—Fonds de l'État	29	15
14. Maad, hooned, metsud ja veed — Domaines, forêts et eaux de l'État	837	1 319
15. Raudteed — Chemins de fer	1 100	1 258
16. Sadamad ja laod — Ports et dépôts	101	86
17. Post, telegraaf, telefon — Postes, télégraphes, téléphones	585	567
18. Mitmesugused riigi ettevõtted—Entreprises diverses de l'État	35	53
19. Mitmesugused riigi varandused—Propriétés diverses de l'État	16	37
VI. SEGATULUD—RECETTES DIVERSES:	37	46
20. Segatulud—Recettes diverses	37	46
Kokku—Total	7 456	8 259
Eelmisel kuudel p. 20 all saadud tuludest tagasi makstud—Reversen. au compte des recettes désigné. sous p. 20. Sellest tagasi makstud eelmiste aastate maksu—Reversements des années précédentes	—	—
Erakorralised tulud—Recettes extraordinaires	—	—
Operatsiooni fondide ja laenude tagasimaks—Encaissement des fonds de roulement	85	74
Rannasõiduliinide eksploateerimine—Exploitation de la ligne de cabotage	3	1
Tuleliku monopoli ühekordne maks	—	2 000
Eesti panga 1927 a. tuludest	—	300
Üldse sissetulekuid — Total des recettes	7 535	10 630

Tab. 14. VABARIIGI PIRIST ÜLESÕITNUD MÄRTSIS 1930 a. NOMBRE DE PÉRISSONS PASSÉS LES CONFINES DE LA RÉPUBLIQUE EN MARS 1930.

	Sisseeõitnud Entrées			Väljasõitnud Sorties		
	M.	N.	K.	M.	N.	K.
Välispasidiega Passeports pour l'étranger	405	129	544	449	175	618
Eesti — Estonie	22	3	25	24	4	28
Ameerika — États-Unis	14	1	15	17	1	18
Austria — Autriche	8	—	8	7	—	7
Belgia — Belgique	13	2	15	11	3	14
Helveetia — Suisse	17	2	19	15	1	16
Holland — Pays-Bas	71	3	74	71	2	73
Inglia — Angleterre	12	2	14	14	—	14
Itaalia — Italie	22	2	24	27	2	29
Leedu — Lithuanie	190	41	231	197	51	248
Läti — Lettonie	103	9	112	110	12	122
N. S. V. L. (Vene) — U. R. S. S.	55	8	63	61	9	70
Poola — Pologne	15	1	16	13	—	13
Prantsuse — France	54	10	64	57	11	68
Rootsi — Suède	21	45	263	211	47	258
Saksa — Allemagne	89	33	122	96	28	124
Soome — Finlande	24	4	28	26	1	27
Taani — Danemark	7	1	8	5	1	6
Ceħhoslovakkia — Tchecoslovaquie	3	—	3	—	—	—
Ungari — Hongrie	29	2	31	23	2	25
Muud riigid—Autres états	22	7	29	45	23	68
Riikondluseta—N'ayant auc. sujét.	—	—	—	—	—	—
Reisikaartidega—Cartes de voyage	—	—	80	—	—	91
Eesti	—	—	55	—	—	53
Soome	—	—	—	—	—	—
Sisepasidiega—Passeports ordin.	—	—	10 065	—	—	9 968
Eesti — Estoniens	—	—	5 455	—	—	5 309
Läti — Lettons	—	—	—	—	—	—

	Välispasidiega Passeports pour l'étranger		Piripunktide järgi—D'après les cordons de la frontière.	
Tallinn	390	90	480	109
Valga	746	159	905	217
Narva	157	30	187	13
Mõisaküla	22	5	27	3
Piirivalvepunktid — D'après les cordons de la garde-frontière.	78	31	109	31
Kokku — Total	1393	315	1703	1851
Reisikaartidega—Cartes de voyage	—	—	135	144
Tallinn	—	—	—	—
Tetsed punktid	—	—	135	144
Kokku — Total	—	—	135	144
Sisepasidiega—Passeports ordinair.	—	—	—	—
Tallinn	—	—	1070	981
Valga	—	—	56	48
Mõiste	—	—	131	136
Koikküla	—	—	240	281
Mõisaküla	—	—	—	—
Piirivalvepunktid	—	—	14 023	13 891
Kokku — Total	—	—	15 520	15 337
Üldse — Gr. total	—	—	17 363	17 332
1/I—31/III 1930 a.	—	—	43 949	49 120
Veebruar 1930 a.	—	—	14 368	14 259
Märts 1929 a.	—	—	18 919	19 154

Tab. 25. TOIDUAINETE, MAKSUMUS KALORILISE SISALDUSE JÄRGI 1925—1930 a. — COÛT DES DENRÉES ALIMENTAIRES À LA BASE DE LEUR VALEUR NUTRITIVE 1925—1930.

	1000 kalori maksumus (sentides)—Coût par 1000 calories (en centes)				
	Keskmiselt Moyenne				
	1925	1926	1927	1928	1929
1-2. Sealih — Viande de porc	54	54	44	51	58
3. Seapekk — Lard	22	21	16	19	22
4-5. Loomaliha — Viande de boeuf	59	66	53	55	62
6-7. Vasikalih — de veau	50	55	48	50	58
8-9. Lambaliha — de mouton	34	37	35	36	41
10. Searasv sulatam. — Graisse de porc	22	21	16	19	20
11. Sult. — Saindoux	22	21	18	21	21
12. Loomarasv sulatam. — Graiss. de boeuf non fondue	14	14	12	13	13
14. Teevorst — Saucisson	77	83	80	80	83
15. Slnk — Jambon	43	43	38	40	45
16. Rõimed, värsked — Petits harengs battiques, frais	57	59	53	58	56
17. Kilud, värsked — Esports frais	52	72	48	48	36
18. Haugid — Brochets	142	118	118	128	164
19. Ahvenad — Perches fraîches	102	104	96	107	124
Tursad — Morues	89	66	53	61	68
21. Rõimed, soolat. — Pet. har. balt. salés	48	50	52	50	58
22. Kilud — Esports salés	35	43	36	30	29
23. Heeringad — Harengs	36	37	37	37	38
29. Rukkijahu — Farine de seigle	7	5	6	7	6
Rukkijahu — blutée	10	8	9	10	9
30. Sepikujahu — de froment	12	11	11	11	12
Nisupüü — blutée	18	17	16	16	15
32. Odrjahu — d'orge	9	9	9	11	10
34. Odratangud — Gruau d'orge	11	11	10	11	11
35. Kruubid — Orge perlé	12	12	12	13	13
36. Rukkileib — Pain de seigle	9	8	9	9	7
37. Peenleib — demi-bl. de seigle	15	14	14	14	12
38. Sepik — de froment	16	16	15	15	14
39. Naelasal — blanc	18	17	18	19	19
40. Rõõskpõim — Lait frais	22	22	21	23	24
41. Hapukoore — Crème aigre	33	32	31	35	47
43. Kohupiim — Caillebotte	37	38	41	44	47
44. Või, meleret — Beurre de table	38	35	35	39	36
45. kõiigi — de cuisine	32	31	31	34	33
Taimesõi — végétal	18	17	17	17	17
Juust šveitsi — Fromage suisse	54	54	54	55	55
46. Kanamunad — Oeufs de poule	112	107	99	112	108
47. Kartulid — Pommes de terre	10	8	8	11	7
48. Porgandid — Carottes	37	47	38	48	104
49. Peetiravad — Betteraves	41	52	58	54	102
50. Kaalikad — Navets	43	62	69	65	69
51. Herned — Pois séchés	13	13	15	14	12
52. Oad — Fèves	12	14	11	12	13
53. Kapsad, hapud — Choucroute	124	278	249	187	159
54. värsked — Choux frais	78	172	132	85	177
55. Stõulad — Oignons	215	168	145	137	159
56. Riis — Riz	14	14	14	15	16
57. Manna — Manna	18	18	17	17	17
58. Makaronid — Macarons	25	24	21	20	21
59. Kartulijahu — Fleur de pom. de terre	15	13	12	15	11
60. Suhkur, peenike — Sucre en poudre	12	11	12	11	9
61. Mesi — Miel	65	76	65	64	66

Tab. 13. VALUTA JA VAARTPABERITE HINNAD TALLINNA BÜRSIL MÄRTSIS 1930 a.
COURS du CHANGE à TALLINN en MARS 1930.

		Kõrgeim märts 1930		Madalaim märts 1930		Keskmine									
						märts 1930 a.		veebr. 1930 a.		1/1-31/III 1930 a.		märts 1929 a.			
		o.	m.	o.	m.	o.	m.	o.	m.	o.	m.	o.	m.		
1. New-York, 100 \$ (dollar)	374,80	375,80	373,95	374,95	374,47	375,47	374,51	375,51	374,19	375,19	374,30	375,30			
2. London, 100 £ (Inglis n.)	1821	1826	1821	1828	1821	1826	1821	1826	1820,40	1825,40	1816,48	1821,48			
3. Berlin, 100 Saksa riigi marka	89,40	90,00	89,15	89,75	89,34	89,94	89,41	90,01	89,33	89,93	88,80	89,40			
4. Helsingi, 100 Soome marka	9,42	9,47	9,41	9,46	9,41	9,46	9,41	9,46	9,40	9,45	9,40	9,45			
5. Paris, 100 Prantsuse franki	14,65	14,90	14,65	14,90	14,65	14,90	14,67	14,92	14,67	14,92	14,61	14,86			
6. Bruxelles, 100 Belgia Belga	52,20	52,70	52,20	52,70	52,20	52,70	52,17	52,67	52,15	52,65	51,97	52,47			
7. Zürich, 100 Helveetsia franki	72,50	73,10	72,25	72,85	72,43	73,03	72,25	72,85	72,33	72,93	72,00	72,60			
8. Milano, 100 Itaalia liiri	19,65	20,05	19,60	20,00	19,61	20,01	19,60	20,00	19,59	19,99	19,60	20,00			
9. Stockholm, 100 Rootsi krooni	100,65	101,25	100,50	101,10	100,58	101,18	100,47	101,07	100,45	101,05	99,98	100,58			
10. Kjöbenhavn, 100 Taani krooni	100,30	100,90	100,25	100,85	100,26	100,86	100,21	100,81	100,14	100,74	99,75	100,85			
11. Oslo, 100 Norra krooni	100,25	100,85	100,20	100,80	100,21	100,81	100,07	100,67	100,06	100,66	99,72	100,42			
12. Praha, 100 Tšehhoslovak kr.	11,10	11,30	11,10	11,30	11,10	11,30	11,08	11,28	11,08	11,28	11,10	11,30			
13. Amsterdam, 100 Hollandi kuldeni	150,25	151,05	150,15	150,95	150,19	150,99	150,22	151,02	150,25	151,05	149,92	150,72			
14. Riga, 100 Läti latti	72,15	72,65	72,15	72,65	72,15	72,65	72,10	72,60	72,08	72,58	72,02	72,52			
15. Moskva, 100 šerv. rubla	193,00	194,50	192,50	194,00	192,84	194,34	192,71	194,21	192,54	194,04	192,25	193,75			
16. Wien, 100 Austria šillingit	52,80	53,40	52,70	53,30	52,76	53,36	52,73	53,33	52,68	53,28	52,61	53,21			
17. Budapest, 100 Ungari pengöd	65,55	66,25	65,55	66,25	65,55	66,25	65,55	66,25	65,53	66,23	65,22	65,92			
18. Warszawa, 100 Poola slotti	41,70	42,90	41,70	42,90	41,70	42,90	41,70	42,90	41,67	42,87	41,60	42,80			
19. Kaunas, 100 Leedu liiti	37,00	37,60	36,90	37,50	36,95	37,55	36,92	37,52	36,91	37,51	36,95	37,55			
20. Danzig, 100 Danzig kuldeni	72,85	73,45	72,85	73,45	72,85	73,45	72,85	73,45	72,82	73,42	72,65	73,25			
21. E. V. võidulaen (nom. väärt 1 kr)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,60	1,70			
22. 8% E. hüpöt. panga Panti (nom. v. 1 kr.)	—	0,90	—	0,80	—	0,80	—	0,80	—	0,80	—	0,87			
23. 1927 a. 7% välislaen (nom. väärt \$500)	—	1576	—	1556	—	1559,72	—	1558,87	—	1550,09	1606,76	1727,76			

Tab. 15. Linnade rahvastik märtsis 1930 a.
Mouvement de la population dans les villes en mars 1930.

	Registreeritud elanikkude arv 1/III 1930 a. Nombre de la population au 1/III 1930			Sisse registreeritud Enregistrés						Välja registreeritud Rayés des listes						Registreeritud elanikkude arv 1/IV 1930 a. Nombre de la population au 1/IV 1930				
	Kokku	M.	N.	Sündinuid Nais-sances		Sisse-sõitnuid Arrivés		Teise korteri sisse-kõlljaid Change-ment du logement		Surnuid Décès		Välja-sõitnuid Départs		Tead-mata kuhu Incon-nu		Korterist välja-kõlljaid Change-ment du logement		Kokku	M.	N.
				M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.			
Tallinn	130 283	56 841	73 442	34	45	1 115	996	1 405	1 881	80	70	884	882	389	487	1 151	1 459	130 357	50 891	73 466
Haapsalu	4 325	1 803	2 522	2	4	61	54	9	22	2	7	41	63	—	—	9	22	4 333	1 823	2 510
Kuressaare	4 200	1 851	2 349	2	1	41	32	14	35	2	1	51	56	—	—	14	35	4 166	1 841	2 325
Narva	26 924	11 527	15 397	9	3	164	167	240	343	10	13	133	141	35	27	220	317	26 954	11 542	15 412
Nõmme	12 966	5 683	7 283	5	5	201	243	98	129	10	3	104	110	38	40	77	94	13 111	5 758	7 353
Paide	3 350	1 491	1 859	2	2	97	64	47	50	3	1	95	59	—	—	47	50	3 357	1 492	1 865
Paldiski	1 120	544	576	—	—	13	11	1	3	1	1	13	11	—	—	1	3	1 118	543	575
Petseri	4 282	2 097	2 185	1	3	90	87	21	34	2	1	74	77	—	—	35	38	4 291	2 098	2 193
Pärnu	21 034	9 675	11 459	9	7	305	208	472	583	20	19	271	225	24	38	472	583	20 967	9 575	11 392
Põltsamaa	3 155	1 406	1 749	1	1	40	24	12	21	—	2	43	38	—	—	12	21	3 138	1 404	1 734
Rakvere	12 652	5 303	7 349	6	5	90	78	107	125	6	8	79	82	—	—	96	117	12 675	5 325	7 350
Tapa	3 990	1 931	2 059	2	2	31	36	33	41	3	2	24	21	9	3	37	45	3 991	1 924	2 067
Tartu	68 916	29 370	39 546	12	15	549	496	607	847	32	32	375	363	155	190	549	774	68 972	29 427	39 545
Tõrva	2 378	987	1 391	—	1	23	30	9	7	2	2	25	22	1	—	11	20	2 355	980	1 375
Türi	3 260	1 500	1 760	1	—	29	34	18	21	4	2	23	30	—	—	13	21	3 265	1 503	1 762
Valga	13 306	5 919	7 387	7	7	114	108	93	110	3	4	152	146	—	1	93	117	13 229	5 855	7 344
Viljandi	12 318	5 663	6 655	—	—	81	85	101	135	3	6	67	105	—	—	101	135	12 303	5 621	6 629
Võru	5 912	2 827	3 085	1	3	129	134	111	109	5	4	130	152	7	11	105	109	5 876	2 874	3 055
Kokku--Total	334 311	146 318	187 993	94	104	3 174	2 877	3 398	4 496	188	178	2 584	2 583	658	797	3 048	3 960	334 458	146 506	187 952
Keskmine 1/1.—31/III 1930 a.	333 794	146 053	187 741	115	108	3 534	3 200	3 588	4 513	176	179	2 984	2 669	725	848	3 072	3 902	334 297	146 333	187 964
Veebr. 1930 a.	334 124	146 177	187 947	90	95	3 389	2 712	3 437	4 293	189	179	2 909	2 232	704	800	2 993	3 843	334 311	146 318	187 993
Märts 1929 a.	334 628	148 715	185 913	107	88	3 349	3 007	2 842	3 810	296	313	3 225	3 066	452(1)	614(1)	2 604	3 535	329 649	144 364	185 285

1) Tallinna linna rahvastiku arvu kindlaks tegemisel majaraamatute kontrollrevideerimisega ja sellega ühenduses seisva aadressbüroo uuel alusel ümberkorraldamisega—osutus linna rahvastiku üldarv 3 832 in. võrra vähemaks. Nimetatud vahe on paigutatud välja „registreeritud teadmata kuhu“ lahtrisse.

Tab. 16. Liikvel olev raha (kuu 1-ks)¹⁾
Billets en circulation (au 1-er du mois).

	(10000 Ekr.)*				Lähtevõtte ja vahetusraha — Circulation admettre et monnaie etc substituatare
	Vahetusraha Monnaie et bil- lets substituatares				
	Kokku — Total ²⁾	Sellest 1-2 krooni ¹⁾	Donk 1-2 kroonime	Eesti pangas kasutades Dans la caisse de la banque d'Est.	
Keskmine kuus	2740				2740
Moy. mens. 1922	3457				3457
1923	3758				3758
1924	3858				3858
1925	3544				3544
1926	3560				3560
1927	3684				3684
1928	3798	377	237		4175
1929	3626	383	240		593851
1929 Aprill	3626	383	243		584009
Mai	3473	367	229		743840
Juuni	3159	365	227		703524
Juuli	3159	374	235		683533
August	3309	384	245		673633
Sept.	3434	394	249		483828
Okt.	3579	397	250		443976
Nov.	3634	405	257		364039
Detsember	3518	397	251		443913
1930 Jaanuar	3404	395	248		463799
Veebr.	5226	371	231		703597
Märts	3332	385	246		973717

Tab. 18. Pankadevaheline arvekoda — Movv.
de la chambre de compensation.

	Cekkide arv Nombre de chèques	Summa Montant 1000 kr.)*
Keskmine kuus	4 447	8 553
Moyenne mensuelle 1922	5 082	8 932
1923	5 941	9 603
1924	6 564	15 872
1925	6 483	1 069
1929 a. Märts	6 160	14 051
Aprill	6 274	17 067
Mai	6 430	17 032
Juuni	6 221	15 888
Juuli	7 064	20 348
August	6 679	17 887
Septemb.	6 350	18 750
Oktoob.	7 090	18 756
Novemb.	7 001	17 297
Detsemb.	6 223	16 142
1930 a. Jaanuar	6 519	17 626
Veebruar	5 575	15 918

Tab. 19. Protestitud veksid — Effets protestés.

	Arv Nombre de chèques	Summa Montant 1000 kr.)*
Keskmine kuus	2 457	949
Moyenne mensuelle 1922	3 400	855
1923	5 930	862
1924	3 763	861
1925	6 982	158
1929 Aprill	7 097	1 643
Mai	7 951	1 892
Juuni	7 470	1 719
Juuli	7 229	1 580
August	6 726	2 038
Septemb.	6 288	1 379
Oktoober	7 012	1 347
Novemb.	7 330	1 495
Detsemb.	3 034	1 471
1930 a. Jaanuar	9 431	1 739
Veebr.	7 376	1 623

1) 1 jaan. 1928 a. lõpetati riigikassatähtede ja vahetusähtede emissioon. Liikvele lastud viiesaja ja tuhandemargilised riigikassa-
tähted anti üle (vastutus kohustus) Eesti pangale ja arvati ühesuguseks panga oma tähtedega. Sajamargilised riigikassatähted, kahekümne
viemargilised vahetusähted ja metallvahetusraha jäid liikvele riigikassa arvel vahetusrahana. 1 jaan. 1928 a. on Eesti rahauka-
seks Kroon=100 senti=100 end. marka. (R. T. Nr. 48.13. V. 1927). 2) Ilma Eesti pangas olnud vahetusrahata. 3) Kr.—Couronne d'Estonie, égale
100/248 gramme de l'or pur (100 marks antérieurs). 4) Tapamajas tapetud — Animaux abattus aux abattoirs. 5) Tapetult järelevaatusele
toodud veise veerandid — résentes à l'inspection. 6) Kõiklikud kaevandused — Carrières d'Etat. 7) Andmed on seatud kokku Kaub.-tööstus-
ja Rahaministeeriumi poolt väljaantud aktsiaseltside ja osatilisuse registreerimise ja osakapitali summa muutmise lubade ning ministeeriumides
saadud ettevõtete likvideerimise teadaannete põhjal; arvestamata on kulbilansside seaduse põhjal ettevõtete nominaal-kapitalide muutmised.

	Aktiaseltsid ja osatilisusi ¹⁾ — Nombre des sociétés par actions et anonymes							
	Asutatud Sociétés fondées		Kapitali su- rendat — Aug- mentación de capitaux		Likvideeritud Liquidations		Kapitali vä- hendat. — Di- minut. de fonds	
	Arv Nom- bre	Summa Montant	Arv Nom- bre	Summa Montant	Arv Nom- bre	Summa Montant	Arv Nom- bre	Summa Montant
1922	...	...	...	...	...	...	...	...
Keskmine kuus	...	...	...	...	...	...	...	...
Moyenne mensuelle	2,3	152	0,7	179	0,7	55	0,1	3
1927	2,3	141	1	40	6	41	—	—
1928	2,3	464	1,7	50	8	86	0,3	155
1929 a. Septem- ber	3	75	1	250	—	—	1	40
Oktoob.	3	300	1	200	—	—	—	—
Novemb.	1	50	4	155	—	—	—	—
Detsember	2	60	1	100	—	—	1	350
1930 a. Veebruar	1	50	—	—	—	—	—	—
Märts	3	230	—	—	—	—	1	100

Tab. 21. Tööstustoodang — Production de quelques industries.

	Virret (tuh. ltr.) Mõõt (milli- ners de litres)	Pärmi (kg) Levure (kg)	Pabe- rosse (tuh. tk.) Ygareit- les (mille)	Tu- bakat (kg) tabac	Tuletikke (tuh. toosi) Allumet- tes (milli- ners de boites)	Hülse (tuh. tk.) Liqui- eurs (litres)	Liköör (litr.) Liqui- eurs (litres)	Veini (litr.) Vin (litres)	Põlevikvi (tuh. kg.) ¹⁾ Schiste combustib. (milliers de kg) ²⁾
1921	246	5 992	9 484	17 231	3 215	27 521	10 881	2 152	7 960
1922	725	10 260	26 708	31 652	5 213	44 752	13 190	6 473	11 577
1923	1 096	13 437	55 435	37 020	6 141	38 788	13 519	6 216	17 051
Keskmine kuus	1 202	14 593	55 659	35 032	10 244	38 267	10 959	8 376	19 603
Moyenne mensuelle	1 229	13 617	81 141	24 999	17 253	35 578	12 982	22 935	19 888
1926	894	13 956	69 119	24 239	13 959	35 356	15 573	11 752	27 844
1927	899	14 818	85 460	20 884	14 664	35 668	18 282	10 620	20 881
1928	957	16 990	91 129	19 922	10 920	32 388	21 545	15 581	26 529
1929	902	16 798	92 496	21 680	11 022	30 257	19 661	15 086	27 971
1929 Sept.	892	14 582	94 398	22 175	13 925	35 110	20 721	39 774	28 195
Okto.	796	17 255	90 695	18 689	13 575	36 343	22 679	5 613	28 630
Novemb.	688	16 748	92 538	18 619	14 156	33 375	22 094	8 862	27 676
1930 Jaanuar	753	24 133	83 206	15 815	7 034	26 710	19 975	24 459	20 822

Tab. 22. Loomataudid — Epizooties.
(Halgete loomade arv — Nombre des animaux malades)

	Põrnataud Anthrax	Talilaud Maligne	Marutaud Lyssa	Kärnataud Scabies	Sigade püna- taud Erysipelas suis	Lahitine tiliskus Pulverulosis	Veiste punah. bõõpõõmõõs Coccum	Veiste paha- peat. Coryza bovis	Hobuste verepi. Morbus maculi	NOB Adenitis equi- orum	Hobuste musta- kusehaigus Haemoglobin- aemia par.
1921	9,3	3,7	6,8	114,5	12,3	...	31,2	8,3	0,4	1,4	212
1922	10,6	4,0	5,8	76,8	21,3	...	39,3	12,8	0,7	5,3	10,8
1923	9,1	0,7	8,2	24,6	32,0	...	39,1	12,4	2,4	2,4	15,0
1924	6,7	1,3	4,1	24,9	42,9	66,0	40,9	8,0	1,7	10,6	21,2
Keskmine kuus	6,6	0,3	15,0	17,6	35,7	20,8	61,2	12,7	2,4	21,7	63,7
Moyenne mensuelle	5,4	0,8	12,0	20,4	48,4	32,3	55,5	14,5	5,8	174,8	31,4
1926	10,8	0,7	10,5	12,9	92,1	36,3	60,3	12,9	2,3	28,6	39,8
1927	10,7	0,2	15,0	5	70,3	47,2	73,5	15,6	2,3	13,1	17,2
1928	15,4	0,1	15,0	8,4	81,8	46,8	84,5	11,4	0,6	0,2	18,2
1929 August	20	—	26	6	263	31	144	16	2	—	10
Sept.	7	—	29	14	123	31	45	16	—	—	8
Okto.	4	1	14	2	104	37	18	12	—	—	9
Nov.	8	—	18	3	49	62	3	9	—	—	31
Detsemb.	2	—	2	5	30	20	1	11	—	—	20
1930 Jaan.	5	—	4	13	28	41	—	17	6	—	50

Tab. 23. Tapamajade tegevus — Fonctionnement des abattoirs.

	Veised ros bétail		asikad Veaux		Lambad Moutons		ea d ores	
	a ¹⁾	b ²⁾	a	b	a	b	a	b
	1921	2 900	2 089	2 460	2 308	1 574	3 216	879
1922	4 370	2 781	2 599	3 442	1 824	2 634	1 902	5 356
1923	4 531	1 713	3 361	3 171	1 360	2 336	1 239	4 647
Keskmine kuus	3 949	1 488	3 365	3 452	2 179	2 144	1 381	5 035
Moyenne mensuelle	3 513	1 250	3 417	3 462	3 009	2 302	2 838	4 700
1925	3 188	1 197	3 609	3 942	3 758	2 222	4 875	4 945
1926	4 165	1 352	3 339	3 910	3 767	2 115	5 652	5 455
1927	5 697	1 511	3 847	4 612	3 649	2 434	4 058	5 693
1928	4 321	1 566	3 456	5 020	2 516	1 803	3 105	4 930
1929 August	4 065	1 372	1 129	1 054	5 352	2 845	2 005	2 627
Septemb.	4 773	1 604	644	705	7 084	4 259	2 257	3 594
Okto.	5 460	1 546	776	901	5 779	4 821	3 671	5 121
Nov.	5 261	1 368	1 069	1 454	4 174	3 929	2 679	6 317
Detsemb.	4 559	1 573	1 654	2 618,5	2 104	2 654	2 733	7 892
1930 Jaan.	4 252	1 632	2 610	4 362	946	1 187,5	1 561	5 805,5

Tab. 27—28. ELUMAKSUMUS- ja SUURMÜÜGINDEKSID (geom. kesk.)
Nombres-indices du coût de la vie et nombres-indices des prix de gros en valeur or (moyenne géom.)

	Keskmiselt aast. Moyenne annuel.				1930 a.			Märts 1929
	1926	1927	1928	1929	Jaanuar	Veebr.	Märts	

Tab. 27. ELUMAKSUMUSINDEKSID
N-indices du coût de la vie
A. (1913 = 100)

1. Toitlus—Alimentation	118	112	120	126	111	112	110	136
2. Korter—Logement	31	40	52	52	52	52	52	52
3. Kütte ja valgustus—Chauffage et éclair.	76	80	83	95	101	101	101	98
Puid—Bois	51	53	53	103	113	113	113	99
Elekter—Électricité	43	44	43	43	43	43	43	43
Petrooleum—P. trole	74	89	86	86	83	83	83	83
Tuletikud—Allumettes	55	53	109	109	130	130	131	130
4. Riietus—Habillemeht	149	147	150	150	150	150	150	150
Rile—Étoffe	120	120	120	120	120	120	120	120
Omblèmeine—Couture	150	150	150	150	150	150	150	150
Pesu—Linge	159	148	155	155	155	155	155	155
Jalatsid—Chaussures	151	181	187	187	187	187	187	187
5. Puhastus—Hygiène et nettoyage	99	95	100	100	100	100	100	100
Seep—Savon	146	123	111	111	109	109	109	109
Saun—Bain	52	52	71	71	73	73	73	73
Habemejamine—Barbe	105	105	105	105	105	105	105	105
Juukselõikus—Coupe de cheveux	121	121	121	121	121	121	121	121
6. Reisid, liikumine, post—Voyages etc.	77	78	78	78	78	78	78	78
Tall.—Nõmme pil. hind—Chem. de fer	75	79	79	79	79	79	79	79
Tramm—Tramway	70	70	70	70	70	70	70	70
Postitaarif—Tarif postal	86	86	86	86	86	86	86	86
7. Haridus—Instruction	94	94	94	94	94	94	94	94
8. Lõustus—Divertissements	142	142	143	143	143	143	143	143
Teater—Théâtre	56	56	56	56	56	56	56	56
Kino—Cinéma	46	46	46	46	46	46	46	46
Tubak—Tabac	174	174	174	174	174	174	174	174
Alkohol—Alcool	142	142	151	151	153	153	153	153
9. Muud kulud—Autres dépenses	90	92	97	100	99	99	99	100
Üldindeks—N.-ind. général du coût de la vie	106	105	112	117	109	109	108	122

B. (1922 = 100)

Toitlus—Alimentation	122	117	125	131	116	117	114	142
Korter—Logement	136	175	227	227	227	227	227	227
Kütte ja valgustus—Chauffage et éclair.	84	89	93	106	113	113	113	104
Riietus—Habillemeht	106	105	107	107	107	107	107	107
Puhastus Hygiène d. corps et nettoyage	106	102	107	107	107	107	107	107
Reisid, liikumine, post—Voyages etc.	138	140	140	140	140	140	140	140
Haridus—Instruction	141	141	141	141	141	141	141	141
Lõustus—Divertissements	132	132	132	132	132	132	132	132
Muud kulud—Autres dépenses	119	122	129	133	131	132	131	133
Üldindeks—N.-ind. général	118	117	125	131	121	122	121	136

Tab. 28. a) SUURMÜÜGINDEKSID (kaalumata kesk.)
Nombres-indices des prix de gros (moyennes non pondérées).

A. (1913 = 100).

Sisseveetavad ained—Articles d'importation								
Toiduained—Denrées aliment.	108	110	108	102	94	93	90	109
Sellest koloniaalkaubad—Dont denrées coloniales	83	84	82	81	76	76	75	86
Sõdaained—Denrées fourragères	154	156	185	182	139	133	121	178
Tööstussaadused—Matières premières et produits industriels	99	94	87	92	92	94	94	94
Kokku sisseveetav. ained—Gr. total.	109	108	106	104	98	98	95	109
Väljaveetavad ained—Articles d'exportation								
Toiduained—Denrées aliment.	114	108	128	129	121	120	110	137
Tööstussaadused—Matières premières et produits industriels	121	127	139	133	130	130	130	137
Lina—Lin	143	184	228	174	143	132	133	199
Kokku väljaveetav. ained—Gr. total	120	122	141	135	127	126	121	143
Üldindeks—Nombre-indices général	114	114	121	117	110	110	100	123
Sellest toiduained—Dont denrées alimentaires	110	10	117	113	105	104	98	121
Tööstussaadused—Dont matières prem. et prod. industr.	108	107	111	110	108	110	110	112

B. (1922 = 100).

Sisseveetavad ained—Articles d'imp.	100	99	98	95	91	90	88	100
Väljaveetavad—d'export.	101	103	119	114	107	106	102	120
Üldindeks—N.-ind. général	101	101	107	104	98	97	94	109

c) PÕLLUMAJANDUSSAADUSTE HINDADE VÕRDKAALUSTATUD INDEKSID.
Nombres-indices pondérés des prix des produits agricoles.

Sisseveetavad ained—Articles d'imp.	152	155	159	140	129	123	113	151
Väljaveetavad—d'export.	122	131	152	139	123	119	110	140
Üldindeks—N.-ind. général agricole	131	140	155	139	125	120	111	144

Hinnamuutused 1929 a. veebruaris eelmise kuuja võrreldes:
Elumaksumusindeksid

Odavenuid:		Kallinenud:	
Veebr. Märts		Veebr. Märts	
Rukkileib	17 15 snt. kg	Loomaliha	92 95 snt. kg
Rukkijahu	280 268	Sealiha	133 135
Septkujahu	233 228	Lambaliha	110 121
Või, melerid	165 163	Porgandid	15 20
" köögi	9 7	Peetid	20 25
Hapukoor	148 140		
Kohupiim	46 45		
Munad	9 7		
Searasv-ta	153 150		
Pekk	148 140		
Vaskialha	67 58		
Räimed			
värsk	45 36		
Haugid	37 59		
Suhkur	33 32		
Kaaliikad	12 10		
Sibulad	60 55		

Suurmüügindeksid

Odavenuid:		Kallinenud:	
Veebr. Märts		Veebr. Märts	
Rukis	11,93 10,42 kr. kv.	Kartulid	4,30 4,43 kr. kv.
Rukkijahu	13,09 11,88	Loomaliha	0,56 0,58
Nisupiim		Kartuli-	
pehme	46,50 45,42	tärglik	33,25 33
sõre	47 45,42	Vaskplekk	
Öder	15,41 14,95	punane	210 235
Kaer	10,95 10,33	" valge	203 210
Või	2,53 2,26	Petrool	19,77 21,97
Juust	1,82 1,75	Lina, V-Pet-	
Munad	23,40	seri	919 941
Riis	37,25 36,50		
Suhkur	32 31		
Õlikoogid	18 15,50		
Kivistis			
auru	30 29,25		
sepa	31 30,25		
Raud	15,43 14,73		
Seatina	62,50 59		
Bensin	44,15 41,40		
Lina, Liivi	850 844		

Indeksi koostamisviis.
Indeksid on arvatud kullas, alusajaga aasta 1913 ja 1922. Kuna keskmised on tuletatud geomeetriliselt, võib baasi muuta otsekohe vastavate aegade indeksi alusel, arvatust algusest peale tegemata.

Elumaksumusindeks on koostatud Tallinnas 1925 a. oktoobris büdžetilise uuringuga kindlaks tehtud tööliste-konnaga keskmise tarvitamise kohaselt. Toitluskuluindeks arvutatakse üksikute ainete peale mineva tegeliku kogukulu alusel, kuna muude rühmade indekseid väljarvamisel arvutatakse iga hinna kohta tema suhteline muutumine alusajaga võrreldes; need suhtelised arvud on rühmade indekseiks ja need omakorda üldindekseiks arvutatud, tarvitades sellejuures büdžetilisel uuringul selgunud võrdkaale. Toitluskulu arvestamisel esinevad üldse 51 iseseisva hinnaga ainet, mille tootlusväärtus võrdub 3820 kaloriele. Korterilüüri iseloomustamiseks on kasutatud ülliranduse norme korterite kohta põranda pinnaga mitte üle 12 m² silla. Üksikute kullirühmade võrdkaalud on järgmised: toitlus—58,5%, korter—7,5%, kütte ja valgustus—5,8%, riietus—15,7%, puhastus—2,7%, reisid, liikumine, post—0,7% haridus (ajalehed)—2,7%, lõustus—2,8% ja muud kulud 3,5%.

Suurmüügindeks kujutab võrdkaalustamata geomeetrilisi keskmisi. Üldindeksi arvutamiseks on tarvitatud 42 hinda.

Põllumajandussaaduste võrdkaalustatud indeksi 12 alme (6 sisseveo ja 6 väljaveo) hindade võrdkaalustatud keskmise. Võrdkaaludeks on võetud nende ainete osarähtsus väliskaubanduses viimase 4 a. kestel. Võrdkaalude jne. kohta v. pikemalt E. St. 65 (4) lhk. 220.

Üksikasjaliselt indekse koostamisviisi kohta v. „E. St.“ Nr. 77 (4), lhk. 261.

Pour les méthodes de calcul des nombres-indices v. Recueil Nr. 86 (1) 1929.

Tab. 30. Tööstusettevõtteid ja tööloolu 1-ks märtsiks 1930 a. Entreprises industrielles et leur main-d'oeuvre au 1 mars 1930.

Ettevõtte arv — Nombre d'entreprises	Töötajate üldarv — Nombre général des travailleurs				Neist töölist — Dont ouvriers				Töölist ja teenistlaste arv (alla 18 a.) — Mainers parmi les ouvriers et service	
	Töötajaid 1 veebruaril — Au 1 février	Töötajaid 1 märtsis 1930 — Au 1 mars 1930	Tööstusettevõtteid — Usine asitand	Tööstusettevõtteid — Usine asitand	Tööstusettevõtteid — Usine asitand	Tööstusettevõtteid — Usine asitand	Tööstusettevõtteid — Usine asitand	Tööstusettevõtteid — Usine asitand		
I. Murrud ja kaevandused	15	2 232	71	99,7	2 050	65	74	2 021	99,6	55
II. Mineraalide töötamine	16	1 152	130	117,2	1 022	139	21	1 140	111,5	40
III. Metallitööstus	42	4 061	138	100,0	3 568	125	128	3 507	153	2
IV. Keemiatööstus	13	598	23	102,4	471	19	6	434	102,8	7
V. Nahatööstus	10	443	24	103,6	379	23	6	396	104,5	1
VI. Tekstiilitööstus	26	9 789	242	9,20	9 025	281	283	8 963	99,3	1
VII. Puitööstus	54	2 833	311	9,20	2 410	791	199	3 002	124,6	26
VIII. Paberitööstus	13	2 300	36	1,17	1 979	50	35	1 994	100,8	2
IX. Polügraafiatööstus	20	2 253	25	1,11	1 070	20	34	1 056	98,7	8
X. Toidu-, maitseainete- ja jookide tööstus	43	2 545	82	3,21	2 005	33	71	1 967	98,1	33
XI. Kehakaitte- ja pudukaupade tööstus	7	1 081	24	2,21	977	57	23	1 011	103,5	22
XII. Ehitustööstus	11	810	142	17,53	692	136	147	681	98,4	33
XIII. Elektrienergia ja veevarustus	7	725	44	6,07	506	29	20	495	97,6	7
XIV. Puhastustööstus	5	162	2	1,23	157	—	40	155	98,7	—
Kokku suurtööstus — Total	274	30 027	1 819	6,07	26 231	1 718	1 079	26 870	102,4	779
Sellest ettevõtteid 50 ja üle töötajaga — Les entreprises prises, ayant plus de 50 travailleurs	120	25 502	1 041	4,08	22 397	987	760	22 624	101,0	572
Dont: ettevõtteid 20–49 töötajaga — Les entreprises, ayant 20–49 travailleurs	154	4 525	778	5,07	3 834	731	319	4 246	110,7	207
1930 a. veebr. arvud — Chiffres de février 1930:	277	29 998	1 547	5,51	26 168	1 445	1 382	26 231	100,2	793
Kokku suurtööstus — Total	277	29 998	1 547	5,51	26 168	1 445	1 382	26 231	100,2	793
I. Industries extractives	18	149	11	7,32	136	10	12	134	98,5	7
II. Industries minières	66	684	65	96,8	623	61	54	680	101,1	67
III. " des métaux	17	200	40	20,0	153	32	32	153	100,0	3
IV. " chimique	10	192	19	9,9	166	18	27	159	94,6	18
V. " des caux et poux	47	529	21	3,95	484	15	98	381	82,7	17
VI. " textile	63	433	246	56,6	392	282	51	615	141,7	17
VII. " du bois	10	126	16	12,7	109	10	99	100	90,8	1
VIII. " du papier	40	431	21	4,87	405	21	14	412	101,7	60
IX. " polygraphique	170	1 292	63	4,87	1 047	54	51	1 050	100,3	23
X. " de vêtements et fab. de mercerie	42	485	28	5,79	449	27	61	415	92,4	20
XI. Confection de vêtements et fab. de mercerie	3	28	1	3,57	23	3	2	24	104,3	10
XII. Constructions	3	28	1	3,57	23	3	2	24	104,3	10
XIII. Usines électriques, à gaz d'éclairage et distribution d'eau	6	54	3	5,56	42	3	6	39	92,9	—
XIV. Industrie du nettoyage	7	90	2	2,22	79	2	3	78	98,7	—
Kokku keskööstus — Total	508	4 781	521	10,25	4 132	478	421	4 159	101,4	223
Kokku keskööstus — Grand total	782	34 738	2 340	2,97	30 363	2 196	1 500	31 059	102,3	1 002
Üldse suur- ja keskööstus — Grand total (entrepr. grandes et moyennes)	489	4 674	419	8,74	4 121	325	314	4 132	100,3	244
Kokku keskööstus — Total (entreprises moyennes)	786	34 672	1 968	2,51	30 289	1 770	1 696	30 363	100,2	977

Üldse suur- ja keskööstus — Grand total (entrepr. grandes et moyennes)

Suur- ja kesktööstusettevõtete töajõud Main d'oeuvre des entreprises grandes et moyennes

Kuna tööstusettevõtete isikliku koosseisu (töajõu) tabelis (stand. 30) antakse andmed ainult tööstusharude järgi, toome eritabelina üksikasjalise filveante töötajate arvust tööstusharude alljaotuste ulatusel ja töajõu eriliikide järgi—töölised, tehniline personaal, ametnikud ja teenijad. Arvud 1 juuliks 1929 on toodud E. Stat. nr. 94 (9) 1929 lhk. 540—541.

Suurtööstus (20 ja üle töötajaga ettevõtted) Grandes entreprises (plus de 20 travailleurs)											
Ettevõtte arv N. des entreprises	Töölised Ouvriers		Tehniline per- sonaal. Person- nel technique		Ametnikud Employés		Teenijad Service		Kokku Total		
	M.-H.	N.-F.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
I. Murrud ja kaevandused—Industries extractives											
1. Turbatööstus—Tourbières	16	1 819	379	115	—	43	8	52	15	2 029	402
2. Põlevkivitööstus—Carrières de schiste combustible	7	132	21	14	—	7	1	8	3	161	25
3. Kivi- ja päemurrud ning muud kaevand.—Carrières de pier. à chaux et autres	5	1 499	304	89	—	34	6	40	11	1 662	321
4. Kivi- ja päemurrud ning muud kaevand.—Carrières de pier. à chaux et autres	4	182	54	12	—	2	1	4	1	200	56
17. Kivi- ja päemurrud ning muud kaevand.—Carrières de pier. à chaux et autres	17	867	154	29	1	30	21	38	11	964	187
II. Määratõõstamine—Transformation des pierres et des terres (ciment, chaux, plâtre, grès etc.)											
1. Sidaainete (tsemendi-, lubja-, kipsi-, kriidi j. n. e.) tööstus—Fabr. de ciments	5	537	50	17	—	17	17	29	8	600	75
2. Savi- ja keraamika—Fabrication de poterie et céramique	9	102	52	9	—	7	3	7	2	125	57
3. Klaasitööstus—Verrières	3	228	52	2	1	6	1	2	1	239	55
4. Kivide ümbertöötamine—Transformation des pierres	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. Metallitööstus—Industrie des métaux											
1. Metallide ümbertöötamine ning masinaehitus (ja remont)—Travail des métaux et construction mécanique (et réparation)	42	3 285	226	169	1	166	69	129	14	3 749	310
2. Laevaehtus (ja remont)—Construction navale (et réparation)	15	1 005	14	43	1	54	17	29	4	1 131	36
3. Raudtee ja trammide veereva koosseisu ehitus (ja remont)—Constr. (et répar.) du matériel roulant des chemins de fer et des tramways	4	605	13	34	—	26	19	28	—	693	32
4. Elektrijärgseid ja tarbeasjade valmistus—Fabr. d'apar. et d'instrum. électriq.	8	1 160	21	53	—	59	20	52	8	1 324	49
5. Mehaanika ja lukusepatöökodjad—Ateliers mécaniques et de serrurerie	4	221	94	27	—	15	9	17	1	280	104
6. Täpsete mõõduvõtte valmistus ja remont ning kallismetallide ümber- töötamine—Fabr. et répar. d'appareils de précision et transforma- tion des métaux précieux	2	6	14	3	—	2	1	—	—	70	15
7. Mitmesuguste metalliesemete valmistus—Fabr. d'objets métal. de tout genre	1	50	9	—	—	—	—	—	—	50	9
8. Mitmesuguste metalliesemete valmistus—Fabr. d'objets métal. de tout genre	8	179	61	9	—	10	3	3	1	201	65
13. Keemiatööstus—Industrie chimique	13	234	258	54	—	34	12	19	3	341	273
1. Tulekütööstus—Fabrication d'allumettes	3	57	189	13	—	7	2	9	—	86	171
2. Kummiesemete, linoleumi ja vahariide valmistus—Fabr. d'articles en caou- chouc, de linoléum et de toile cirée	1	10	6	2	—	1	—	—	—	13	6
3. Seebi- ja küünlätööstus ning kosmeetilised laboratooriumid—Fabr. de savon et de bougies, laboratoires de cosmétiques	2	12	36	4	—	5	2	1	2	22	40
7. Seebi- ja küünlätööstus ning kosmeetilised laboratooriumid—Fabr. de savon et de bougies, laboratoires de cosmétiques	7	155	47	35	—	21	8	9	1	220	56
4. Muude keemiliste ainete ja esemete valmistus—Fabr. d'art. nat. et prod. chimiq.	10	275	95	21	—	19	4	19	1	334	100
V. Nahatööstus—Industrie des cuirs et peaux											
1. Tooresnahatööstus—Fabrication des peaux brutes	9	251	77	20	—	19	3	15	1	305	81
2. Nahkesemete valmistus—Fabrication d'articles en cuir	1	24	18	1	—	—	—	4	—	29	19
VI. Tekstilitööstus—Industrie textile											
1. Püuvillatööstus—Fabrication de coton	5	1 238	3 754	41	1	165	60	73	4	1 517	3 819
2. Villatööstus—de laine	4	628	584	58	1	62	24	80	27	828	636
3. Linatööstus—de lin	9	506	153	13	—	57	18	15	3	591	1 074
4. Kõie-, nõõri- ja niiditööstus—Corderies et fileteries	3	16	99	3	1	7	4	4	3	30	107
5. Appretuur-, värvimis- ja vanutamis- ja vanutamis- ja vanutamis- ja vanutamis- de matières textiles	5	152	245	16	—	18	17	4	—	190	262
VII. Puutööstus—Industrie du bois											
1. Saeveskid—Scieries	48	1 462	953	177	—	123	48	64	16	1 831	1 017
2. Mõõbli ja vineeritööstus—Fabr. de meubles et du bois de placage	31	329	59	61	—	55	16	42	7	487	76
3. Muude puuesemete valmistus—Fabr. d'autres objets en bois	9	1 042	795	102	—	61	28	19	9	1 224	332
8. Muude puuesemete valmistus—Fabr. d'autres objets en bois	8	91	105	14	—	12	4	3	—	120	109
VIII. Paberitööstus—Industrie du papier											
1. Paberimassi ja paberivalmistus—Fabr. de pâte du bois et de papier	13	1 614	410	85	4	86	45	82	16	1 867	475
2. Pabersemete valmistus—Fabr. d'articles en papier	7	557	258	75	4	70	38	78	15	1 786	345
6. Pabersemete valmistus—Fabr. d'articles en papier	6	57	152	10	—	10	7	4	1	81	160
IX. Polügraafitööstus—Industrie polygraphique											
1. X. Toidu- ja maitseainete ning jookide tööstus—Ind. de l'alim. et des boissons	20	713	368	57	7	67	57	19	8	856	440
1. Jahuvekid—Moulins à farine	44	823	1 194	74	3	175	97	157	28	1 229	1 319
2. Leivatööstus—Fabrication de pain	3	216	69	8	—	16	7	45	—	285	70
3. Šokolaadi ja kompekkitööstus—Fabr. de chocolat et de bonbons	2	32	13	2	—	5	7	—	3	39	23
4. Liha- ja kalatööstus—Fabrication de viandes et de poissons	12	112	461	9	1	14	21	15	10	150	498
5. Tapamajad, külmetushooned ja kunstjäätööstus—Abattoirs, chambres réfrigé- rantes et fabr. de glace artificielle	8	83	31	9	—	53	26	49	9	194	66
6. Piimatööstus—Fabrication de lait	1	11	12	1	—	1	1	—	—	13	13
7. Toiduõlde- ja rasvadetööstus—Fabr. d'huiles alimentaires et de graisses	1	49	10	5	—	6	3	5	—	65	13
8. Kartulijahu- ja siirupitööstus—Fabr. de fécule de pommes de terre et de sirops	2	49	1	3	—	6	—	2	1	60	2
9. Marjade ning puu- ja juurvillatööstus—Préparation de baies, fruits et légumes	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10. Piiritus- ja pulvastust ning pärmivabr.—Fabr. et raffin. d'alcool et fab. de lev.	2	34	5	5	—	5	3	12	1	56	9
11. Likööri ja veinivabrikud—Fabr. de liqueurs et de vins	1	2	10	2	—	4	—	2	—	10	12
12. Linnase- ja õlletehased—Fabr. de mail et brasseries	4	147	32	9	1	37	7	8	1	195	41
13. Karvastute jookide tööstus—Fabr. de boissons rafraichissantes	2	25	13	1	1	3	1	1	1	30	16
14. Kohvi- (ja- surrogaatide) ning muude maitseainete tööstus—Fabr. de café (aussi succédanés) et d'autres matières coloniales	1	18	8	4	—	2	1	—	—	24	9
15. Tubakatööstus—Fabr. de tabac	6	45	582	16	—	29	13	18	2	108	552
XI. Kehakatte- ja pudukaupade tööstus—Confect. de vêtem. et fabr. de mero.											
1. Riidevalmistus—Fabr. de vêtements	4	300	693	28	6	30	33	8	5	366	737
2. Jalavõtte tööstus—Fabr. de chaussures	4	150	441	7	3	14	12	1	2	172	458
3. Viilditööstus—Fabr. de feutre	2	127	268	18	3	15	19	7	3	167	228
4. Pudu- ja moekaupe tööstus—Fabr. de mercerie et d'articles de mode	1	28	49	3	—	1	2	—	—	27	51
XII. Ehitustööstus—Industrie des bâtiments											
1. Hoonete ehitus ja remont—Construction et réparation de bâtiments	11	444	91	45	—	39	13	19	1	547	105
2. Välisehitused—Constructions extérieures	3	262	19	24	—	27	13	18	1	326	33
3. Välisehitused—Constructions extérieures	3	182	72	21	—	12	6	—	—	221	72
7. Välisehitused—Constructions extérieures	7	460	22	61	—	88	42	25	6	634	70
XIII. Elektrijaamad ning gaasi- ja veevarustus—Usines électriques, à gaz d'éclairage et distribution d'eau											
1. Elektrijaamad—Usines électriques	5	299	22	43	—	69	31	11	4	422	57
2. Gaasi- ja veevarustus—Usines à gaz d'éclairage et distribution d'eau	2	161	—	18	—	19	11	14	2	212	13
3. Gaasi- ja veevarustus—Usines à gaz d'éclairage et distribution d'eau	3	7	150	—	1	2	1	1	—	10	152
XIV. Puhastustööstus—Industrie du nettoyage											
Kokku—Total											
	277	14843	11 325	1046	26	1216	573	808	161	17 913	12 085

1 jaanuariks 1930 a. (ettevõtete rühmade ja allrühmade järgi).
au 1. I. 1930 (d'après les groupes et sous-groupes).

Sellest ettevõtetest 20-49 töötajaga Dont les entreprises, ayant 20-49 travailleurs										Kesktööstus (5-19 töötajaga ettevõtted) Entreprises moyennes (de 5-19 travailleurs)													
Ettevõtte arv N. des entreprises		Töölised Ouvriers		Tehniline personal- Personnel technique		Ametnikud Employés		Teenijad Service		Kokku Total		Ettevõtte arv N. des entreprises		Töölised Ouvriers		Tehniline personal- Personnel technique		Ametnikud Employés		Teenijad Service		Kokku Total	
M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33		
2	46	10	6	1	1	1	1	1	53	10	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1	3	7	2	1	1	1	1	1	5	7	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1	43	3	4	1	1	1	1	1	48	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
10	125	62	8	6	4	7	2	146	68	18	116	21	4	2	4	3	125	25					
2	42	10	2	2	2	4	1	50	13	4	30	1	1	1	1	1	32	1					
8	83	52	6	4	2	3	1	96	55	10	46	15	2	1	1	1	50	17					
										9	18	6	1	1	1	1	21	1					
										1	22	6	1	1	1	1	22	1					
27	687	144	25	26	8	9	2	747	154	65	557	58	14	17	5	5	593	63					
9	256	8	4	7	2	1	1	268	11	13	169	1	4	4	1	178	1						
3	72	1	4	2	2	2	2	80	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	39	2	1	4	1	1	1	44	2	1	15	1	1	1	1	7	11						
2	26	4	1	1	1	3	1	34	5	3	18	10	1	1	1	18	10						
2	65	14	3	2	1	1	1	70	15	20	148	6	2	2	1	153	7						
1	50	9	1	10	3	3	1	50	9	11	73	9	1	1	1	75	9						
8	179	61	9	19	6	6	3	201	65	17	146	32	7	8	3	164	35						
8	123	87	17	19	6	6	3	165	96	18	81	33	18	19	12	121	99						
1	10	6	2	1	1	1	1	13	6	1	17	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	12	36	4	5	2	1	2	22	40	6	17	24	6	7	4	32	32						
2	101	45	11	13	4	5	1	130	50	12	64	59	12	12	8	89	67						
6	94	38	7	4	1	9	5	114	39	19	129	39	6	4	6	147	45						
5	70	20	6	4	1	5	1	85	20	11	90	14	2	4	4	106	18						
1	24	19	1	1	1	4	1	29	19	8	39	25	2	3	2	41	27						
12	56	171	12	16	13	11	2	95	167	48	259	209	12	13	29	290	239						
1	1	16	1	1	1	1	1	3	17	1	11	56	1	5	1	18	62						
1	7	11	2	1	1	1	1	11	12	29	196	55	5	13	3	209	69						
4	9	75	2	5	1	2	2	16	76	6	14	23	6	3	1	24	28						
2	6	45	2	3	2	3	2	16	50	7	22	49	1	5	1	22	50						
4	33	24	5	7	8	4	1	49	32	5	16	36	1	1	4	17	30						
28	393	130	38	33	12	16	2	480	144	60	391	45	12	17	3	427	49						
15	155	42	22	27	5	14	1	218	48	31	178	14	8	10	5	201	18						
7	178	27	2	4	1	1	1	187	32	20	175	3	2	4	2	183	3						
7	60	61	10	9	5	5	1	75	64	9	38	28	2	3	4	43	28						
7	99	89	5	6	6	5	1	118	96	10	49	57	5	5	3	63	60						
2	54	1	1	1	1	1	1	57	2	4	41	2	1	1	1	49	2						
5	45	88	4	8	5	4	1	61	94	6	6	55	4	3	14	58							
13	207	129	9	11	14	5	5	232	143	40	246	163	6	6	11	259	174						
29	338	328	34	34	50	73	14	529	394	152	669	312	83	86	17	657	341						
1	27	5	1	5	1	4	1	33	6	2	23	6	1	2	2	30	8						
2	32	13	2	5	1	7	3	39	23	25	160	56	2	10	4	176	60						
8	52	197	5	6	10	11	3	74	211	13	32	79	3	2	1	39	80						
6	42	22	6	37	16	36	5	121	43	8	30	8	5	2	1	51	14						
1	11	12	1	1	1	1	1	13	13	33	144	54	25	27	4	200	62						
2	49	1	3	6	1	2	1	60	2	2	6	7	2	3	1	12	7						
2	34	5	5	5	3	12	1	56	9	39	176	5	35	16	227	5							
1	2	10	2	4	2	2	1	10	12	5	8	42	6	5	19	4							
2	40	8	1	12	7	5	5	53	15	3	18	5	1	2	18	5							
2	25	13	1	3	1	1	1	30	16	5	17	18	1	2	19	21							
1	18	8	4	2	1	1	1	24	9	2	1	7	1	1	1	1	8						
1	6	3	3	3	1	1	1	11	35	2	2	8	2	1	1	3	9						
2	24	84	3	1	2	2	1	23	86	42	165	318	13	10	2	190	328						
1	1	5	1	1	1	1	1	1	35	22	44	174	7	4	2	57	179						
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10	91	47	5	5	4	101	51						
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	7	42	1	1	1	7	42						
6	23	49	3	1	2	1	1	27	51	7	23	55	1	1	1	25	56						
5	86	4	1	1	1	1	1	90	4	4	37	1	4	2	43	1							
1	12	3	2	4	2	3	2	19	96	6	42	1	3	3	53	1							
3	63	3	6	4	2	3	2	96	7	1	42	1	3	1	53	1							
2	52	3	3	1	1	1	1	57	4	5	38	1	6	3	47	1							
1	31	3	3	2	2	2	1	39	3	1	4	1	2	1	6	6							
2	6	78	1	1	1	1	1	8	80	7	5	70	2	1	10	72							
155	2 361	1 357	179	4	216	119	145	28	2 901	1 506	489	2 746	1 375	188	9	184	98	60	14	3 178	1 496		

Tab. 31. TÖÖNNETUSED TÖÖSTUSETTEVÕTTEIS VEEBROARIS 1930 a.
Accidents du travail dans les entreprises industrielles en février 1930.

	Suurtööstus (20 ja üle tööt. ettevõtted) Grand. entrep. (plus de 20 travailleurs)	Sellest—Dont		Kesköööstus (5—19 töötaja- ga ettevõtted) Entreprises moyennes (de 5—19 travail- leurs)	Kokku Total	Jaauaris Janvier 1930
		Üle 50 töötaja- ga ettevõtted Entr. ayant plus de 50 travail- leurs	20—49 töötaja- ga ettevõtted Entr. ayant 20—49 tra- vailleurs			
I. Murrud ja kaevandused	77	77	—	—	77	51
II. Mineraalide ümbertöötamine	13	13	—	—	13	14
III. Metallitööstus	65	50	15	2	67	57
IV. Keemiätööstus	7	5	2	—	7	6
V. Nahatööstus	5	5	—	—	5	2
VI. Tekstiilitööstus	141	141	—	—	141	112
VII. Puutööstus	40	32	8	3	43	38
VIII. Paberitööstus	21	21	—	—	21	19
IX. Polügraafiatööstus	4	3	1	—	4	—
X. Toidu-, maitseain. ja jookide tööst. XI. Kehakatte- ja pudukaupadetööstus	20	20	—	3	23	19
XII. Ehitustööstus	1	1	—	—	1	1
XIII. Elektrijaam. ning gaasi- ja veevar. XIV. Puhastustööstus	11	6	5	—	11	12
	1	1	—	—	1	—
	1	—	1	1	2	—
Kokku—Total	407	375	32	9	416	321
Kokku 1/1—28/II 1930 a. — Total	719	662	57	18	737	—

Tab. 32. TÖÖSTUSTÖÖLISTE ARVU LIIKUMISE INDEKSID (1-ks kuupäevaks).

Nombres-indices du mouvement du nombre de main-d'oeuvre dans les entreprises industrielles (au 1-er du mois).

	A. Liikuvad baasid (eelmine kuu = 100 järgmise kuu jaoks) A. Base mouvante (chaque mois précédent = 100 par rapport au mois suivant)										B. Indeksid baasid: 1. I. 1927 = 100 B. Base: 1. I. 1927 = 100	
	Töötajad ¹⁾ —Travailleurs en général ¹⁾					Töölised—Ouvriers					Suur- ja kesk- tööstus	Töölised Entreprises grandes et moyennes
	Suur- ja kesk- tööstus	Suurtööstus	50 ja üle töötajaga	20—49 tööt. Kesköööstus (5—19 tööt.)	Entreprises grandes et mo- yennes	Grandes entreprises	50 et plus de travail- leurs	20—49 travaille- urs	Entreprises moyennes (5—19 ouv- r.)			
1929 Veebruar	104,3	104,1	102,9	111,0	105,3	104,6	104,4	103,1	112,4	105,6	112,1	113,7
Märts	101,8	101,9	101,1	106,0	101,5	102,1	102,2	101,3	106,8	101,5	114,2	116,0
Aprill	101,0	101,1	100,6	108,3	100,0	101,1	101,3	100,7	104,3	99,9	115,3	117,3
Mai	99,7	99,7	99,5	101,0	99,1	99,5	99,6	99,3	100,9	99,5	114,9	110,8
Juuni	106,8	107,9	108,5	105,0	100,4	107,7	108,3	109,5	105,4	101,0	122,8	125,8
Juuli	101,2	101,6	101,4	102,5	99,2	101,4	101,7	101,5	103,1	99,1	124,3	127,6
August	95,4	95,1	95,5	93,0	97,2	94,9	94,6	95,0	92,2	97,1	119,2	121,7
September	93,2	95,5	95,1	97,4	101,7	95,5	94,9	94,6	97,0	101,3	114,7	116,5
Oktoober	87,9	97,5	98,1	94,0	100,9	97,1	97,3	98,0	93,2	100,5	112,5	113,8
November	95,7	98,9	98,9	95,4	97,7	95,6	95,6	98,8	98,2	97,8	110,3	112,3
Detsember	99,6	99,3	99,8	96,4	101,5	99,6	99,3	99,9	95,9	101,2	110,3	111,8
1930 Jaanuar	96,7	96,3	96,4	95,3	99,4	96,1	95,7	95,9	94,4	98,9	100,7	107,4
Veebruar	100,3	100,1	99,7	102,6	101,2	100,2	100,2	99,8	103,1	100,3	106,9	107,7
Märts	102,1	102,2	100,9	109,7	101,5	102,3	102,4	101,0	110,7	101,4	109,2	110,2

Tab. 33. NAKKUSAIGUSED VEEBROARIS 1930 a. — Maladies contagieuses en février 1930.

	Typhus ab- dominalis	Paratyphus	Typhus ex- anthematic.	Febris recurrans	Malaria	Variola	Morbilli	Scarlatina	Diphtheria	Dysenteria	Lepra	Encephalit. lethargica	Meningitis cerebri epid.	Trachoma	Tubercul- osis	Kokku Total
Linnad—Villes	8	17	—	—	—	—	511	63	42	—	—	—	—	—	68	713
Tallinn	5	4	—	—	—	—	116	21	23	—	—	—	—	—	25	204
Haapsalu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kuressaare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Narva	—	1	—	—	—	—	34	2	—	—	—	—	—	—	1	52
Nõmme	—	—	—	—	—	—	51	5	2	—	—	—	—	—	1	59
Paide	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Paldiski	—	—	—	—	—	—	26	—	—	—	—	—	—	—	1	27
Petseri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pärnu	—	—	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	1	11	27
Põhja-Saare	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Rakvere	—	—	—	—	—	—	5	2	—	—	—	—	—	—	1	8
Tapa	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	4
Tartu	3	12	—	—	—	—	273	12	4	—	—	—	—	—	9	313
Tõrva	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
Ürü	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	2	4
Valga	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	1	6
Viljandi	—	—	—	—	—	—	4	2	—	—	—	—	—	2	1	6
Võru	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Maad—Arrond.	12	3	—	—	—	—	479	65	15	—	—	—	1	11	89	675
Viru	2	—	—	—	—	—	32	1	3	—	—	—	—	—	6	44
Järva	1	1	—	—	—	—	3	2	1	—	—	—	—	1	6	15
Harju	—	—	—	—	—	—	109	7	3	—	—	—	—	1	9	129
Lääne	2	—	—	—	—	—	57	4	—	—	—	—	—	1	10	74
Saare	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	3	4
Pärnu	2	1	—	—	—	—	9	7	—	—	—	—	—	—	14	33
Viljandi	2	—	—	—	—	—	27	—	1	—	—	—	—	—	2	33
Tartu	2	1	—	—	—	—	104	18	1	—	—	—	1	7	16	149
Valga	—	—	—	—	—	—	9	9	1	—	—	—	—	—	2	21
Võru	—	—	—	—	—	—	110	10	1	—	—	—	—	—	19	140
Petseri	—	—	—	—	—	—	19	6	4	—	—	—	—	1	3	33
Kokku—Total	21	20	—	—	—	—	990	128	57	—	—	—	1	14	157	1358

1) Töölised, tehniline personal, ametnikud ja teenijad. — Ouvriers, personnel technique, employés et service.

PRINCIPAUX ARTICLES PARUS DANS LE RECUEIL MENSUEL.

MÉTHODOLOGIE.

Recensement agricole de 1929	Nr. 88(3), page 138—141
Convention concernant l'unification des méthodes des statistiques économiques	" 87(2), " 69—80
Influences internationales sur l'organisation des statistiques nationales	" 76(3), " 161—170
Développement des statistiques en Estonie	" 73(2), " 65—72
Relation de la population aux travaux statistiques en Estonie	" 75(2), " 73—81
La IV ^e conférence estono-lettonne des statisticiens	" 91(9), " 431—485
Principes de la statistique du commerce extérieur	" 27(6), " 1—24

DONNÉES INTERNATIONALES.

Production et commerce du monde dans le seigle et froment	Nr. 100(3), page 169—175
Commerce extérieur des pays Baltes de 1924—29	" 99(2), " 57—69
Ent. et immigr. mondiale de 1920—1924	" 57(12), " 5—10
Quelques comparaisons entre les États Baltes de 1920—26	" 73(11), " 629—633
Nombres-indices des gains dans les pays étrangers de 1914—1925	" 55(10), " 1—4

POPULATION.

Développement physique des enfants estoniens en 1925—27	Nr. 84(11), page 621—629
Taille, poids et dimensions de la tête des nouveau-nés estoniens 1926—27	" 82(9), " 525—531
Naissances, décès, mariages et divorces en 1928	" 94(9), " 486—491
-Do- en 1927	" 85(12), " 699—713
-Do- en 1926	" 74(1), " 1—13
Divorces de 1923—28	" 90(5), " 279—285
Causes de décès en 1927	" 87(3), " 101—112
-Do- en 1925	" 64(3), " 102—104 et 126—133

Accroissement de la population en Estonie de 1921—25	" 55(10), " 5—8
Population des villes et bourgs en 1928	" 89(1), " 211—215
-Do- en 1927	" 78(5), " 235—287
Mouvement de la population traversant la frontière en 1929	" 96(2), " 70—74
-19- en 1928	" 89(4), " 207—210
Mouvement mécanique de la population en 1925—28	" 68(7), " 334—339
Émigration en 1928	" 90(5), " 277—279
Émigration en 1927	" 77(4), " 233—235
Émigration d'Estonie en 1924—25	" 5 (12), " 1—5
Statut des jeunes gens terminant leur service militaire en 1924	" 69(8), " 431—445

INSTRUCTION PUBLIQUE.

Écoles pour différentes nationalités en 1927/28	Nr. 92(7)-93(8) page 407—419
Temps employé pour la préparat. des leçons et autres occupat.	" 83(10), " 565—577
Écoles normales d'instituteurs (séminaires) de 1923—27	" 78(5), " 298—302
Établissements scolaires pendant les années scolaires de 1923—27	" 76(3), " 200—210
Écoles de navigation de 1923—27	" 74(1), " 30—34
Écoles primaires et secondaires pendant l'année scolaire de 1928/29	" 99(2), " 75—99
-Do- 1927/28	" 83(3), " 142—162
-Do- 1926/27	" 79(6), " 341—361
Jardins d'enfants de 1923—27	" 81(8), " 471—478
L'université de Tartu de 1926—28	" 89(4), " 232—240
Personnel enseignant, étudiants de l'université de Tartu et sommes dépensées par l'université 1924—26	" 66(5), " 281—288
L'école technique supérieure à Tallinn de 1926—28	" 89(4), " 210—212
Le marché du livre et la presse périodique en Estonie de 1924—26	" 68(7), " 393—401
Bibliothèques populaires en 1926 et 1927/28	" 91(6), " 353—367

TRAVAIL ET SALAIRES.

Durée du travail dans l'industrie en II semestre de 1928	Nr. 99(7)-93(8) page 406
-Do- en I semestre de 1928	" 86(1), " 36—41
Conditions du travail 1922—27	" 75(2), " 133—140
Production et main d'oeuvre dans les grandes entreprises industrielles en 1928	" 100(3), " 129—148
Main d'oeuvre des entreprises moyennes et grandes au I. VII. 1927	" 71(10), " 608—610
Nombre des ouvriers dans l'industrie	" 89(4), " 216—219
Chômage et activité des boursés de travail en 1927—28	" 70(9), " 524—528
-Do- en 1924—26	" 39(6), " 15—30
Chômage en Estonie 1922—24	" 92(7)-93(8), " 399—406
Inspection du travail en 1928	" 92(7)-93(8), " 399—406

Convention collective au 1. VII. 1927	Nr. 71(10), page 589—590
Grèves dans l'industrie en 1929	" 89(1), " 37—39
-Do- en 1927	" 78(5), " 294—295
Travaux publics en hiver de 1928/29	" 94(9), " 503—508
Travaux publics en hiver de 1928/27	" 83(10), " 600—604
Travaux publics 1924—26	" 69(8), " 453—463
Nombre de caisses de secours et de leurs membres en 1921—27	" 80(7), " 418—421
Accidents du travail en 1927	" 94(9), " 509—512
-Do- 1924—25	" 70(9), " 487—494
Gains des ouvriers industr. en 1928	" 90(5), " 290—304
-Do- en 1926—27	" 80(7), " 402—417
Salaires des ouvriers agricoles en 1927	" 71(10), " 576—577
Gains des ouvriers industr. en Estonie 1914—26	" 59(14), " 3—12
Budgts des familles ouvrières en 1925	" 48(3), " 1—108

HYGIÈNE PUBLIQUE.

Hygiène des enfants	Nr. 87(2), page 81—83
État sanitaire de l'armée de 1925—27	" 82(9), " 513—524
État sanitaire de la popul. de 1919—27	" 75(2), " 141—142
Causes de décès en 1927	" 87(2), " 101—112
-Do- en 1926	" 77(4), " 286—247
Mortalité des enfants 1926	" 81(8), " 469—470
-Do- 1925	" 65(4), " 209—219
Maladies contagieuses en 1925 et 1926	" 67(6), " 351—353
Lèpre de 1919—28	" 84(11), " 630—632
Cancer 1919—25	" 73(12), " 694—690

CRIMINALITÉ ET SINISTRES.

Incendies en 1928	Nr. 89(4), page 201—206
Incendies en 1927	" 76(3), " 194—199
Composition des condamnés dans les affaires criminelles 1924—26	" 74(1), " 19—28
Suicides en Estonie 1927	" 81(3), " 488—490
Crimes, délits et infractions aux lois 1924—26	" 71(10), " 555—573
Délits et infractions aux lois et règlements en 1927 et 1928	" 96(11), " 640—651
Affaires crim. en Estonie 1919—1924	" 53(8), " 1—7
Incendies en 1924—26	" 70(9), " 512—517

INDUSTRIE.

Valeur de la production de l'industrie extractive en 1927	Nr. 91(6), page 336—338
Production et main d'oeuvre dans les grandes entreprises en 1927	" 87(2), " 84—100
Consommation des combustibles dans les industries en 1925	" 67(6), " 347—349
Machines motrices et emploi de la force mécanique dans les industries en 1925	" 69(8), " 446—453
Exportation des produits industriels aux marchés étrangers 1923—26	" 70(9), " 498—502

COMMERCE EXTÉRIEUR.

Commerce extérieur des produits forestiers de 1923—28	Nr. 88(3), page 165—175
Commerce extérieur de 1919—27	" 75(2), " 101—109
Commerce extérieur en premier semestre de l'année 1927	" 69(8), " 453—454
Commerce extérieur et droits de douane d'après les §§ du tarif douanier en 1928	" 95(10), " 578—589
Exportation des produits industriels aux marchés étrangers 1923—26	" 70(9), " 498—502
Exportation des produits industriels en 1927 et 1928	" 95(10), " 551—557
Commerce extérieur des produits agricoles et industriels de 1924—28	" 94(9), " 493—497

PRIX.

Coût de la vie en villes 1922—29	Nr. 90(5), page 285—289
Prix fournis du bétail en 1928	" 89(4), " 229—231
-Do- en 1927	" 78(5), " 295—297
Nombres indices des prix de gros et du coût de la vie de 1913—28	" 77(4), " 261—269
Mouv. des prix de gros 1923—1926 et les nomb. ind. des prix de gros pour l'Est.	" 63(2), " 51—66
Coût comparé des diverses denrées alimentaires d'après leur valeur nutritive 1922—27	" 63(7), " 389—392
Nombres-indices pondérés des prix des produits agricoles	" 65(4), " 219—220
Coût de la vie	" 36(3), " 1—98 a.

TRANSPORTS ET COMMUNICATIONS.

Trafic des marchandises par chemins de fer en 1928/29	Nr. 98(1), page 1—22
Trafic des marchandises princp. par les chemins de fer à voie large en 1926	" 76(3), " 176—186
Chemins de fer en 1928/29	" 97(12), " 685—714
-Do- en 1927/28	" 85(12), " 714—742
-Do- en 1926/27	" 73(12), " 705—724
Navigaton et transports maritimes des marchandises et des voyageurs en 1928	" 92(7)-93(8), " 429—445
-Do- en 1927	" 80(7), " 421—437

Marine marchande au 1. I. 1929	Nr. 94(9), page 516—521
Mouvement aux voies navigables intérieures en 1928	94(9), " 513—515
Navigation et marine marchande en Estonie 1925	56(11), " 1—18
Poste, télégraph., téléph. et radio en 1928/29	96(11), " 613—639
-Do- en 1927/28	84(11), " 650—672
-Do- en 1926 et pendant les 3 premiers mois de 1927	72(11), " 637—656
Véhicules à moteur au 1. I. 1929	91(6), " 339—340
Nombre des véhicules à moteur en Estonie 1922—26	63(7), " 402—403
Les routes nationales et locales et chemins vicinaux	69(8), " 467

ASSURANCES.

Sociétés d'assurance en 1927	Nr. 91(6), page 341—353
-Do- en 1926	74(1), " 35—48
-Do- en 1924—25	64(3), " 134—148
Assurance-maladie en 1927 et 1928	95(10), " 567—574
-Do- en 1926	83(10), " 578—586

CRÉDIT ET CAPITAL.

Crédits accordés aux exploit. nouvellem. fondées de 1921—23	Nr. 94(9), page 524—525
Banque nationale de crédit à long terme 1928	89(4), " 243
Situation financière des sociétés anonymes en 1927 et 1928	88(3), " 176—183
Recettes et dépenses des banques privées	100(3), " 149—156
Recettes et dépenses des banques en 1927	86(1), " 28—35
Activité de la Banq. agraire en 1926—27	71(10), " 586—587

FINANCES.

Circulation fiduciaire de 1910—29	Nr. 95(10), page 583—587
Budget net de l'État et la charge générale des impôts	88(1), " 42—50
Recettes et dépenses de l'État de 1918—27	79(6), " 362—366

Recettes et dépenses des administrations d'arrondissements 1923—26 (15 mois)	Nr. 95(10), page 545—553
Recettes et dépenses des administrations des arrondissements 1923—26	79(6), " 367—373
Recettes et dépenses des villes et bourgs en 1928/29	100(3), " 157—168
Recettes et dépenses des villes et des bourgs de 1. I. 1927—31. III. 1928	91(6), " 325—335
Balance des paiements en 1928	92(7)-93(8), " 420—426
Balance des païem. de l'Estonie 1924—26	66(5), " 239—256
Impôts sur les bénéfices nets en 1928	96(11), " 655—661
Impôt sur le revenu en 1928	90(5), " 261—276

COOPÉRATION.

Sociétés de consommation en 1926	Nr. 73(12), page 725—727
Sociét. de consom. en Estonie au 1. I. 1924	33(12), " 1—31

AGRICOLE.

Emploi des engrais artificiels en 1928/29	Nr. 99(2), page 100—103
Exploitation des forêts d'État en 1928/29	98(1), " 23—29

VARIA.

Conditions du logement à Tallinn et Tartu	Nr. 92(7)-93(8), page 385—398
Inventions de 1922—28	Nr. 94(9), " 492—494
Production en consommation de boissons alcooliques de 1920—27	78(5), " 291—293
Trilevements du personnel des institutions d'État en 1927—28	84(11), " 633—649
Personnel des institutions de l'État et le problème de sa diminution	76(3), " 217—218
Unions et sociétés de 1926—28	91(6), " 354—358

RÉFORME AGRICOLE.

Mise en ordre de terres d'État et privées en 1927 et 1928	Nr. 94(9), page 522—524
Réalisation de la réforme agr. 1919—26	76(3), " 171—175
Nombre et composition des exploitations agricoles en Estonie	50(5), " 1—5

LISTE DES ÉDITIONS DU BUREAU CENTRAL DE STATISTIQUE DE L'ESTONIE.

Type A. DEMOGRAPHIE.

Volume I. Annuaire de la statistique d'instruction publique	Pages 268+186, 1924.	Kr. 6.—
Dile (édition abrégée)	" 300, 1924.	" 3.50
" II. Naissances, décès, mariage, et mouvem. de la populat. 1921—1923	" 53+54, 1925.	" 3.—
" III. Statistique de l'hygiène publique	" 132+30, 1925.	" 5.—
" IV. Population et l'hygiène publique	" 306, 1930.	" 8.—

STATISTIQUE ÉCONOMIQUE.

Volume I. Commerce extérieur en 1923	Pages 20+72, 1924.	Kr. 2.—
" II. Ports, marine marchande et navigation	" 102, 1925.	" 2.50
" III. Chemins de fer, poste, télégraphe et téléphone en Estonie	" 64, 1925.	" 2.—
" IV. Commerce extérieur en 1924	" 22+92, 1925.	" 3.—
" V. Industrie en Estonie	" 80, 1925.	" 2.50
" VI. Chemins de fer de l'État en 1924	" 38, 1926.	" 2.—
" VII. Commerce extérieur en 1925	" 109, 1926.	" 3.25
" VIII. Commerce extérieur en 1926	" 14+106, 1927.	" 3.25
" IX. Situation financière des sociétés anonymes et des sociétés coopérat. au 1. I. 1926	" 32+34, 1927.	" 2.—
" X. Commerce extérieur en 1927	" 106, 1928.	" 3.25
" XI. Commerce extérieur en 1928	" 120, 1929.	" 3.50

STATISTIQUE AGRICOLE.

Volume I. Annuaire de la statistique agricole I	Pages 290, 1923.	Kr. 5.—
" II. Annuaire de la statistique agricole II (1923)	" 132, 1924.	" 3.25
" III. Élevage du bétail en Estonie en 1924	" 17+105, 1925.	" 1.50
" IV. Annuaire de la statistique agricole (1925)	" 3+207, 1926.	" 3.—
" V. Annuaire de la statistique agricole (1926)	" VII+254, 1927.	" 3.—
" VI. Annuaire de la statistique agricole (1927)	" VIII+207, 1928.	" 2.75
" VII. Annuaire de la statistique agricole (1928)	" VIII+218, 1929.	" 2.75

Type B.

1. Résultats préliminaires du recensement de 1922	Pages 78, 1923.	Kr. 2.—
2. Les enfants infirmes en Estonie	" 164, 1923.	" 3.75
3. Élections au Parlement en mai 1923	" 78, 1923.	" 3.—
4. Commerce extérieur de l'Estonie en 1921—1922	" 60+ 38, 1923.	" 2.50
5. Résultats du recensement de 1922		

Volume I. Répartit. démograph. de la popul. et conditions de logement	Pages 88, 1925.	Kr. 2.—
" II. Répartit. démograph. de la popul. (tableaux) conditions	" 8+138, 1924.	" 4.—
" III. Répartition de la population par occupations	" 38+ 84, 1925.	" 3.—
" IV. Arrond. Värva	" 24+ 52, 1924.	" 2.—
" V. " Järva	" 52+ 60, 1923.	" 3.—
" VI. " Harju et la ville de Tallinn	" 40+ 56, 1924.	" 3.—
" VII. " a) Lääne	" 27+ 56, 1924.	" 2.—
" " b) Saare	" 20+ 56, 1924.	" 2.—
" VIII. " Pärnu	" 40+ 84, 1924.	" 3.50
" IX. " Viljandi	" 30+ 84, 1924.	" 3.50
" X. " Tartu et Valga	" 40+ 92, 1924.	" 3.—
" XI. " Võru et Põlveri	" 30+ 46, 1927.	" 3.—
6. Dépouillement des données du recensement de 1922 et le contenu des tableaux de résultats définitifs	" 48, 1923.	" 1.—
7. Les exploitations agricoles nouvellement fondées de 1919—23	" 46+ 60, 1924.	" 3.50
8. Résultats du recensement agricole de 1929	Sous-press.	
9. Résultats du recensement agricole de 1925	" 4+219, 1926.	" 3.75
Album statistique, vol. I. Territoire et populat. (38 dia- et cartogram. en coul.)	" 1925.	" 6.—
Album statistique, vol. II. Economie (24 dia- et cartogram. en coul.)	" 1926.	" 6.—
Album statistique, vol. III. Agriculture	" 112, 1928.	" 7.50
10. Election au III. Parlement	" 48, 1927.	" 1.75
11. Élevage du bétail et marchés des produits animaux en Estonie et à l'étranger	" 72, 1928.	" —
12. Election au IV. Parlement	" 52, 1929.	" 1.75

Type G. Recueil mensuel.

1922 Nr. 1—11 Prix total	Kr. 10.—	1925 Nr. 34—45 Prix total	Kr. 15.—	1928 Nr. 74—85 Prix total	Kr. 15.—
1923 " 12—21 " " " "	" 15.—	1926 " 46—61 " " " "	" 15.—	1929 " 86—97 " " " "	" 15.—
1924 " 22—33 " " " "	" 15.—	1927 " 62—73 " " " "	" 15.—	1930 " 98 p. 60 Kr. 1.50	